

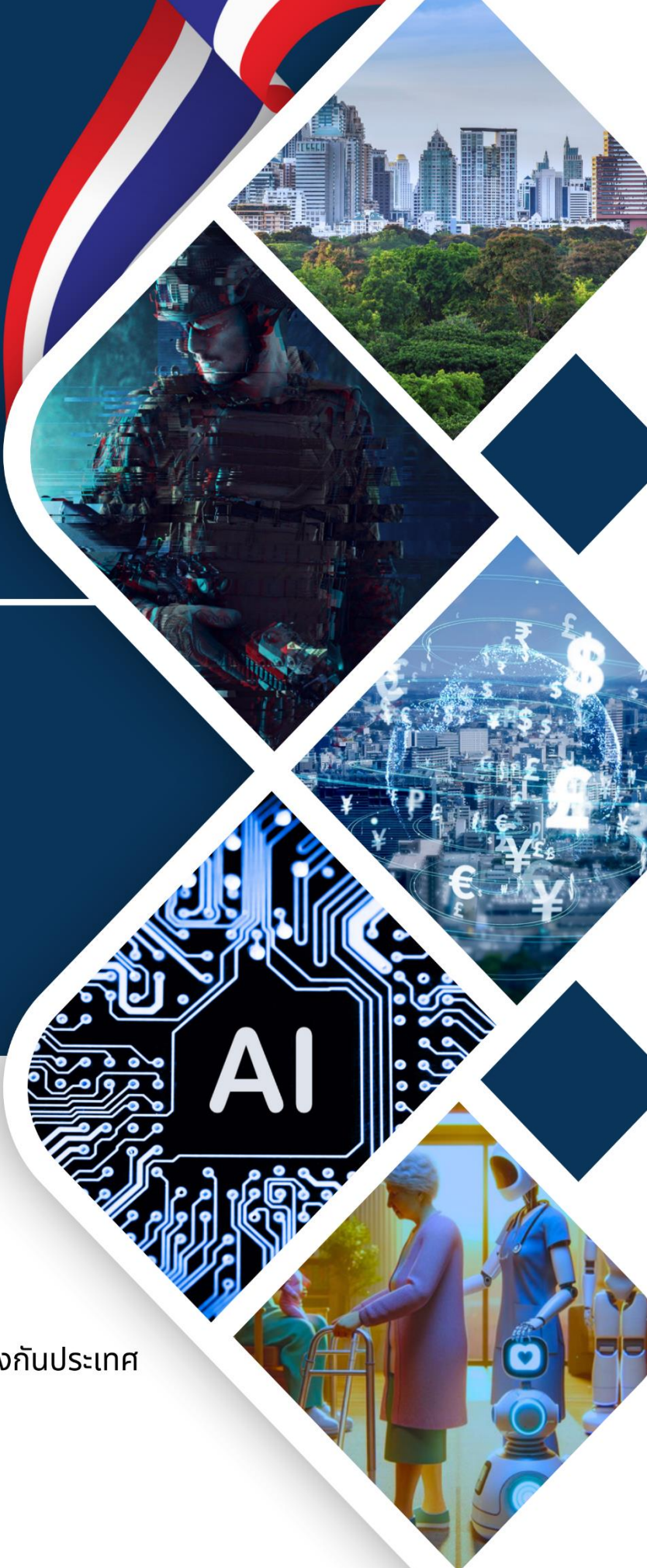
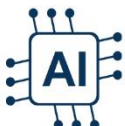

มุมมองทางยุทธศาสตร์
ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย
พ.ศ. 2567 – 2571

THAILAND STRATEGIC OUTLOOK 2024 – 2028

โดย

นักศึกษาลัทธิยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 17
ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

มุมมองทางยุทธศาสตร์ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย

พ.ศ. 2567 – 2571

(Thailand Strategic Outlook 2024 – 2028)

โดย

นักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 17

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

บทสรุปผู้บริหาร (Executive's Summary)

“มุมมองทางยุทธศาสตร์ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย พ.ศ. 2567 – 2571 (Thailand Strategic Outlook 2024 – 2028)”

Strategic Outlook หรือ Foresight ทำให้อนาคตเป็นสิ่งที่วางแผนได้ การคาดการณ์อนาคตแบบมียุทธศาสตร์ทำให้ประเทศไทยที่กำลังเผชิญหน้ากับความท้าทายและโอกาสมากมาย ในทศวรรษที่กำลังจะมาถึง สามารถเตรียมรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ภายใต้ยุค Disruption ไม่ว่าจะเป็นการพลิกผันของเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในมิติต่าง ๆ นอกจากสาเหตุดังกล่าวแล้วยังมีเหตุการณ์ที่ประเทศไทยไม่อาจจะคาดการณ์ได้ (Unexpected) ซึ่งก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่น่ากลัวไม่แพ้กัน ประกอบกับปัจจุบันเป็นโลกของ VUCA ซึ่งเป็นโลกของความผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน กำกวม การนำข้อมูลในอดีตไปพยากรณ์เหตุการณ์ในอนาคตจึงไม่เพียงพออีกต่อไป ยุทธศาสตร์ที่เคยใช้แล้วประสบความสำเร็จในอดีต เมื่อนำมาใช้ในอนาคตถือเป็นความเสี่ยงเพราะไม่รู้ว่าจะประสบความสำเร็จเหมือนเดิมหรือไม่ การนำเหตุการณ์ในปัจจุบันไปพยากรณ์อนาคตในอีก 5 ปีข้างหน้าเพื่อสร้างความอยู่รอดอย่างยั่งยืนของประเทศไทยผ่านมุมมองและภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์จะขึ้นอยู่กับความสามารถในการรับมือกับความท้าทายและใช้ประโยชน์จากโอกาสที่มีอยู่ เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์สู่การนำไปปฏิบัติจริงในสถานการณ์แวดล้อมของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ นักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 17 ได้นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการมองภาพอนาคตของปรากฏการณ์ที่สนใจผ่าน “กระบวนการ Strategic Outlook” โดยเริ่มจากการตรวจสอบสภาพแวดล้อม (Environmental Scanning) เพื่อวิเคราะห์มุมมองทางยุทธศาสตร์ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทยในปี 2571 ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทั้งเชิงบวกและเชิงลบของประเทศ และนำไปใช้ประโยชน์ในการประเมินสถานะแวดล้อม เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ของประเทศได้อย่างเที่ยงตรงและรอบด้าน

จากความร่วมมือของนักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 17 จำนวน 41 ท่าน จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการ ที่มีองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญประสบการณ์การทำงานในสาขาที่แตกต่างกันมาร่วมระดมสมอง (Brain Storming) อย่างรอบด้าน ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 มิติ ตามกรอบ STEEP-M ได้แก่ มิติสังคม มิติเทคโนโลยี มิติเศรษฐกิจ มิติสิ่งแวดล้อม มิติการเมือง และมิติการทหาร ภายใต้การให้คำแนะนำจากวิทยากร คณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิจัยของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ตลอดระยะเวลาช่วงต้นของหลักสูตร ในเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน 2567 โดยสามารถรวบรวมประเด็นที่สำคัญจากการคัดเลือกตามกระบวนการดังกล่าวข้างต้นได้ทั้งหมด 11 ประเด็น (แสดงตามแผนภาพ) ดังนี้

แผนภาพแสดง 11 ประเด็นสำคัญในการวิเคราะห์มุมมองทางยุทธศาสตร์ ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย

จากประเด็นหลักทางยุทธศาสตร์ทั้ง 11 ประเด็น เป็นการประมวลโดยใช้กระบวนการสร้างชุดข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับอนาคตทางเลือกในการเตรียมพร้อมรับมือกับความไม่แน่นอนและปัจจัยเสี่ยงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการของนักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 17 และใช้เครื่องมือเพื่อหาแรงขับเคลื่อน (Driving Force) ของการเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อประเด็นที่เราสนใจตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน สู่แนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่ออนาคตของประเทศไทยในปี 2571 ผ่านการกวาดสัญญาณแนวนอน (Horizontal Scanning) ของสถานการณ์ทั้ง 3 ระดับ ได้แก่ ระดับโลก (Global Level) ระดับภูมิภาค (Regional Level) และภายในประเทศ (Internal Level) ทำให้สามารถกำหนดประเด็นสำคัญ/ประเด็นรอง (Key Issues/Sub Key Issues) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theory) ตัวบ่งชี้ (Indicator) ภาพเหตุการณ์ในอนาคต (Picture in the future) ที่จะส่งผลกระทบต่อประเทศไทยทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ดังนี้

สถานการณ์ระดับโลก ที่ผ่านการกวาดสัญญาณสำรวจสถานะแวดล้อมและวิเคราะห์มุมมองทางยุทธศาสตร์ จำนวน 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) สังคมออนไลน์...ภัยร้าย (ไร้)...ตัวตน ปัญหาทางสังคมที่ส่งผลกระทบในวงกว้าง ซึ่งภัยสังคมออนไลน์เป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างมากในโลกปัจจุบัน เนื่องจากเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไปพร้อมกับการเชื่อมโยงกันของบุคคลท่ามกลางความเจริญทางเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดดทำให้การใช้อินเทอร์เน็ตผ่านเครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ ทำได้ง่ายขึ้นและสามารถเข้าถึงกลุ่มคนทุกเพศทุกวัย แต่การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ง่ายขึ้นนั้น

เหมือนเป็นดาบสองคมมีทั้งด้านบวกและด้านลบ ด้านบวกช่วยให้การใช้ชีวิตง่ายขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเป็นการสั่งอาหาร การสั่งซื้อสินค้า การทำงาน อย่างไรก็ตามเมื่อมีด้านบวกก็ต้องคำนึงถึงด้านลบด้วย ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่ง่ายขึ้นนั้น ทำให้ภัยเงียบที่แอบซ่อนมากับการใช้อินเทอร์เน็ตผ่านโทรศัพท์มือถือสามารถเข้าถึงกลุ่มคนทุกเพศทุกวัยได้อย่างที่ไม่ทันได้ตั้งตัว ไม่ทันได้ตระหนักถึงอันตรายด้วยเช่นกัน **2) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change)** โลกของเรากำลังเผชิญกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงระยะยาวของรูปแบบสภาพอากาศในพื้นที่หนึ่ง ซึ่งคงอยู่เป็นเวลานานนับศตวรรษหรือยาวนานกว่านั้น โดยอาจมีสาเหตุหลายประการสำหรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะโลกร้อนที่เกิดจากการเพิ่มความเข้มข้นของก๊าซเรือนกระจกในบรรยากาศซึ่งมาจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ การเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิโลกกำลังเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศในหลายรูปแบบส่งผลทำให้มวลน้ำแข็งละลายและการระเหยเพิ่มขึ้น สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสภาพหลายประการ เช่น การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเล ความแปรปรวนที่เพิ่มขึ้นของสภาพอากาศ และเหตุการณ์สภาพอากาศสุดขั้ว การเปลี่ยนแปลงทางสภาพเหล่านี้เป็นผลอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อนกำลังปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน และส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของสัตว์ต่าง ๆ รวมถึงมนุษย์ นอกจากนี้ อุณหภูมิที่สูงขึ้นนี้ส่งผลให้ระดับน้ำทะเลสูงขึ้นและก่อให้เกิดผลกระทบที่เป็นอันตรายหลายประการต่อระบบนิเวศทางทะเลอีกด้วย **3) การแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์** ภูมิศาสตร์การเมืองส่งผลกระทบต่ออย่างหนักมากกว่าครั้งใด ๆ นับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามเย็น ในขณะที่การรุกรานยูเครนของรัสเซียได้ฟื้นฟูความร่วมมือข้ามมหาสมุทรแอตแลนติกทำให้เกิดการแข่งขันครั้งใหม่ระหว่างสองขั้วที่เป็นคู่แข่งกัน การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในโลกใต้ โดยเฉพาะจีนที่ยังคงทำทายการครอบงำของชาติตะวันตกในโลกที่มีหลายขั้วและหลากหลายแนวคิดมากขึ้น ปัจจุบันสหรัฐอเมริกาพยายามรักษาบทบาทมหาอำนาจของตนและสกัดกั้นการก้าวขึ้นมาของจีน โดยมีการประกาศค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และเสรีภาพ รวมถึงแสดงท่าทีชัดเจนว่าจีนเป็นภัยคุกคามที่สำคัญ ส่วนจีนพยายามแข่งขันด้วยการเสนอแนวคิดทางเลือกที่เน้นการเคารพอธิปไตย หลักการบูรณภาพแห่งดินแดน หลักการมีผลประโยชน์ร่วมกัน การไม่แทรกแซงกิจการภายในและให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนเป็นอันดับแรก เป็นการตอบโต้และแสดงบทบาทที่แตกต่างกับสหรัฐอเมริกาเพื่อสร้างพันธมิตรในการแข่งขันกับขั้วตรงข้าม **4) BCG Model ทางเลือกใหม่...สู่เศรษฐกิจยั่งยืน** ระบบเศรษฐกิจของโลกอย่างที่เป็นอยู่นำมาซึ่งความมั่งคั่งของนานาประเทศอยู่บนพื้นฐานของการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างสิ้นเปลืองเพื่อที่จะพัฒนาเศรษฐกิจในทุกด้านให้เติบโตขึ้น ส่งผลให้ทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไปมีปริมาณลดลงอย่างต่อเนื่อง ทรัพยากรธรรมชาติบางประเภทมีความเสี่ยงที่จะเข้าสู่ภาวะขาดแคลน สิ่งมีชีวิตกว่าหนึ่งล้านสายพันธุ์อยู่ในจุดเสี่ยงของการสูญพันธุ์ เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ทำให้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในจุดเปราะบาง จึงนำมาสู่แนวคิดของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจในรูปแบบใหม่ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงและสร้างให้เกิดความสมดุลพร้อมไปกับคำนึงถึงความยั่งยืนมากขึ้น BCG Model หรือการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว จึงเป็นวาระแห่งชาติ โดยประเทศไทยมีการจัดทำยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนประเทศด้วย BCG Model ที่จะเป็แนวทางที่จะนำพาประเทศไทยไปสู่เป้าหมายของการเป็นประเทศที่มีรายได้สูงและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 5) **Technology Disruption** ปัจจุบันสังคมกำลังเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ ในอนาคตทุกประเทศต้องสร้างความพร้อมในการรับมือกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นในทุกขณะ โดยต้องเตรียมความพร้อมให้ครอบคลุมในทุกด้านเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศให้มีความเข้มแข็ง การใช้งานระบบเครือข่ายสื่อสารและอินเทอร์เน็ต มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หลายประเทศต่างให้ความสำคัญกับการยกระดับความพร้อมและกำหนดมาตรการเพื่อรับมือกับปัญหาภัยคุกคามไซเบอร์ภายในประเทศ นอกจากนี้ การแข่งขันทางเทคโนโลยีระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญ การกำหนดรูปแบบอนาคตของเศรษฐกิจโลกและโครงสร้างอำนาจทางการเมืองระดับนานาชาติ ในขณะที่สหรัฐอเมริกาเคยเป็นผู้นำทางเทคโนโลยีของโลกอย่างไม่มีข้อกังขา จีนก็ได้เร่งพัฒนาความสามารถทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วเช่นกัน การแข่งขันทางเทคโนโลยีดังกล่าวเป็นการแสดงออกถึงการต่อสู้เพื่อความเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจและอำนาจทางการเมืองในยุคใหม่ซึ่งมีผลกระทบที่สำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและโครงการพัฒนาทางเทคโนโลยีทั่วโลก

สถานการณ์ระดับภูมิภาค ที่ผ่านการกวาดสัญญาณสำรวจสถานะแวดล้อมและวิเคราะห์มุมมองทางยุทธศาสตร์ จำนวน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 6) **สงครามตัวแทนในภูมิภาค (Proxy War)** การเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในศตวรรษที่ 21 มีความซับซ้อนด้วยประเด็นความคลุมเครือของขั้วอำนาจ บางฝ่ายมองว่าโลกในยุคปัจจุบันคือโลกหลายขั้วที่มีมหาอำนาจในหลายภูมิภาค ในขณะที่เดียวกันก็มีผู้ที่มีมองว่ายุคปัจจุบันเป็นยุคโลกไร้ขั้วอำนาจที่มีอิทธิพลต่าง ๆ มีอิทธิพลเฉพาะในภูมิภาคตัวเองเท่านั้น ซึ่งทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับมุมมองว่าจะมองจากมุมใด การผงาดขึ้นมาของจีนที่เป็นภัยคุกคามใหญ่ของสหรัฐอเมริกาเป็นเงื่อนไขสำคัญในการกำหนดสถานการณ์ความขัดแย้งของโลกและระดับภูมิภาค หากพิจารณาจากพลังอำนาจทางการทหารแล้ว สหรัฐอเมริกายังคงเป็นอันดับหนึ่งของโลกยังทิ้งห่างอันดับสองอย่างจีนอย่างมาก ซึ่งจุดนี้เองที่ยังทำให้โลกยังคงสงบไร้สงครามโลกครั้งที่สาม ความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา สถานการณ์ความไม่มั่นคงในยุโรป และความแตกร้างในตะวันออกกลางประชาคมโลกต้องถอดบทเรียนการสูญเสียจากสงครามและความขัดแย้งที่ผ่านมา 7) **มลพิษจากหมอกควัน** ปัญหามลพิษจากหมอกควันข้ามพรมแดนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น วิกฤตการณ์ไฟไหม้ป่าในอินโดนีเซีย

นอกจากจะเป็นปัญหาภายในของอินโดนีเซียแล้วยังสร้างผลกระทบไปทั่วภูมิภาค ปัญหาหมอกควันในภูมิภาคอาเซียนค่อนข้างมีความซับซ้อน เนื่องจากหมอกควันในอาเซียนไม่ได้เกิดที่เดียวและเวลาเดียวกันทั้งหมด การเกิดขึ้นของหมอกควันจะมีความแตกต่างกันพื้นที่กลุ่มแม่น้ำโขง ได้แก่ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ ไทย และเวียดนาม ซึ่งหมอกควันพิษมักจะเกิดในช่วงฤดูแล้งระหว่างเดือนมกราคมถึงพฤษภาคม ในขณะที่ประเทศที่มีพื้นที่ในมหาสมุทร ได้แก่ บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ และไทย ปัญหาหมอกควันจะเริ่มในช่วงเดือนมิถุนายนถึงสิงหาคมของทุกปี เพื่อแก้ปัญหาหมอกควันจากหมอกควันดังกล่าว กลุ่มประเทศอาเซียนได้บรรลุความตกลงว่าด้วยหมอกควันพิษข้ามพรมแดนในปี 2002 เพื่อติดตามสถานการณ์และหาทางป้องกันหมอกควันพิษร่วมกันทั้งในระดับชาติและระดับภูมิภาค

สถานการณ์ภายในประเทศ ที่ผ่านการกวาดสัญญาณสำรวจสภาวะแวดล้อมและวิเคราะห์มุมมองทางยุทธศาสตร์ จำนวน 4 ประเด็นสำคัญหลัก ได้แก่ 8) **การสร้างสมดุลระหว่างชีวอำนาจ** การเปลี่ยนชีวอำนาจของโลก เส้นแบ่งเขตแห่งชีวอำนาจที่เริ่มเลือนรางไม่ชัดเจน ทำให้สมดุลของชีวอำนาจระหว่างประเทศเริ่มเปลี่ยนแปลงสำหรับประเทศไทย ในฐานะหนึ่งในประเทศสมาชิกอาเซียนต้องปรับนโยบายการต่างประเทศให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงชีวอำนาจในระดับโลก นับตั้งแต่จบสงครามเย็นโครงสร้างอำนาจในระดับโลกได้เปลี่ยนไปจากการมีชีวอำนาจเดียว คือ สหรัฐอเมริกา มาสู่การมีชีวอำนาจหลายขั้ว เช่น จีน รัสเซีย อินเดีย เป็นต้น และการรวมตัวของชีวอำนาจต่าง ๆ ซึ่งจะมีความซับซ้อนและผันผวนมากขึ้น ไทยจึงจำเป็นต้องหาแนวทางการสร้างสมดุลในความสัมพันธ์กับชีวอำนาจต่าง ๆ การรักษาความสมดุลจะต้องอาศัยการเสริมสร้างบทบาทของไทยในกรอบความร่วมมือระดับภูมิภาคต่าง ๆ เช่น อาเซียน ขณะเดียวกันก็ต้องมีการสร้างสมดุลทวิภาคีอย่างสร้างสรรค์กับมหาอำนาจต่าง ๆ ด้วย 9) **ความขัดแย้งทางการเมืองไทย** การเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 14 พฤษภาคม 2566 เป็นการก้าวเข้าสู่หน้าใหม่ของประวัติศาสตร์การเมืองไทยที่ปิดฉากคู่ขัดแย้งเดิมและเป็นการเปิดหน้าคู่ต่อสู้หรือพันธมิตรใหม่ การที่พรรคก้าวไกลชนะการเลือกตั้งทั่วไป ได้คะแนนบัญชีรายชื่อกว่า 14 ล้านเสียง เป็นพรรคอันดับ 1 รวมเก้าอี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) จำนวน 151 ที่นั่ง ภายใต้การนำของนายพิธา ลิ้มเจริญรัตน์ แต่ก็ไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ นำไปสู่การจับมือกับอดีตพรรคร่วมรัฐบาลและพรรคร่วมฝ่ายค้านเดิม ทำให้นายเศรษฐา ทวีสิน เป็นนายกรัฐมนตรี คนที่ 30 ของไทย และการเดินทางกลับมาประเทศไทยในรอบ 15 ปีของอดีตนายกรัฐมนตรี นายทักษิณ ชินวัตร ปราบกฏการณ์รัฐบาลผสมข้ามขั้ว ความเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์การเมือง ทำให้เกิดคู่ปรับคู่ชิงในอนาคตก็คือพรรคก้าวไกลและพรรคเพื่อไทย 10) **อยู่ดำรงคงไว้...ในสังคมสูงวัยแบบสุดขั้ว (Super Aged Society)** สถานการณ์ผู้สูงอายุในไทย มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในอัตราที่สูงมาก ในขณะที่จำนวนประชากรทั้งประเทศมีแนวโน้มลดลง และคาดการณ์ว่า ในปี 2585 จำนวนประชากรในประเทศไทยเหลือเพียง 60 ล้านคน แต่ประชากรผู้สูงอายุจะเพิ่มมากขึ้นถึง 19 ล้านคน มีสาเหตุสำคัญ เนื่องมาจากวิถีชีวิต

ของคนวัยหนุ่มสาวหรือคนวัยทำงานอยู่เป็นโสดเพิ่มมากขึ้น ทำงานนอกบ้านเพื่อหาเลี้ยงตนเอง และครอบครัวสูงขึ้น แต่แต่งงานช้าลงและต้องการมีบุตรหรือทายาทลดน้อยลง นอกจากนี้ ผลจากการที่ประเทศเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุจำเป็นต้องพึ่งพิงและพึ่งพาการดูแลจากประชากรวัยแรงงาน รวมถึงการสนับสนุนจากภาครัฐ แต่ยังไม่เพียงพอจนสามารถสร้างความยั่งยืนทางการเงินให้แก่ผู้สูงอายุได้ ในขณะที่ค่าใช้จ่ายในระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุมีทิศทางเพิ่มสูงขึ้น **11) ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ** ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจมีผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจ เช่น การเพิ่มความไม่มั่นคงในสังคม การลดโอกาสในการเข้าถึงระบบการศึกษาและบริการสาธารณสุข การลดอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจ และการเพิ่มความไม่เสถียรทางเศรษฐกิจมีความแตกต่างหรือความไม่เท่าเทียมทั้งในเรื่องของรายได้ ทรัพย์สิน โอกาส และทรัพยากรต่าง ๆ ซึ่งสามารถเกิดขึ้นจากการกระจายของทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียม การเข้าถึงทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมหรือระบบนิเวศที่ไม่เป็นธรรม ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของภาคครัวเรือนไทยเป็นปัญหาที่สำคัญมาโดยตลอดและมีความรุนแรงขึ้นหลังจากการแพร่ระบาดของ COVID -19 โดยเฉพาะครัวเรือนกลุ่มเปราะบางที่ได้รับผลกระทบมากกว่ากลุ่มอื่นโดยที่ครัวเรือนรายได้น้อยมีหนี้สินประมาณหนึ่งแสนสองหมื่นบาทต่อครัวเรือน นอกจากนี้ ครัวเรือนรายได้น้อยยังมีหนี้เพื่อการเกษตรในสัดส่วนที่สูงอีกด้วย

จากการตรวจสอบสถานการณ์ในระดับโลก ระดับภูมิภาค และภายในประเทศไทย ตามมิติต่าง ๆ ทั้ง 11 ประเด็นสำคัญดังกล่าวข้างต้น มุมมองหรือภาพเหตุการณ์ในอนาคตทางยุทธศาสตร์ (Picture in The Future) ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทยในปี 2571 ประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อมรับมือกับโลกที่แปรผันจาก VUCA World สู่ BANI World (แสดงดังแผนภาพ) ซึ่งนับจากนี้โลกของเราจะไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป เพราะ BANI World มองว่าโลกของเราได้เปลี่ยนผ่านไปแล้ว โดยเฉพาะภายหลังสถานการณ์โควิด - 19 ที่เกิดขึ้น โลกของเรากลายเป็นโลกที่มีความเปราะบาง (Brittle) จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ทำให้เราพบกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนไปจากเดิม อุณหภูมิโลกร้อนขึ้น หนาวจัด รวมถึงมลพิษจากหมอกควันที่ยังคงส่งผลกระทบต่อ การเกิดโรคอุบัติใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคที่เกี่ยวข้องกับระบบทางเดินหายใจ ยิ่งไปกว่านั้น เรายังเจอโรคที่มองไม่เห็น ที่เราเรียกว่าสังคมออนไลน์ ซึ่งได้กลายเป็นภัยร้าย (ไร้) ตัวตน ที่เข้าใกล้มนุษย์มากขึ้นทุกวัน นอกจากนี้แล้วโลกของเรายังเต็มไปด้วยความวิตกกังวล (Anxious) โดยเฉพาะในประเด็นการแข่งขัน ทั้งในเชิงของภูมิศาสตร์และรัฐศาสตร์ รวมถึงความขัดแย้งทางการเมืองที่เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาให้คนในสังคมเกิดความเกลียดชังคนที่เห็นต่างทางความคิด และนำไปสู่ความวิตกกังวลในการดำรงชีวิตประจำวัน BANI ยังมองไปถึงโลกที่ความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ไม่เป็นเส้นตรง (Nonlinear) โดยเฉพาะในประเด็นทางเศรษฐกิจที่มักจะมีการสวนทางและแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เกิดความเหลื่อมล้ำในระบบเศรษฐกิจ จนนำไปสู่การสร้างเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ เช่น การพัฒนา BCG Model ทางเลือกใหม่สู่เศรษฐกิจยั่งยืน เป็นต้น หรือแม้แต่ในประเด็นทางสังคมที่ในวันนี้เราต้องยอมรับว่า

โลกกำลังจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุ อัตราการเกิดใหม่ และอัตราคนอายุยืนไม่สัมพันธ์กันเหมือนแต่ก่อน ประเทศไทยเองก็จะก้าวสู่สังคมสูงวัยแบบสุดยอด (Super Aged Society) ในอีกไม่กี่ปีหลังจากนี้ และโลกจะซับซ้อนและเข้าใจยาก (Incomprehensible) มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในวันนี้เราได้นำเทคโนโลยีมาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน (Technology disruption) ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) จะมีบทบาทในการใช้ชีวิต เกิดการแสวงหาเทคโนโลยีที่จะทำให้เกิดข้ออำนาจเก่า และข้ออำนาจใหม่ เราจะทำอย่างไรเพื่อให้เกิดการสร้างสมดุลระหว่างข้ออำนาจได้ ในวันนี้เราจึงต้องยอมรับว่าโลกไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป การเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์ BANI World และอื่น ๆ ที่จะตามมาอีกหลังจากนี้ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โลกไม่ได้มีหมุนไปตามแรงลูกข่างอีกต่อไป แต่วันนี้โลกอาจจะเจอกับสิ่งที่ทำให้การหมุนของลูกข่าง ไม่เรียบง่าย และไม่เป็นที่ทิศทางที่เรา กำหนดไว้ได้อีกเหมือนเดิม

นักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 17 จึงขอเสนอแนวทางการรับมือกับสถานการณ์ BANI World และอื่น ๆ ที่จะตามมาอีกหลังจากนี้ด้วย “BRISK” ที่แปลว่า “เร็ว” โดยเป็นการทบทวนข้อเสนอแนะอันหลากหลายทั้งหมดจากการทำ Strategic outlook และสรุปออกมาเป็นแนวทาง 5 ประการ ซึ่งประกอบด้วย: B - Balance (ความสมดุล), R - Resilience (ความยืดหยุ่นและฟื้นตัวได้), I - Innovation (นวัตกรรม), S - Sustainability (ความยั่งยืน) และ K - Knowledge (องค์ความรู้) โดยมีรายละเอียดดังนี้:

Balance - การรักษาความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จะเป็นสิ่งสำคัญสำหรับประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นการถ่วงดุลอำนาจทางการเมือง การรักษาคุณภาพระหว่างขั้วมหาอำนาจ การพัฒนาเศรษฐกิจที่ต้องสมดุลกับผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจำเป็นจะต้องมีมุมมองและแนวคิดในการพัฒนาแบบระบบนิเวศ (Ecosystem Thinking) โดยต้องคำนึงถึงผลกระทบตลอดห่วงโซ่คุณค่า

Resilience - ความยืดหยุ่นและฟื้นตัวได้จากผลกระทบจากวิกฤตต่างๆ เช่น โรคระบาด ภัยธรรมชาติ เป็นต้น ในขณะที่ผลกระทบจากวิกฤตโรคระบาดยังไม่ผ่านพ้น ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี และสงครามในหลายภูมิภาคกำลังเข้ามาซ้ำเติม คนไทยและภาคธุรกิจของไทยต้องปรับตัวรับมืออย่างรวดเร็ว เมื่อไรที่ได้รับผลกระทบจน “ล้ม” ต้องรีบ “ลุก” จับกระแสและเกาะกุมโอกาสที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งจะทำให้ไทยมีรูปแบบเศรษฐกิจแบบตุ๊กตาล้มลุก (Rocking doll Economy) ที่ยืดหยุ่นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

Innovation - การส่งเสริมนวัตกรรมทั้งด้านเทคโนโลยี ธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและความสามารถในการแข่งขัน นวัตกรรมจะเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจในอนาคต และเป็นสิ่งค้ำยันความมั่นคงทางเทคโนโลยีของไทย การส่งเสริมให้ประเทศไทยมีการพัฒนานวัตกรรมอย่างไม่หยุดยั้งจะทำให้ช่องว่างทางเทคโนโลยีลดลง สามารถเปลี่ยนจากผู้ตามเป็นคู่แข่ง และเป็นผู้นำได้ในที่สุด นอกจากนี้การแก้ไขปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมก็ยังคงอาศัยนวัตกรรมต่าง ๆ เข้ามาแก้ไขปัญหอย่างต่อเนื่อง

Sustainability - การพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่ออนาคตที่มั่นคงและดีกว่า สามารถรับมือและแก้ปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การลดมลภาวะต่าง ๆ ทั้งจากในไทยและในภูมิภาค จำเป็นต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสังคมด้วย ซึ่งไทยต้องผลักดันเรื่องนี้อย่างจริงจัง พร้อมกับความร่วมมือจากนานาประเทศ อาจรวมถึงการกำหนดกฎระเบียบหรือการบังคับใช้กฎหมายเพื่อความยั่งยืนด้วย

Knowledge - การเสริมสร้างองค์ความรู้ทักษะใหม่ ๆ ให้แก่ประชาชน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและโอกาสใหม่ ๆ รวมถึงการสร้างความรู้ ความตระหนักรู้ที่มีสติและไม่ตระหนกถึงผลกระทบต่าง ๆ จากความเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายในทุกมิติ ทั้งเทคโนโลยี การเมืองการสงคราม สิ่งแวดล้อม ภัยสังคม การส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมถึงเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาทักษะที่จำเป็นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องดำเนินการอย่างเหมาะสม ต่อเนื่อง และส่งเสริมให้เกิดในวงกว้างทุกช่วงวัย

การมีคุณลักษณะ BRISK จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่าง ๆ ได้อย่างมั่นคง พร้อมทั้งสร้างความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงอย่างยั่งยืน หรืออีกนัยหนึ่งก็จะเป็นการเตือนตนว่า *"ไทยเราย่ำมัวแต่รำต้องเร็วให้ทันโลก"* นั่นเอง

ภาพจำลองการป้องกันและลดผลกระทบ BANI World ด้วย BRISK

กิตติกรรมประกาศ

เอกสาร “มุมมองทางยุทธศาสตร์ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย พ.ศ. 2567 – 2571 (Thailand Strategic Outlook 2024 – 2028)” ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงลงได้ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต รุ่นที่ 17 ขอขอบพระคุณ พลตรี นิรุจ ดวงปัญญา ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ นาวาอากาศเอก ไชยา ออกแดง รองผู้อำนวยการศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ นาวาอากาศเอก รัฐนิษฐ์ เมธีวัชรพัฒน์ ร.น. รองผู้อำนวยการศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ นาวาอากาศเอกหญิง จุฬารัตน์ เพชรวิเศษ ผู้อำนวยการกองศึกษายุทธศาสตร์ ตลอดจนคณาจารย์ อาจารย์ที่ปรึกษาประจำทุกกลุ่มมิติตาม STEEP-M และทีมงานของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำและช่วยกันบริหารหลักสูตรจนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

นอกจากนี้ขอขอบพระคุณท่านผู้บริหารของแต่ละหน่วยงาน ที่ได้อนุมัติและส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าร่วมอบรมในหลักสูตรนี้ รวมทั้งเจ้าของแหล่งข้อมูลทุกท่านที่ช่วยสนับสนุนให้ งานศึกษาครั้งนี้สำเร็จได้ ทำได้ดีที่สุดนี้ ขอขอบคุณเพื่อน ๆ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต รุ่นที่ 17 ทุกท่านที่คอยช่วยเหลือ ประคับประคองและเป็นกำลังใจให้กันจนจบหลักสูตร และขอขอบพระคุณ ผู้ที่เป็นเจ้าของแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ของงานวิจัย วารสาร บทความที่นำมาอ้างอิงในการศึกษาครั้งนี้ ไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต รุ่นที่ 17
เมษายน 2567

คำนำ

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายและโอกาสทางยุทธศาสตร์มากมายในทศวรรษที่กำลังจะมาถึง มุมมองทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญในหลากหลายมิติไม่ว่าจะเป็น สังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การทหาร และการเมือง ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทยในสถานการณ์แวดล้อมของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หรือที่เรียกว่า “VUCA World” ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการดำเนินวิถีชีวิตและก่อให้เกิดผลกระทบที่อาจมีความรุนแรงและขยายวงกว้างมากกว่าอดีต สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นส่วนหนึ่งของภัยคุกคามต่อความมั่นคงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีกระบวนการในการคาดการณ์ภาพอนาคต (Picture in the Future) ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศไทยในระดับยุทธศาสตร์ และวิเคราะห์ผลกระทบด้านความมั่นคงที่อาจเกิดขึ้นกับประเทศไทยทั้งด้านบวกและด้านลบ เพื่อให้สามารถวางยุทธศาสตร์ของประเทศในการตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งเชิงรุกและเชิงรับได้ โดยการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม (Environmental Scanning) อย่างมีระบบ

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ โดยนักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 17 จึงได้จัดทำเอกสาร “มุมมองทางยุทธศาสตร์ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย พ.ศ. 2567 – 2571 (Thailand Strategic Outlook 2024 – 2028)” เพื่อสำรวจมุมมองทางยุทธศาสตร์ของมิติต่าง ๆ ในแต่ละระดับ และวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อประเทศไทยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการรับมือกับความท้าทายที่สำคัญในประเด็นต่าง ๆ และใช้ประโยชน์จากโอกาสที่มีอยู่นำมากำหนดยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของประเทศไทยต่อไป

นักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 17

เมษายน 2567

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ฅ
คำนำ.....	ญ
สารบัญ.....	ฎ
สารบัญตาราง.....	ฏ
สารบัญแผนภาพ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	2
1.4 ระเบียบวิธีการศึกษา	3
1.5 ข้อจำกัดของการศึกษา	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 ระเบียบวิธีการศึกษา	5
บทที่ 3 มุมมองทางยุทธศาสตร์ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย พ.ศ. 2567 - 2571.....	11
ด้วยกระบวนการ Strategic Outlook	
3.1 ประเด็นที่ 1 สังคมออนไลน์...ภัยร้าย (ไว้)...ตัวตน	12
3.2 ประเด็นที่ 2 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change)	18
3.3 ประเด็นที่ 3 การแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์.....	26
3.4 ประเด็นที่ 4 BCG Model ทางเลือกใหม่...สู่เศรษฐกิจยั่งยืน.....	32
3.5 ประเด็นที่ 5 Technology Disruption and Cyber Crime.....	39
และการแข่งขันทางเทคโนโลยีของชาติมหาอำนาจ	
3.6 ประเด็นที่ 6 สงครามตัวแทนในภูมิภาค (Proxy War)	50
3.7 ประเด็นที่ 7 มลพิษจากหมอกควัน.....	56
3.8 ประเด็นที่ 8 การสร้างสมดุลระหว่างหัวอำนาจ.....	60
3.9 ประเด็นที่ 9 ความขัดแย้งทางการเมืองไทย.....	65
3.10 ประเด็นที่ 10 อยู่ดำรงคงไว้...ในสังคมสูงวัยแบบสุดยอด (Super Aged Society)....	70
3.11 ประเด็นที่ 11 ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ.....	76
บทที่ 4 ข้อเสนอแนะทางยุทธศาสตร์.....	81
ข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนและการนำแผนฯ ไปใช้.....	81
บรรณานุกรม.....	92
ภาคผนวก.....	94

สารบัญชิตาราง

ตารางที่ 3-1 ประเทศที่มีข้อตกลงการไหลของข้อมูลส่วนบุคคลข้ามประเทศอย่างเสรี 42

สารบัญแนภาพ

แผนภาพที่ 2-1 กระบวนการในการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์.....	5
แผนภาพที่ 2-2 แนวคิดการกำหนดประเด็นหลัก.....	6
แผนภาพที่ 2-3 การกำหนดประเด็นสำคัญในการตรวจสอบสถานะทางยุทธศาสตร์.....	7
แผนภาพที่ 2-4 การนำแนวคิดหลักการทฤษฎีข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่.....	9
แนวน้อมภายในอนาคตเชิงยุทธศาสตร์	
แผนภาพที่ 3-1 ความสัมพันธ์ระหว่าง 11 ประเด็นหลักทางยุทธศาสตร์ที่มีแนวน้อมต่ออนาคต	11
ประเทศไทย พ.ศ. 2567 - 2571	
แผนภาพที่ 3-2 อิทธิพลของกระแสลมต่อกระแสน้ำในมหาสมุทร.....	22
แผนภาพที่ 3-3 กระแสน้ำพื้นผิวมหาสมุทร	23
แผนภาพที่ 3-4 ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว..	34
แผนภาพที่ 3-5 ความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	35
แผนภาพที่ 3-6 Technology Life Cycle	40
แผนภาพที่ 3-7 อาชญากรรมออนไลน์	44
แผนภาพที่ 3-8 เรือดำน้ำพลังงานนิวเคลียร์ของสหรัฐอเมริกา.....	48
แผนภาพที่ 3-9 พื้นที่เข้มนวดในทะเลจีนใต้	52
แผนภาพที่ 3-10 จำนวน Hot spot ในอาเซียน 2015 - 2023	65
แผนภาพที่ 3-11 แนวน้อมประชากรไทยจำแนกตามอายุ ปี 2547 - 2592.....	74
แผนภาพที่ 4-1 เป้าหมายการวิจัยพัฒนาใน 10 กลุ่มประเทศ	84
แผนภาพที่ 4-2 ภาพจำลองการป้องกันและลดผลกระทบ BANI World ด้วย BRISK.....	91

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์แวดล้อมของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หรือ ที่เรียกว่า “VUCA World” ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่มีความผันผวน ไม่มีเสถียรภาพ คาดเดาได้ยาก และมีความซับซ้อนและคลุมเครือ ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีความท้าทายเป็นอย่างมาก ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการดำเนินวิถีชีวิตและก่อให้เกิดผลกระทบที่อาจมีความรุนแรงและขยายวงกว้างมากกว่าในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งภัยคุกคามต่อความมั่นคงรูปแบบใหม่ (Non-Traditional Treat) ในรูปแบบต่าง ๆ ของโลกในศตวรรษที่ 21 อาทิ การแข่งขันทางเทคโนโลยีของชาติมหาอำนาจ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ (Technology/Digital Disruption) สื่อสังคมออนไลน์ วิกฤตโครงสร้างประชากรและสังคมผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ การแข่งขันทางการค้า รวมทั้งความขัดแย้งทางการเมืองและภูมิรัฐศาสตร์ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทั้งสิ้น การคาดการณ์แนวโน้มภาพในอนาคตของประเทศในระดับยุทธศาสตร์ และการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับประเทศไทยทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการวางแผนยุทธศาสตร์ในการตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในเชิงรุกและเชิงรับผ่านการวิเคราะห์สถานะแวดล้อม (Environmental Scanning) อย่างมีระบบ โดยดำเนินการวิเคราะห์ในทุกมิติตามกรอบ STEEP-M ทั้งมิติสังคม มิติเทคโนโลยี มิติเศรษฐกิจ มิติสิ่งแวดล้อม มิติการเมือง และมิติการทหาร ด้วยกระบวนการ Strategic Outlook เพื่อให้ได้ประเด็นสำคัญหลัก/รอง (Key Issues/Sub Key Issues) และสถานการณ์บ่งชี้/ข้อมูลสนับสนุนการนำเสนอที่ได้จากสมาชิกในการถกแถลงในแต่ละมิติในระดับโลก (Global Issues) ระดับภูมิภาค (Regional Issues) และระดับประเทศ (Internal Issues) ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทย เพื่อใช้เป็นข้อมูลที่สามารถนำมาประกอบการจัดทำยุทธศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศให้มีเสถียรภาพความมั่นคง สามารถรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ทันต่อสถานการณ์

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ โดยนักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 17 เห็นความสำคัญของการศึกษาภาพอนาคตยุทธศาสตร์และวิเคราะห์หามุมมองทางยุทธศาสตร์ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย พ.ศ. 2567 – 2571 (Thailand Strategic Outlook 2024 – 2028) โดยใช้กระบวนการ Strategic Outlook เพื่อได้ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อตรวจสอบสถานะแวดล้อมทั้งด้านบวกและด้านลบ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ที่คาดการณ์ว่าจะส่งผลกระทบต่อประเทศไทย ปี พ.ศ. 2567 – 2571 ใน 6 มิติ ตามกรอบ STEEP-M ได้แก่ มิติสังคม มิติเทคโนโลยี มิติเศรษฐกิจ มิติสิ่งแวดล้อม มิติการเมือง และมิติการทหาร โดยศึกษาและรวบรวมปัจจัยสถานะแวดล้อมสำคัญที่เกิดขึ้นใน 3 ระดับ ได้แก่ ระดับโลก (Global level) ระดับภูมิภาค (Regional level) และระดับประเทศ (Internal level)

1.2.2 เพื่อจัดทำมุมมองทางยุทธศาสตร์ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย พ.ศ. 2567 – 2571 (Thailand Strategic Outlook 2024 – 2028) ที่ประกอบด้วย การกำหนดประเด็นสำคัญ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ตัวบ่งชี้ ภาพเหตุการณ์ในอนาคต และผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อความมั่นคงของประเทศไทย

1.2.3 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ภายใต้มุมมองในประเด็นสำคัญที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้เป็นการศึกษากระบวนการ Strategic Outlook โดยตรวจสอบสถานะแวดล้อมทั้งในระดับโลก (Global Level) ระดับภูมิภาค (Regional Level) และระดับประเทศ (Internal Level) โดยได้ข้อมูลจากการฟังคำบรรยาย การตรวจสอบสถานะแวดล้อมจากวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิและคณาจารย์ ศศย. ตามกรอบ STEEP-M ใน 6 มิติ ได้แก่ มิติสังคม มิติเทคโนโลยี มิติเศรษฐกิจ มิติสิ่งแวดล้อม มิติการเมือง และมิติการทหาร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการคาดการณ์และวิเคราะห์เพื่อหามุมมองทางยุทธศาสตร์ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย พ.ศ. 2567 – 2571

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร

1.3.2.1 ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากการระดมสมอง (Brain Storming) และสนทนากลุ่ม (Focus group) ของนักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 17 กลุ่มมิติตามกรอบ STEEP-M ประกอบด้วย มิติสังคม มิติเทคโนโลยี มิติเศรษฐกิจ มิติสิ่งแวดล้อม มิติการเมือง และมิติการทหาร เพื่อรวบรวมแนวคิดและข้อคิดเห็นที่หลากหลายนำมาประเมินและวิเคราะห์ข้อมูล

1.3.2.2 รวบรวมข้อมูลจากการฟังคำบรรยายของวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิและคณาจารย์ ศศย. ในมิติต่าง ๆ

1.3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษานี้ดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม ถึง เดือนเมษายน 2567

1.4 ระเบียบวิธีการศึกษา

1.4.1 การรวบรวมข้อมูล

1.4.1.1 เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมองภาพอนาคตและการคาดการณ์เชิงยุทธศาสตร์ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดยุทธศาสตร์จากเอกสารวิชาการ บทความ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เชื่อถือได้

1.4.1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสนทนากลุ่มและการระดมสมองจากนักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 17 ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ และจากการฟังบรรยายของวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิและคณาจารย์ ศศย. ตามกรอบ STEEP-M

1.4.2 การจัดระเบียบข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิแล้ว จากนั้นจะนำข้อมูลที่ได้รับมาจัดระเบียบและตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป

1.4.3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

1.4.3.1 กำหนดกรอบแนวคิดยุทธศาสตร์ (Concept framework) โดยใช้พลังอำนาจแห่งชาติ (Nation Power) ทั้ง 6 มิติ ตามกรอบ STEEP-M ประกอบด้วย มิติสังคม (S: Social) มิติเทคโนโลยี (T: Technology) มิติเศรษฐกิจ (E: Economic) มิติสิ่งแวดล้อม (E: Environmental) มิติการเมือง (P: Political) และมิติการทหาร (M: Military) เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์

1.4.3.2 การตรวจสอบสภาวะแวดล้อม (Environment scanning) เพื่อหาแนวโน้ม (Trend) โดยใช้กรอบ STEEP-M มาจัดทำมุมมองทางยุทธศาสตร์ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย พ.ศ. 2567 – 2571 (Thailand Strategic Outlook 2024 – 2028) เพื่อให้ทราบประเด็นสำคัญหลัก/รอง (Key Issues/Sub Key Issues) และสถานการณ์บ่งชี้/ข้อมูลสนับสนุน ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบทั้งด้านบวกและลบต่อความมั่นคงของประเทศไทย

1.4.4 การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลในรูปแบบการแถลงผลงานทางวิชาการ ต่อผู้บังคับบัญชาของสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ และผู้บริหารจากส่วนราชการ/หน่วยงานต้นสังกัดของนักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 17 ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง

1.5 ข้อยกเว้นของการศึกษา

การจัดทำมุมมองทางยุทธศาสตร์ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย พ.ศ. 2567 – 2571 (Thailand Strategic Outlook 2024 – 2028) ใช้กระบวนการ Strategic Outlook ฉบับนี้เป็นการสังเคราะห์ผลจากการสนทนากลุ่มและระดมความคิดเห็นจากนักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 17 ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ และการรวบรวมเอกสารวิชาการ บทความ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เชื่อถือได้ ในช่วงเวลา 2 เดือน (มีนาคม - เมษายน 2567)

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ได้ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ภายใต้มุมมองในประเด็นสำคัญที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการปรับหรือกำหนดยุทธศาสตร์ได้ในอนาคต

1.6.2 ได้มุมมองทางยุทธศาสตร์ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย พ.ศ. 2567 – 2571 (Thailand Strategic Outlook 2024 – 2028)

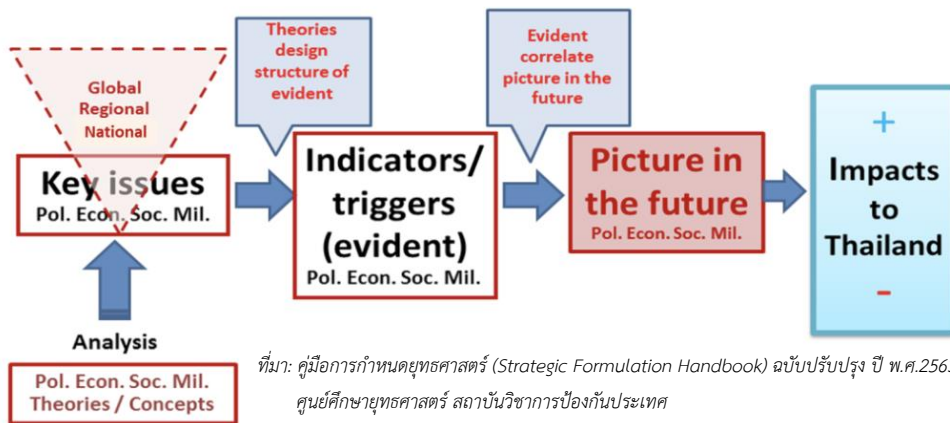
1.6.2 ได้ข้อมูลเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางสนับสนุนการจัดทำเอกสาร “ยุทธศาสตร์ประเทศไทยรองรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อความมั่นคงของชาติ พ.ศ. 2567 - 2576”

บทที่ 2 ระเบียบวิธีการศึกษา

จากการตรวจสอบสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (Strategic Environment Scanning) เป็นการศึกษาและรวบรวมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และเหตุการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต ในประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทั้งในระดับโลก (Global Level) ระดับภูมิภาค (Regional Level) และระดับประเทศ (Internal Level) นำมาพิจารณาประเด็นสำคัญและประเด็นรอง (Key Issues/Sub Key Issues) เพื่อหาสิ่งบ่งชี้ที่สำคัญ (Indicators/Triggers) ซึ่งจะส่งผลต่อการขับเคลื่อนประเทศในระยะสั้น ทั้งนี้การวิเคราะห์ผลกระทบต่อความมั่นคงจะนำไปสู่การกำหนดได้ว่า มีประเด็นสำคัญใดบ้างที่จะเป็นโอกาส (Opportunity) และประเด็นใดบ้างที่จะเป็นอุปสรรค (Threat) ต่อประเทศ แสดงดังแผนภาพที่ 2-1

Strategic Environmental Scanning

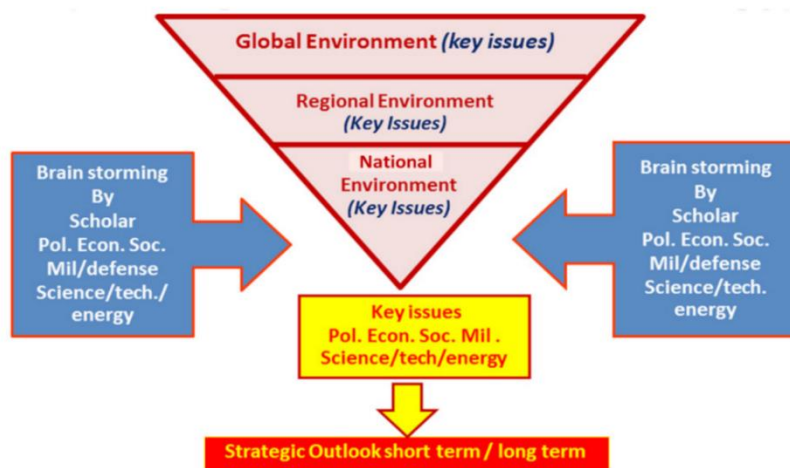
แผนภาพที่ 2-1 กระบวนการในการตรวจสอบสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์

2.1 ขั้นตอนในการตรวจสอบสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์

ขั้นตอนในการตรวจสอบสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ เพื่อมองภาพในอนาคตเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Outlook) แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การกำหนดประเด็นสำคัญหลัก (Key Issues)
- 2) การหาตัวบ่งชี้ หรือสิ่งบ่งชี้เหตุสำคัญ (Evident Indicators/ Triggers)
- 3) การวิเคราะห์แนวโน้มภาพในอนาคต (Picture in the Future)
- 4) การวิเคราะห์ผลกระทบต่อประเทศ (Impact Analysis to Thailand)

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดประเด็นสำคัญหลัก (Key Issues) เป็นขั้นตอนแรกของการตรวจสอบสถานะ แวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ซึ่งได้มาจากจากตรวจสอบและวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อ ความมั่นคงโดยมุ่งเน้นผลประโยชน์แห่งชาติเป็นสำคัญ (National Interest) ทั้งในมิติสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การเมือง และการทหาร ตั้งแต่ระดับโลก (Global Level) ระดับภูมิภาค (Regional Level) และระดับภายในประเทศ (Internal Level) ซึ่งสามารถกระทำได้ โดยผ่าน กระบวนการระดมความคิดเห็น (Brain Storming) จากผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ และการรวบรวม ข้อมูลเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องแล้วนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดนั้นมาสรุปรวบยอด (Conceptualize) เพื่อให้ได้มาซึ่งประเด็นสำคัญหลักที่ครอบคลุมทุกมิติ แสดงดังแผนภาพที่ 2.2

ที่มา: คู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategic Formulation Handbook) ฉบับปรับปรุง ปี พ.ศ.2563 ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการ

แผนภาพที่ 2-2 แนวคิดการกำหนดประเด็นหลัก (Key Issues)

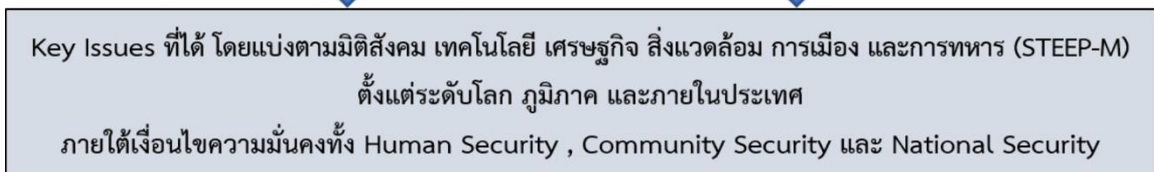
การกำหนดประเด็นสำคัญหลักที่มีต่อความมั่นคงของประเทศ ต้องพิจารณาภายใต้เงื่อนไข 3 ประการ แสดงดังแผนภาพที่ 2.3 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 1) ความมั่นคงของมนุษย์ (Human security) โดยพิจารณาถึงความมั่นคงระดับปัจเจกบุคคล ความมั่นคงทางอาหาร ภัยธรรมชาติ หรือโรคระบาดต่าง ๆ เป็นต้น
- 2) ความมั่นคงของชุมชน (Community Security) โดยพิจารณาถึงความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม การรวมกลุ่มทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ และการรักษาคุณค่าของประเพณีวัฒนธรรม รวมถึงภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เป็นต้น
- 3) ความมั่นคงของประเทศ (National Security) โดยพิจารณาร่วมกับ การรักษา ผลประโยชน์ของชาติ (National interest) การเมืองภายในประเทศที่มี ความเข้มแข็งและมีเสถียรภาพ การเติบโตของเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับ Thailand Strategic Outlook 2024 – 2028 ประโยชน์จากการพัฒนาประเทศ ประเทศมีความเข้มแข็งและมีความเป็นปึกแผ่น ชีตความสามารถของทหารในการป้องกันประเทศ และการมีแหล่งพลังงานที่พอเพียง เป็นต้น

ตารางการกำหนดประเด็นสำคัญ (Key Issues) ในการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทาง

STEEP-M Level	S (Social)	T (Technological)	Eco (Economic)	En (Environmental)	P (Political)	M (Military)
Global Level						
Regional Level						
Internal Level						

ที่มา: คู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategic Formulation Handbook) ฉบับปรับปรุง ปี พ.ศ.2563 ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

แผนภาพที่ 2-3 การกำหนดประเด็นสำคัญ (Key Issues) ในการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์

ขั้นตอนที่ 2 การหาตัวบ่งชี้ หรือสิ่งบ่งชี้เหตุสำคัญ (Evident Indicators/ Triggers) ในการหาตัวบ่งชี้ หรือสิ่งบ่งชี้เหตุที่สำคัญ (Evident Indicators/ Triggers) จำเป็นต้อง นำแนวคิด หลักการ ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญหลักนั้น ๆ มาใช้วิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งตัวบ่งชี้ หรือสิ่งบ่งชี้เหตุที่สำคัญ (Indicators/ Triggers) ที่ทำให้เกิดประเด็นสำคัญหลักนั้น ๆ และ เชื่อมโยง ไปสู่สิ่งที่เกิดขึ้นต่อไปในอนาคตหรือภาพในอนาคต (Picture in the Future) สำหรับแนวคิด หลักการ และทฤษฎีต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ประเด็นสำคัญ (Key Issues) ควรเลือกใช้ แนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่มีความเป็นสากล (Generalize) ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะใช้ทฤษฎีใหญ่ (Grand Theory) เป็นหลักในการวิเคราะห์ แต่อาจเพิ่มเติม ทฤษฎีระดับกลาง (Middle Range Theory) และทฤษฎี ฐานราก (Grounded Theory) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของประเด็นสำคัญหลักนั้น ๆ ซึ่งพิจารณาแล้ว เห็นว่าจะช่วยให้ภาพที่จะเกิดขึ้นในอนาคตมีความชัดเจน อย่างไรก็ตามขั้นตอนการเลือกแนวคิด หลักการ ทฤษฎีต่าง ๆ ที่จะใช้วิเคราะห์ประเด็นสำคัญหลักในแต่ละมิติ สามารถที่จะแบ่งเป็นมิติตาม STEEP-M ได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

มิติสังคม (S-Social) การวิเคราะห์ในขั้นต้นควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางสังคม ความเข้มแข็งทางสังคมและวัฒนธรรม ข้อมูลที่ควรนำมาพิจารณาในเรื่องสังคม ได้แก่ คุณภาพการศึกษาของประเทศ ระบบสุขภาพอนามัยของประชาชน ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศ เป็นต้น

มิติเทคโนโลยี (T-Technological) และสิ่งแวดล้อม (Environmental) การวิเคราะห์ในขั้นต้นควรเป็นเรื่องการสร้างนวัตกรรมทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและทรัพยากร สิ่งแวดล้อม การพัฒนาและสร้างนวัตกรรมเพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศ พัฒนาพลังงานทางเลือกต่าง ๆ รวมถึงสร้างนวัตกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

มิติเศรษฐกิจ (Eco-Economic) การวิเคราะห์ขั้นต้นควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ระดับมหภาคและจุลภาค มาตรการการเงินการคลัง ข้อมูลสถิติทางเศรษฐกิจทั้งในระดับประเทศและระดับสูงขึ้นไป รวมถึงทฤษฎีว่าด้วยกลไกความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ ข้อมูลที่ไทยเข้าไปมีส่วนร่วมกับกลไกความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่สำคัญ เป็นต้น

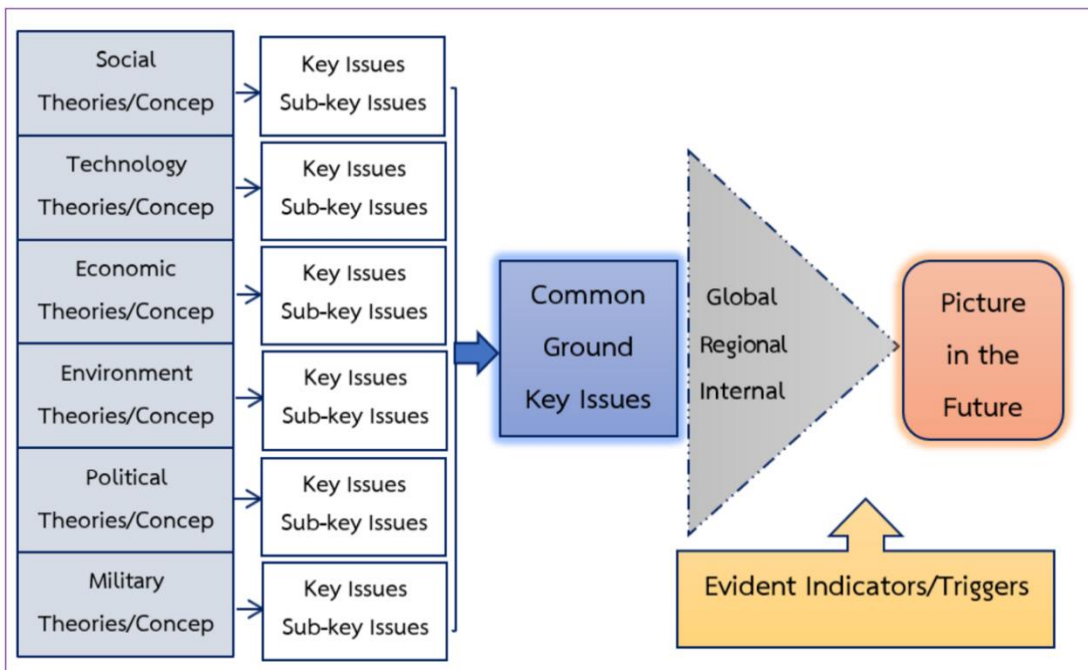
มิติการเมือง (P-Political) การวิเคราะห์ขั้นต้นควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมือง การปกครอง การบริหารรัฐกิจ การบริหารงานสาธารณะ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมถึงนโยบายต่างประเทศที่สำคัญของประเทศมหาอำนาจและประเทศในภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับไทย เป็นต้น

มิติการทหาร (M-Military) การวิเคราะห์ในขั้นต้นควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการทางทหาร ทั้งรูปแบบของภัยคุกคามตามแบบและไม่ตามแบบ หรืออำนาจกำลังรบและอาวุธยุทโธปกรณ์รูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งเจตจำนงหรือสิ่งบอกรหัสสำคัญที่จะเป็นภัยคุกคามทางทหาร ทั้งเกิดมาจากสงครามและไม่ใช้สงคราม เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์แนวโน้มภาพในอนาคต (Picture in the Future) เป็นการนำตัวบ่งชี้หรือสิ่งบอกรหัสที่สำคัญ (Evident Indicators/Triggers) ที่ชัดเจน และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน (Common Ground Key Issue) มาสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันจนไปสู่สิ่งที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต หรือภาพในอนาคต (Picture in the Future) สิ่งสำคัญในการวิเคราะห์จะต้องศึกษาปรากฏการณ์ต่าง ๆ ตามปัจจัยสำคัญหลักที่นำมาพิจารณาอย่างเป็นพลวัต (Dynamic) ดังนั้นสิ่งที่จะต้องพิจารณาและหาคำตอบ คือ แนวโน้มสถานการณ์ต้องมี “ตัวบ่งชี้ หรือ สิ่งบอกรหัส (Indicator/Trigger)” ที่มีความชัดเจน อันจะนำไปสู่แนวโน้มภาพในอนาคตเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งต้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน หรือมีลักษณะรวมกันได้ (Correlate) กับสิ่งบอกรหัสที่ได้กำหนดไว้ตามหลักการ ภายใต้แนวคิด หลักการ ทฤษฎีและข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาวิเคราะห์ ดังนั้น สิ่งบอกรหัสจะเป็นอะไรและอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับแนวคิดตามหลักการ ทฤษฎีและข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาพิจารณาวิเคราะห์ว่าเป็น อย่างไร ในทางกลับกัน แนวโน้มภาพในอนาคตที่เกิดขึ้น (Picture in the Future) ก็จะเป็นไปตาม หลักการภายใต้แนวคิด หลักการ ทฤษฎี และข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาวิเคราะห์ด้วยเช่นกัน

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ผลกระทบต่อประเทศ (Impact Analysis to Thailand)

การวิเคราะห์ผลกระทบต่อประเทศ (Impact Analysis to Thailand) จากสิ่งที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นในอนาคตหรือแนวโน้มภาพในอนาคตเชิงยุทธศาสตร์ เป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างยิ่ง โดยขั้นตอนนี้ เป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องมาจากการวิเคราะห์แนวโน้มภาพในอนาคต (Picture in the Future) ซึ่งจะต้องสามารถประเมินให้ได้ว่าภาพที่จะเกิดขึ้นมีผลกระทบอะไรบ้างต่อความมั่นคงของมนุษย์ (Human security) ความมั่นคงชุมชน (Community Security) และความมั่นคงของประเทศ (National Security) อีกทั้งจะต้องสามารถกำหนดได้ด้วยว่ามีอะไรบ้างที่ส่งผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบต่อความมั่นคงโดยรวมของประเทศ ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดได้ว่าอะไรเป็นโอกาส (Opportunity) และอะไรเป็นอุปสรรค (Threat) ต่อความก้าวหน้าและส่งเสริมในการพัฒนาประเทศ ในการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ ทั้งนี้ หากมีการวิเคราะห์ผลกระทบได้อย่างรอบด้านมากที่สุด ย่อมเป็นการดีต่อการกำหนดภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์มากยิ่งขึ้น แสดงดังแผนภาพที่ 2-4

ที่มา : คู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategic Formulation Handbook) ฉบับปรับปรุง ปี พ.ศ.2563
ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

แผนภาพที่ 2-4 การนำแนวคิด หลักการ ทฤษฎีและข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่
แนวโน้มภาพในอนาคตเชิงยุทธศาสตร์

2.2 บทสรุปการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์

การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (Strategic Environment Scanning) เป็นกระบวนการที่สำคัญในการจัดทำเอกสารมุมมองเชิงยุทธศาสตร์ที่มีแนวโน้มกระทบต่อประเทศ ซึ่งเริ่มตั้งแต่การรวบรวมเหตุการณ์ (Events) ในประเด็นสำคัญต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคง ทั้งในระดับโลก (Global Level) ระดับภูมิภาค (Regional Level) และระดับภายในประเทศ (Internal Level) นำมาพิจารณาประเด็นสำคัญ (Key Issues) และหาตัวบ่งชี้หรือสิ่งบอกรหัสที่สำคัญ (Indicators/Triggers) ชัดเจน ซึ่งจะนำไปสู่ภาพในอนาคตที่จะเกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อประเทศทั้งในด้านบวกและด้านลบ การกำหนดประเด็นสำคัญหลักที่เป็น **โอกาส (Opportunity)** และประเด็นสำคัญหลักที่เป็น **อุปสรรค (Threat)** ต่อประเทศ

สำหรับขั้นตอนในกระบวนการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ในขั้นตอนที่ 1 เริ่มต้นด้วยการกำหนดประเด็นสำคัญหลัก (Key Issues) ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงโดยมุ่งเน้นผลประโยชน์แห่งชาติเป็นสำคัญ (National Interest) ทั้งในมิติสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การเมือง และการทหาร ผ่านกระบวนการระดมความคิดเห็น (Brain Storming) และการรวบรวมข้อมูล เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องแล้วนำข้อมูลที่ได้มาสรุปให้ครอบคลุมทุกมิติตามกรอบ STEEP-M ภายใต้เงื่อนไข 3 ประการ คือ (1) ความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) (2) ความมั่นคงของชุมชน (Community Security) และ (3) ความมั่นคงของประเทศ (National Security) จากนั้น ในขั้นตอนที่ 2 จึงพิจารณาการหาตัวบ่งชี้หรือสิ่งบอกรหัสที่สำคัญ (Evident Indicators/Triggers) โดยใช้หลักการ ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญนั้นมาใช้วิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งตัวบ่งชี้หรือสิ่งบอกรหัสที่สำคัญ (Indicators/Triggers) เพื่อนำไปสู่สิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตหรือภาพอนาคต (Picture in the Future) เป็นขั้นตอนที่ 3 ซึ่งต้องวิเคราะห์ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ตามปัจจัยสำคัญหลักที่นำมาพิจารณาอย่างเป็นพลวัต (Dynamic) เพื่อหาคำตอบให้ได้ถึงแนวโน้มสถานการณ์ที่มีสิ่งบ่งชี้ (Indicator/Trigger) อันนำไปสู่แนวโน้มภาพในอนาคตเชิงยุทธศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กันหรือมีลักษณะรวมกันได้ (Correlate) กับสิ่งบอกรหัสที่ได้กำหนด และในขั้นตอนที่ 4 ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายในการวิเคราะห์ผลกระทบต่อประเทศ (Impact Analysis to Thailand) จากสิ่งที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นในอนาคตหรือแนวโน้มภาพในอนาคตเชิงยุทธศาสตร์ เป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องประเมินให้ได้ว่าภาพที่จะเกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ (Human security) ความมั่นคงของชุมชน (Community Security) และความมั่นคงของประเทศ (National Security) ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นจะต้องกำหนดได้ว่าอะไรที่เป็นโอกาส หรืออุปสรรค ที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการพัฒนาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ต่อไป

บทที่ 3

มุมมองทางยุทธศาสตร์ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย

พ.ศ. 2567 – 2571 ด้วยกระบวนการ Strategic Outlook

จากผลการสำรวจและวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงทั้ง 6 มิติ ตามกรอบ STEEP-M ได้แก่ มิติสังคม (S : Social) มิติเทคโนโลยี (T : Technology) มิติเศรษฐกิจ (E : Economic) มิติสิ่งแวดล้อม (E : Environmental) มิติการเมือง (P : Political) และมิติการทหาร (M : Military) โดยพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาวะแวดล้อมใน 3 ระดับ คือ ระดับโลก (Global Level) ระดับภูมิภาค (Regional Level) และระดับภายในประเทศ (Internal Level) รวมถึงคาดการณ์ผลกระทบต่อประเทศไทยด้วยการวิเคราะห์แบบตัดขวาง (Cross Section Analysis) โดยผลลัพธ์ที่ได้ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการจัดทำภาพอนาคตและมุมมองทางยุทธศาสตร์ คือ การกำหนดประเด็นสำคัญที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทยทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ตามสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงทั้ง 6 มิติ ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น จากนั้นจึงได้นำประเด็นทั้งหมดของทุกมิติมาพิจารณาผ่านการระดมสมอง (Brain Storm) และสนทนากลุ่ม (Focus group) ของนักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 17 และคณาจารย์ในแต่ละมิติ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงในแต่ละมิติ แสดงผังแผนภาพที่ 3-1 ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นหลักทางยุทธศาสตร์ทั้งหมดได้ 11 ประเด็นที่จะส่งผลกระทบต่ออนาคตของประเทศไทย ดังนี้

แผนภาพที่ 3-1 ความสัมพันธ์ระหว่าง 11 ประเด็นหลักทางยุทธศาสตร์ที่มีแนวโน้มจะส่งผลกระทบต่ออนาคตของประเทศไทย พ.ศ. 2567 - 2571

- ประเด็นที่ 1 สังคมออนไลน์...ภัยร้าย (ไว้)...ตัวตน
- ประเด็นที่ 2 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change)
- ประเด็นที่ 3 การแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์
- ประเด็นที่ 4 BCG Model
- ประเด็นที่ 5 Technology Disruption / Cyber Crime และการแข่งขันทางเทคโนโลยีของชาติมหาอำนาจ
- ประเด็นที่ 6 สงครามตัวแทนในภูมิภาค
- ประเด็นที่ 7 มลพิษจากหมอกควัน
- ประเด็นที่ 8 การสร้างสมดุลระหว่างข้าวอำนาจ
- ประเด็นที่ 9 ความขัดแย้งทางการเมืองไทย
- ประเด็นที่ 10 อยู่ดำรงคงไว้ ในสังคมสูงวัยแบบสุดยอด (Super Aged Society)
- ประเด็นที่ 11 ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ

ประเด็นหลักทางยุทธศาสตร์ 11 ประเด็น ในแต่ละระดับ

3.1 ระดับโลก (Global Level)

ประเด็นที่ 1 สังคมออนไลน์...ภัยร้าย (ไว้)...ตัวตน

1.1 การสำรวจสถานะแวดล้อม (Environmental Scanning)

อินเทอร์เน็ตถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ได้เข้ามาอยู่ในชีวิตประจำวันและได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้ชีวิตของเราเป็นอย่างมาก ปัจจุบันอินเทอร์เน็ตได้มีการพัฒนารูปแบบการบริการใหม่ ๆ ที่สามารถผ่านอินเทอร์เน็ตได้ ทั้งการทำธุรกรรมทางอินเทอร์เน็ต การสื่อสารทางสังคมออนไลน์ อินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทสำคัญกับการใช้ชีวิตช่วยให้ประชาชนชีวิตมีความสะดวกสบายมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสร้างโอกาสต่าง ๆ มากมาย ในปี 2565 โดยภาพรวมประชากรไทยใช้เวลาในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเฉลี่ยอยู่ที่ 7 ชั่วโมง 4 นาที ต่อวัน จากผลการสำรวจพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของคนไทยปี 2565 พบว่า เจนเนอเรชันที่ใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุด คือ Gen Y (ช่วงอายุ 22-41 ปี) อยู่ที่ 8 ชั่วโมง 55 นาทีต่อวัน ในขณะที่ Gen Z (อายุน้อยกว่า 22 ปี) ซึ่งเคยเป็นเจนเนอเรชันที่ใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุดในปี 2564 ใช้อินเทอร์เน็ตน้อยกว่า Gen Y โดยใช้เวลาในการออนไลน์อยู่ที่ 8 ชั่วโมง 24 นาทีต่อวัน และจากการสำรวจพบว่า กิจกรรมติดต่อสื่อสารออนไลน์เติบโตพุ่งต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2562 และพบว่าอันดับเติบโตต่อเนื่อง โดยปี 2564 ช่วงสถานการณ์โควิด มีสัดส่วนของคนใช้งานอินเทอร์เน็ตกับการสื่อสารออนไลน์มากที่สุดถึง 77%

นอกจากนี้ หน่วยปฏิบัติการวิจัยและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านความรู้ทางดิจิทัล และการรู้เท่าทันสื่อจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปิดเผยผลวิจัยความเสี่ยงบนโลกออนไลน์ของคนไทย ในแต่ละช่วงวัย พบความเสี่ยงได้แก่ ภาพคลิปคำพูดที่มีความรุนแรงถ้อยคำหยาบคาย โฆษณาสินค้าที่ไม่ได้รับการรับรองความปลอดภัย สินค้าผิดกฎหมายอวดอ้างสรรพคุณเกินจริง เนื้อหาสุขภาพที่ไม่ น่าเชื่อถือที่ส่งต่อกันมา ไม่ถูกต้องตามหลักการแพทย์ ข่าวดราม่า ข่าวลือ ข่าวลวงที่ส่งต่อกันมา หรือขึ้นในหน้าจอของตนเอง การเข้าถึงเนื้อหาด้านเพศ ลามก อนาจาร โดยเน็ตไอดอลรุ่นน้อยห่มน้อย ในแนวโป๊เปลือยอนาจาร หวยออนไลน์ แซร์ออนไลน์ หุ่นออนไลน์ การชักชวนเล่นการพนัน การหลอกลวงจากการซื้อสินค้าออนไลน์แล้วได้ของที่ไม่มีคุณภาพ การหลอกลวงโดยการชวนให้ไป ทำงานหรือหารายได้ที่ให้ผลตอบแทนสูง การถูกหลอกลวงจากคนแปลกหน้าโดยการแจ้งว่าได้รับโชค แล้วให้กดลิงค์ที่นำไปสู่เนื้อหาที่อาจนำไปสู่การหลอกลวงได้ การถูกกลั่นแกล้งจนเกิดความเสียหาย โดยเพื่อนหรือคนอื่นแกล้งโพสต์เรื่องที่เสียหาย นำอับอาย ผลวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า คนไทยทุกช่วงวัย มีโอกาสที่จะพบเจอความเสี่ยงบนโลกออนไลน์หลายเรื่องด้วยกัน

สื่อสังคมออนไลน์ จึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างมากในโลกปัจจุบัน เนื่องจาก เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไปพร้อมกับการเชื่อมโยงกันของบุคคลในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ภัยสังคมออนไลน์เกี่ยวข้องกับหลายด้าน รวมถึงด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อบริบทของโลกอย่างไม่ตรงจุด ดังนี้:

1. การละเมิดความเป็นส่วนตัวและการโจมตีออนไลน์ การละเมิดความเป็นส่วนตัวออนไลน์เป็นปัญหาที่รุนแรง รวมถึงการโพสต์ข้อมูลส่วนตัวของบุคคลโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือการโจมตีออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการก่อวินาศกรรม การข่มขู่ หรือการเกิดความเสียหายต่อบุคคลผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์
2. การแพร่กระจายข่าวปลอมและข้อมูลที่เชื่อถือไม่ได้ ข่าวปลอมและข้อมูลที่เชื่อถือไม่ได้สามารถกระจายได้อย่างรวดเร็วในโลกออนไลน์ มีผลกระทบต่อความคิดเชื่อมโยงของประชากรและการตัดสินใจทางการเมือง
3. การใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ในการกระทำความผิด การใช้งานสื่อสังคมเพื่อการระดมยัดอำนาจ การรวมพลังในการปฏิวัติ หรือการส่งเสริมความเกลียดชังและการเลือกปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง
4. ภัยคุกคามออนไลน์ต่อเด็กและเยาวชน การละเมิดเพศ เลือด และความรุนแรงทางเพศที่เกิดขึ้นออนไลน์มักมีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนอย่างเฉียบพลัน
5. การสร้างความเห็นอกเห็นใจและขั้นตอนการสร้างมลพิษออนไลน์ การแพร่กระจายข่าวปลอม ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือความเห็นอกเห็นใจบนโซเชียลมีเดียสามารถสร้างมลพิษทางสังคมและเพิ่มความขัดแย้งในสังคม

1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theories Design Structure of Evident)

1.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ ในยุคการสื่อสารไร้พรมแดน สามารถแบ่งกลุ่มผู้รับสารออกเป็นกลุ่มตามอายุวัย สะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิด การดำเนินชีวิตและโดยเฉพาะการเข้าถึงโลกอินเทอร์เน็ตที่ต่างกันออกไป กลุ่มในยุค Baby Boomer ชอบใช้ชีวิตที่เรียบง่าย มีความอดทนและขยันมาก คนยุคนี้จะไม่ถนัดการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี ตรงกันข้ามกับคนยุค Gen Y และ Gen Z ซึ่งจะผูกพันกับการใช้เทคโนโลยีและอยู่ในโลกของอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเข้าสู่ยุค Gen Alpha ซึ่งวิถีชีวิตอยู่กับเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตมาตั้งแต่เกิด ลักษณะของประชากรศาสตร์ จึงมีความสำคัญที่จะทำให้คนเข้าสู่โลกของการใช้สื่อสังคมออนไลน์มากหรือน้อยต่างกัน รวมไปถึงทำให้เห็นถึงพฤติกรรมการเปิดรับสื่อที่แตกต่างกันออกไปด้วย

1.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการเปิดรับสื่อ (Media Exposure) ส่งผลต่อการสื่อสารเกี่ยวข้องกับปัจจัยภายในของผู้รับสารทางด้านจิตวิทยา และปัจจัยภายนอก ได้แก่ โอกาสในการเข้าถึงสื่อทั้งการเข้าถึงสื่อในเชิงกายภาพ (Physical Accessibility) การเข้าถึงสื่อในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Accessibility) และการเข้าถึงสื่อในเชิงสังคม-วัฒนธรรม (Socio-Cultural Accessibility) โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการแสวงหาข้อมูล (Information Seeking) การเปิดรับข้อมูล (Information Receptivity) และการเปิดรับประสบการณ์ (Experience Receptivity)

1.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ สื่อสังคมหรือที่คนทั่วไปเรียกว่า สื่อออนไลน์ หรือสื่อสังคมออนไลน์ ในทางเทคนิค สื่อสังคม หมายถึง โปรแกรมกลุ่มหนึ่งที่ทำงานโดยใช้พื้นฐานและเทคโนโลยี สำหรับกลุ่มบุคคลผู้ติดต่อสื่อสารกันโดยผ่านสื่อสังคม ซึ่งนอกจากจะส่งข่าวสารข้อมูล แลกเปลี่ยนกันแล้ว ยังอาจทำกิจกรรมที่สนใจร่วมกันด้วย กลุ่มบุคคลที่ติดต่อสื่อสารกันโดยผ่านสื่อสังคมดังกล่าว คือ Social Network หรือเครือข่ายสังคม ในเครือข่ายสังคม กลุ่ม “เพื่อน” หรือ “ผู้ติดต่อกัน” โดยทั่วไปซอฟต์แวร์ที่ให้บริการเครือข่ายสังคมจะเปิดโอกาสให้กลุ่มเพื่อน ๆ วิพากษ์วิจารณ์กันเองได้ ส่งข้อความส่วนตัว และเข้าไปอ่านข้อความของเพื่อน ๆ ในกลุ่มได้ ซอฟต์แวร์บางประเภทจะสามารถให้เพื่อน ๆ เพิ่มเสียงและภาพเคลื่อนไหวลงในประวัติของตนได้ด้วย

1.3 ตัวบ่งชี้/ปัจจัยสำคัญ (Indicators/Triggers)

รายงานผลการสำรวจสถานการณ์เด็กกับภัยออนไลน์ ปี 2562 ของศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนไทยในการใช้สื่อออนไลน์ (COPAT) พบว่าเด็กวัยรุ่นและเยาวชนไทย มีการทำกิจกรรมที่เป็นความเสี่ยงและภัยออนไลน์ในลักษณะต่าง ๆ โดยร้อยละ 73.8 พบเห็นสื่อลามกอนาจารทางออนไลน์รวมถึงการเข้าถึงสื่อลามกอนาจารได้ง่ายขึ้นทั้งผ่านทางเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน การพูดคุยกับคนที่รู้จักผ่านสื่อออนไลน์เป็นอีกหนึ่งความเสี่ยงที่นำไปสู่การล่อลวงให้มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร จนอาจนำไปสู่ “การเกิดอาชญากรรมทางออนไลน์” ได้ในอีกหลายรูปแบบ รองลงมาคือ “การเล่นเกมออนไลน์” พบร้อยละ 72.2 พฤติกรรมการเล่นเกม

ของเด็กไทย ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและสุขภาพ อาทิ การใช้เวลาเล่นเกมที่มากเกินไป เสี่ยงค่าใช้จ่าย เกมที่เนื้อหารุนแรงไม่เหมาะสมตามช่วงวัย รวมไปถึงการส่งผลให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว หนีหายกาย และใช้อารมณ์รุนแรงกับครอบครัว “การกลั่นแกล้งรังแกผู้อื่นทางออนไลน์” อยู่ที่ร้อยละ 33.6 ในขณะเดียวกัน “ผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกทางออนไลน์” อยู่ที่ร้อยละ 31.1 ซึ่งเป็นอีกภัยออนไลน์ที่เกิดขึ้นได้ทั้งจากการกลั่นแกล้งกันเล็กน้อย แล้วบานปลายไปด้วยความไม่ตั้งใจ ความขัดแย้งกันภายในสถาบันการศึกษา เกิดความเกลียดชัง มีความคิดเห็นบางอย่างที่ไม่ตรงกัน แล้วใช้พื้นที่บนโลกออนไลน์ในการโจมตีกัน เป็นต้น และ “การพนันทายผลฟุตบอลออนไลน์” พบร้อยละ 2.8 เป็นกิจกรรมหนึ่งที่น่าสนใจ เนื่องจากเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยม ทำให้กลุ่มหลงใหลกับการพนันได้ง่าย

หน่วยงาน Cybersecurity Ventures ที่รวบรวมนักวิจัยชั้นนำของโลกคาดการณ์ว่า อาชญากรรมทางไซเบอร์จะเพิ่มขึ้น 15% ต่อปีในช่วง 5 ปีข้างหน้า และมีมูลค่าความเสียหายสูงถึง 10.5 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปีภายในปี พ.ศ. 2568 เพิ่มขึ้นจาก 3 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ที่มีมูลค่ามากกว่า ความเสียหายที่เกิดจากภัยธรรมชาติในหนึ่งปีเป็นทวีคูณ สำหรับสถานการณ์อาชญากรรมทางไซเบอร์ในประเทศไทย จากข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 มีแนวโน้มลดลง ทว่าจำนวนกรณียังคงสูง โดยมูลค่าความเสียหายเฉลี่ยของอาชญากรรมทางไซเบอร์ในปี พ.ศ. 2564 เพิ่มขึ้นถึง 144 % หรือ 2.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณ 72.6 ล้านบาท) อุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ได้แก่ บริการด้านกฎหมาย การก่อสร้าง การขายส่งและขายปลีก ระบบสาธารณสุข และนิคมอุตสาหกรรม นอกจากนี้ประเทศไทยยังอยู่ในอันดับที่ 6 ของประเทศแถบเอเชียแปซิฟิก โดยมีประเทศญี่ปุ่นที่ได้รับผลกระทบจากแรนซัมแวร์มากที่สุด จากแบบสอบถามของบริษัทไซเบอร์ในหลายประเทศ พบว่าผู้ใช้งานในประเทศไทยถูกโจมตีโดยอาชญากรทางไซเบอร์ประมาณ 21% ในปี 2564 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั่วโลกซึ่งอยู่ที่ 29%

1.4 ภาพเหตุการณ์ในอนาคต (Picture in the future)

การพยายามสร้างภาพอนาคตของอาชญากรรมทางไซเบอร์นั้นเป็นเรื่องที่ซับซ้อน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในเทคโนโลยีและการใช้งานอินเทอร์เน็ต โดยภาพเหตุการณ์ในอนาคตเกี่ยวกับสังคมออนไลน์อาจเกิดขึ้นได้ในหลายลักษณะ ดังนี้:

1.4.1 การเพิ่มประสิทธิภาพและความท้าทายของการโจมตีไซเบอร์ ตลอดจนการขยายตัวของการโจมตีและการสร้างความเสี่ยงในระดับสากล การโจมตีทางไซเบอร์อาจไม่ได้เกิดขึ้นเพียงในระดับภูมิภาคหรือประเทศเดียว แต่อาจมีผลกระทบไปยังระดับสากล ความเสี่ยงต่อสังคมนั้นอาจเพิ่มขึ้นในอนาคต การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในเทคโนโลยี เช่น การปรับปรุงความสามารถของปัญญาประดิษฐ์และการประมวลผลข้อมูลอย่างรวดเร็ว อาจส่งผลให้ผู้บังคับกฎหมายและผู้จัดการเครือข่ายต้องพัฒนาวิธีการป้องกันการโจมตีทางไซเบอร์ที่เป็นอัตราความเสี่ยงสูง

1.4.2 การใช้เทคโนโลยีใหม่ในการทำอาชญากรรม โดยเฉพาะอาชญากรรมทางไซเบอร์ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงของระบบสารสนเทศและการสื่อสาร โดยสถานการณ์ของอาชญากรรมทางไซเบอร์มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากการพัฒนาเทคโนโลยีและการใช้งานอินเทอร์เน็ตที่เติบโตอย่างรวดเร็ว เช่น Ransomware เป็นหนึ่งในรูปแบบที่เติบโตอย่างรวดเร็ว โดยการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์และเข้ารหัสข้อมูลของผู้ใช้ แล้วขอเงินค่าไถ่ในการคืนข้อมูล รูปแบบนี้มีผลกระทบต่อระบบองค์กรและผู้ใช้ทั่วไป DDoS (Distributed Denial of Service) เป็นการทำให้เว็บไซต์หรือบริการออนไลน์ไม่สามารถให้บริการได้ โดยการก่อวินาศกรรมเชื่อมต่อจากผู้ใช้ด้วยการส่งคำขอเข้าถึงอย่างมากพร้อมกันจนทำให้เซิร์ฟเวอร์ล้มเหลว การละเมิดข้อมูลส่วนตัวและการแฮ็กบัญชีสื่อสังคมออนไลน์เพื่อขโมยข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้ เช่น ข้อมูลบัญชีธนาคารหรือรหัสผ่าน การละเมิดความเป็นส่วนตัวออนไลน์ของเด็กและเยาวชนเป็นปัญหาที่รุนแรง รวมถึงการแอบดูและการข่มขู่ และ Dark Web เป็นพื้นที่ที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงข้อมูลและบริการที่ผิดกฎหมาย การขายข้อมูลส่วนตัว สารเสพติด และการปฏิบัติอาชญากรรมทางไซเบอร์ รวมถึงการสร้างตัวตนปลอมเพื่อหลอกให้หลงรักหรือหลอกให้กระทำการบางอย่างและสุดท้ายก็ใช้ความเชื่อใจในการหลอกลวงทางธุรกรรมหรืออื่น ๆ (Scam , Romance Scam) โดยอาชญากรรมเหล่านี้จะใช้เทคโนโลยีที่มีความซับซ้อนและการใช้ช่องโหว่ที่ระบบยังไม่ได้ตรวจจับหรือป้องกันได้

1.6 ผลกระทบต่อประเทศไทย (Impacts)

1.6.1 ผลกระทบเชิงบวก (Opportunities)

1.6.1.1 มิติสังคม (Social)

- เป็นสื่อกลางที่อำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิตประจำวันของมนุษย์ในการดำรงชีวิต รวมถึงการใช้สื่อโซเชียลนอกเหนือเวลางานให้เกิดการพักผ่อน ผ่อนคลาย
- เป็นช่องทางในการสร้างความรู้จักกันสำหรับผู้ที่อยู่ห่างไกล คนละสถานที่ คนละประเทศ ลดช่องว่างในความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม

1.6.1.2 มิติเทคโนโลยี (Technological)

- การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกด้านการติดต่อสื่อสารแก่ประชาชนให้สะดวก รวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่ายและลดระยะเวลา โดยเฉพาะการเดินทาง

1.6.1.3 มิติเศรษฐกิจ (Economic)

- ช่องทางที่สะดวกในการดำเนินธุรกิจรูปแบบใหม่ เช่น การซื้อขายสินค้าและบริการแบบ Online
- ช่องทางที่สะดวกสำหรับประชาชนในการดำเนินการธุรกรรมต่าง ๆ

1.6.1.4 มิติสิ่งแวดล้อม (Environmental)

- การใช้สื่อโซเชียลเพื่อสื่อกลางในการสื่อสาร สำหรับผู้ที่อยู่ห่างไกลกันได้ลดระยะเวลาในการเดินทาง นำไปสู่การลดการปลดปล่อยมลพิษ ก๊าซเรือนกระจกที่เกิดจากยานพาหนะได้

1.6.1.4 มิติการเมือง (Political)

- ช่องทางในการสื่อสารข่าวสารข้อมูลจากรัฐบาล ฝ่ายการเมืองไปยังประชาชนได้อย่างสะดวกรวดเร็ว โดยเฉพาะจากศูนย์กลางไปยังภูมิภาค พื้นที่ ชุมชน หรือต่างประเทศ รวมถึงการส่งข่าวสารหรือข้อมูลให้แก่ประชาชนเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

- ช่องทางในการแสดงความเห็นหรือลงขันทามติ โดยเฉพาะความเห็นต่อทิศทางทางการเมืองตามความเห็นส่วนบุคคลได้

1.6.1.5 มิติการทหาร (Military)

- ช่องทางในการเอาชนะกันด้วยสงครามวาทกรรมจากสื่อออนไลน์ (Information Operation: IO) โดยการใช้สื่อโซเชียลเป็นอาวุธจะเป็นการใช้โครงข่ายอินเทอร์เน็ตและอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสร้างจิตวิทยามวลชนและสร้างอิทธิพลต่อการตัดสินใจของฝ่ายตรงข้าม

- ช่องทางสื่อสารภารกิจของกองทัพให้แก่ประชาชน พลเรือนที่สะดวกและรวดเร็ว เข้าถึงประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายในทุกกลุ่ม

1.6.2 ผลกระทบเชิงลบ (Threats)

1.6.2.1 มิติสังคม (Social)

- ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของมนุษย์ลดลง ใช้เวลาส่วนใหญ่ในโลกโซเชียลซึ่งเปรียบเสมือนจริง (Virtual world) ที่ไม่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันจริง ความเข้าใจ การแสดงความเห็นใจผู้อื่น การแสดงน้ำใจระหว่างกันในโลกความเป็นจริงลดน้อยลง สมมติสั้น โรคติดโทรศัพท์มือถือ (Nomophobia) นำไปสู่ “สังคมก้มหน้า”

- ส่งผลปัญหาสุขภาพจากการใช้เวลาบนหน้าจอของ Smart devices มากเกินไป รวมถึงส่งผลกระทบต่ออารมณ์ จิตใจของแต่ละบุคคลด้วย เช่น การเสพติดหน้าจอเพื่อรับข้อมูลข่าวสารในบ้างเรื่องมากเกินไป หรือใช้เวลานาน ส่งผลต่ออารมณ์และพฤติกรรมของบุคคลที่อาจรุนแรงขึ้น รวมถึงพฤติกรรมเลียนแบบในสิ่งที่ผิด

- ภัยคุกคามจากคนในโลกไซเบอร์นำไปสู่การถูกกลั่นแกล้ง รั้งแกลหลอกลวง จนถึงการคุกคามหรือการลวนลามทางเพศ ผ่านระบบออนไลน์ (Cyber Sexual Harassment) ส่งให้ผู้ที่ถูกคุกคามเกิดความกลัว ความเครียด ความวิตกกังวล สูญเสียความมั่นใจ นำไปสู่ภาวะซึมเศร้า การขาดการรักตัวเอง เห็นคุณค่าในตัวเอง ส่งผลต่อการเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา

1.6.2.2 มิติเทคโนโลยี (Technological)

- ประชาชนใช้สื่อโซเชียลมีเดียมากมายเพื่ออำนวยความสะดวกในหลากหลายรูปแบบ ทำให้เกิดรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคลที่สำคัญ ซึ่งอาจขึ้นได้จากการใช้แอปพลิเคชัน (Applications) ต่าง ๆ

1.6.2.2 มิติเศรษฐกิจ (Economic)

- มิถุนาซีพีใช้เป็นช่องทางในการหลอกลวงประชาชนให้เกิดการสูญเสียทรัพย์สิน เงินทอง ซึ่งในปัจจุบันมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การส่งสินค้า ส่งไปรษณีย์ การให้ทำธุรกรรมต่าง ๆ ผ่านช่องทางออนไลน์

- การแฝงการโฆษณา (Sponsored contents, advertising) เพื่อขายสินค้า หรือเพิ่มยอดขายในสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐานหรือไม่ได้คุณภาพ

1.6.2.3 มิติสิ่งแวดล้อม (Environmental)

- การเพิ่มขึ้นของการใช้โซเชียล เป็นผลให้มีการใช้เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดขยะอิเล็กทรอนิกส์จำนวนมากในอนาคต ซึ่งมีทั้งขยะที่เป็นอันตรายและกำจัดยาก หากไม่มีการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้ให้ดีจะทำให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในอนาคต

1.6.2.4 มิติการเมือง (Political)

- เกิดปัญหาข่าวสารที่บิดเบือน (Fake News) เว็บไซต์ปลอม (Fake website) ภาพตัดต่อ ข้อมูลที่เป็นเท็จ ส่งผลให้เกิดความเข้าใจผิด จนก่อให้เกิดปัญหาข้อขัดแย้งทางความคิด และความเห็นอย่างรุนแรง สร้างความแตกแยก สร้างความเกลียดชังในสังคมไทยให้เพิ่มมากขึ้น

1.6.2.5 มิติการทหาร (Military)

- สื่อสังคมออนไลน์ หรือโซเชียลมีเดียเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงปลอดภัย ความสงบเรียบร้อยของชาติ การใช้โซเชียลมีเดียปลุกกระดม สร้างความแตกแยกเกลียดชังหรือปลุกกระแสการก่อการจลาจลได้

ประเด็นที่ 2 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change)

2.1 การสำรวจสภาวะแวดล้อม (Environmental Scanning)

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหมายถึงการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิและรูปแบบของสภาพอากาศในระยะยาว การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกิดขึ้นได้เองตามธรรมชาติตั้งแต่ปี 1800 การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศเป็นผลมาจากการกระทำของมนุษย์โดยส่วนใหญ่ สาเหตุหลักมาจากการเผาเชื้อเพลิงฟอสซิล (เช่น ถ่านหิน น้ำมัน และก๊าซ) ซึ่งก่อให้เกิดก๊าซเรือนกระจก การเผาเชื้อเพลิงฟอสซิลปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่มีลักษณะเหมือนผ้าห่มคลุมโลกไว้ ความร้อนจากดวงอาทิตย์จึงไม่ระบายออกและทำให้อุณหภูมิสูงขึ้น (องค์การสหประชาชาติ)

สถานการณ์ปัจจุบันผลของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ได้แก่ ภัยแล้งรุนแรง การขาดแคลนน้ำ ไฟไหม้รุนแรง ระดับน้ำทะเลสูงขึ้น น้ำท่วม น้ำแข็งขั้วโลกละลาย วิกฤตขนาดใหญ่ การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ฝุ่น PM2.5 และอื่น ๆ นอกจากสาเหตุในประเทศแล้วข้อมูลจากภาพถ่ายดาวเทียมซูโอมิซึ่งแสดงจุดความร้อนในประเทศไทยและบริเวณใกล้เคียง จากสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) หรือ GISTDA แสดงให้เห็นว่าการเผาในพื้นที่โล่งของประเทศเพื่อนบ้านเป็นอีกหนึ่งสาเหตุของการเกิดฝุ่น PM2.5 ในประเทศไทย โดยในปี 2566 ประเทศที่พบจำนวนจุดความร้อนมากที่สุด คือ สปป.ลาว โดยอันดับถัดมา คือ เมียนมา กัมพูชา และเวียดนาม ตามลำดับ (สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ)

ในการประชุมการประชุมสำคัญที่ติดตามความเคลื่อนไหวด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ‘COP28’ หรือ การประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change Conference of the Parties: UNFCCC COP) ครั้งที่ 28 ณ เมืองดูไบ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ระหว่างวันที่ 30 พฤศจิกายน – 12 ธันวาคม 2566 มีรัฐบาลกว่า 200 ประเทศเข้าร่วม ซึ่งมุ่งประเด็นไปที่การหารือเกี่ยวกับมาตรการเพื่อรักษาไม่ให้อุณหภูมิพื้นผิวโลกเพิ่มขึ้น 1.5 องศาเซลเซียส ก่อนยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม พร้อมเรียกร้องข้อตกลงให้ทุกประเทศลดการใช้ ‘เชื้อเพลิงฟอสซิล’ ซึ่งเป็นต้นตอสำคัญที่สร้างผลกระทบในการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภาวะโลกร้อน สำคัญ สรุปได้ดังนี้

1) เน้นเป้าหมายการรักษาระดับไม่ให้อุณหภูมิพื้นผิวโลกเพิ่มขึ้น 1.5 องศาเซลเซียส และต้องลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลง ร้อยละ 43 ภายในปี 2573 และร้อยละ 60 ภายในปี 2578 ซึ่งปัจจุบันการปล่อยก๊าซเรือนกระจกยังคงเพิ่มขึ้น

2) เรียกร้องให้เพิ่มการใช้พลังงานหมุนเวียนทั่วโลกเป็น 3 เท่า และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานเป็น 2 เท่า ภายในปี 2573

3) ประกาศข้อตกลงจัดตั้งกองทุนชดเชยค่าความเสียหายและความสูญเสีย (Loss and Damage Finance Fund) ซึ่งเป็นกองทุนแรกของโลกที่มีเป้าหมายเพื่อจ่ายเงินชดเชยค่าผลกระทบที่ไม่อาจย้อนคืนจากหายนะทางสภาพอากาศ ให้แก่ประเทศยากจนและเปราะบาง

4) สนับสนุนปฏิญญา COP28 UAE เกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศและสุขภาพ (COP28 UAE Declaration on Climate and Health) สำหรับเร่งดำเนินการเพื่อปกป้องสุขภาพของทุกคนจากผลกระทบด้านสภาพภูมิอากาศที่เพิ่มขึ้น และลงนามในปฏิญญา COP28 UAE ว่าด้วยการเกษตร อาหารและสภาพภูมิอากาศ (COP28 UAE Declaration on Agriculture, Food, & Climate) เพื่อสนับสนุนความมั่นคงทางอาหารในขณะเดียวกันก็ต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

5) Global Cooling Pledge ได้รับการรับรองจาก 66 ประเทศ เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เกี่ยวข้องกับการทำความเย็นลงอย่างน้อย ร้อยละ 68 ภายในปี 2593

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) เป็นความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมระดับโลกที่ทุกภาคส่วนกำลังเผชิญและมีแนวโน้มรุนแรงขึ้นหากไม่มีการดำเนินการอย่างเหมาะสม ด้วยเหตุนี้ หนึ่งในนโยบายสำคัญของนานาประเทศ จึงมุ่งไปที่การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งเป็นต้นเหตุสำคัญของภาวะโลกรวน เพื่อบรรลุเป้าหมายความเป็นกลางทางคาร์บอน (Carbon Neutrality) และการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero Emission) โดยสหภาพยุโรป ถือเป็นผู้นำในระดับโลกในด้านการจัดการกับ Climate Change โดยได้ตั้งเป้าหมายการเข้าสู่ Net Zero Emission ภายในปี 2593 (ค.ศ. 2050) ดังนั้น เพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว เมื่อเดือน กรกฎาคม 2564 คณะกรรมาธิการยุโรป (European Commission) จึงกำหนดนโยบายที่เรียกว่า แผนการปฏิรูปสีเขียว (European Green Deal) ซึ่งตั้งเป้าลดก๊าซเรือนกระจกสุทธิได้อย่างน้อย 55% ภายในปี 2573 (ค.ศ. 2030) เมื่อเทียบกับปริมาณก๊าซเรือนกระจกในปี 2533 (Fit for 55 Package) ภายใต้ European Green Deal ทั้งนี้ เห็นได้ว่าในภาพรวมสหภาพยุโรปมีนโยบายด้าน Climate Change ที่เข้มข้นและก้าวหน้าที่สุด สะท้อนจากการเป็นผู้ริเริ่มมาตรการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นตลาดซื้อขายการปล่อยคาร์บอน (ETS) การกำหนดนิยามกิจกรรมของธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงการเก็บภาษีคาร์บอนข้ามพรมแดน (Carbon Border Adjustment Mechanism: CBAM) ในบรรดามาตรการเหล่านี้ CBAM ซึ่งเริ่มบังคับใช้เมื่อเดือนตุลาคม ปี 2566 อาจสร้างแรงกระเพื่อมในวงกว้างต่อภาพรวมการค้าของโลก รวมถึงการค้าของไทยที่มีสหภาพยุโรปเป็นคู่ค้าสำคัญด้วย นอกจากนี้ การริเริ่มของสหภาพยุโรปจะนำมาซึ่งมาตรการในลักษณะเดียวกันของประเทศอื่น ๆ ส่งผลให้การดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมทวีความเร่งด่วนยิ่งขึ้น

กระแสโลกได้ให้ความสำคัญกับการประกาศเจตนารมณ์ของผู้นำประเทศทั่วโลก เรื่องความท้าทายสู่เป้าหมาย Net Zero ในการประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สมัยที่ 26 (COP26) ที่เมืองกลาสโกว์ สกอตแลนด์ สหราชอาณาจักร โดยมีเป้าหมายที่จะควบคุมอุณหภูมิของโลกไม่ให้เกินกว่า 1.5 องศาเซลเซียส โดยกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนสู่การปล่อยก๊าซเรือนกระจกเป็นศูนย์ (Net Zero Greenhouse Gas Emissions) ซึ่งประเทศส่วนใหญ่ได้กำหนดจะไปถึงเป้าหมาย ในปี 2050 (พ.ศ.2593) โดยประเทศไทยได้กำหนดเป้าหมายไว้ 3 ระยะ คือ ระยะที่หนึ่ง ปี 2030 (พ.ศ. 2573) ที่จะลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลง 40% หากได้รับความช่วยเหลือทางการเงิน และเทคโนโลยี ระยะที่สอง เป้าหมายความเป็นกลางทางคาร์บอน หรือ Carbon Neutrality ในปี 2050 (พ.ศ. 2593) และระยะที่สาม เป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ ในปี 2065 (พ.ศ. 2608) ซึ่งการไปถึงจุดหมายดังกล่าว โดยเฉพาะการเปลี่ยนรูปแบบพลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ที่มีสัดส่วนสูงในการปล่อยก๊าซเรือนกระจก แม้ประเทศไทยจะปล่อยก๊าซเรือนกระจก ในสัดส่วนไม่ถึง 1 % ของโลก แต่มีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบอันดับที่ 9 ของโลก อย่างไรก็ตาม ยุทธศาสตร์การต่างประเทศของไทยจะต้องยึดมั่นในหลัก

ธรรมาภิบาล คำนึงถึงประโยชน์แห่งชาติและผลประโยชน์ร่วมกันของภูมิภาค หลีกเลี่ยงการเข้าไปผูกมัดกับขั้วอำนาจใดขั้วอำนาจหนึ่งมากเกินไป ประการสำคัญคือการใช้จุดแข็งของประเทศไทย ทั้งในเชิงภูมิรัฐศาสตร์และเศรษฐกิจให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยการสร้างหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจและการพัฒนาที่ยั่งยืนกับทุกประเทศอย่างเท่าเทียมกัน

นอกจากนี้ ในปี 2022 World Economic Forum ได้ประเมินความเสี่ยงที่ร้ายแรงที่สุดของโลกในอีก 10 ปีข้างหน้า ประกอบด้วยความล้มเหลวของการดำเนินการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความแปรปรวนสภาพอากาศแบบสุดขั้ว และการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งในส่วนของประเทศไทยนอกจากจะประสบกับปัญหาข้างต้นแล้วยังมีมลพิษสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ โดยในปี 2564 - 2565 สถานการณ์สิ่งแวดล้อมโลกและสิ่งแวดล้อมไทยแปรปรวนค่อนข้างสูง ซึ่งนักวิทยาศาสตร์ทั่วโลกได้สรุปว่าเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมถึงการเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ ทั้งในยุโรป อเมริกา เอเชีย และออสเตรเลีย เช่น อุทกภัยครั้งใหญ่ในรอบ 50 ปี เสียชีวิตมากกว่า 100 คน ที่ประเทศเบลเยียม เป็นต้น

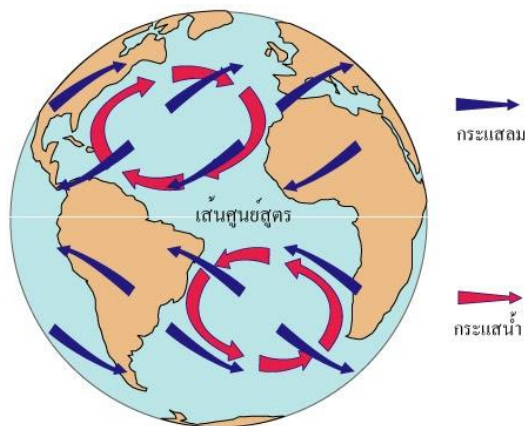
2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theories Design Structure of Evident)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจ เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

2.2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงโดยตรง พบว่าส่วนใหญ่เป็นทฤษฎีด้านวิทยาศาสตร์ที่ปรากฏชัดด้านอุตุนิยมวิทยา ด้วยสถิติความเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิของอากาศสู่อุณหภูมิของน้ำทะเล เป็นต้น ทฤษฎีที่เกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงโดยตรงเป็นทฤษฎีหลักที่กล่าวถึงสาเหตุของภาวะโลกร้อน และสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง ได้แก่ Theory of Anthropogenic (man-made) Global Warming (AGW) หรือ AGW Theory และเป็นทฤษฎีหลักที่ใช้อ้างอิงในปัจจุบัน โดยกล่าวว่า มนุษย์และกิจกรรมของมนุษย์เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้โลกมีอุณหภูมิสูงขึ้น และ Bast ได้อธิบายถึงทฤษฎี AGW ว่าปรากฏการณ์พายุขนาดใหญ่ ความแห้งแล้ง น้ำท่วม ล้วนเป็นผลมาจากมนุษย์และกิจกรรมของมนุษย์ ที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกซึ่งจะมีผลให้ภัยธรรมชาติเหล่านี้เกิดมากขึ้นและรุนแรงขึ้น (สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย) การแก้ปัญหาภัยธรรมชาติเหล่านี้ คือต้องลดกิจกรรมของมนุษย์

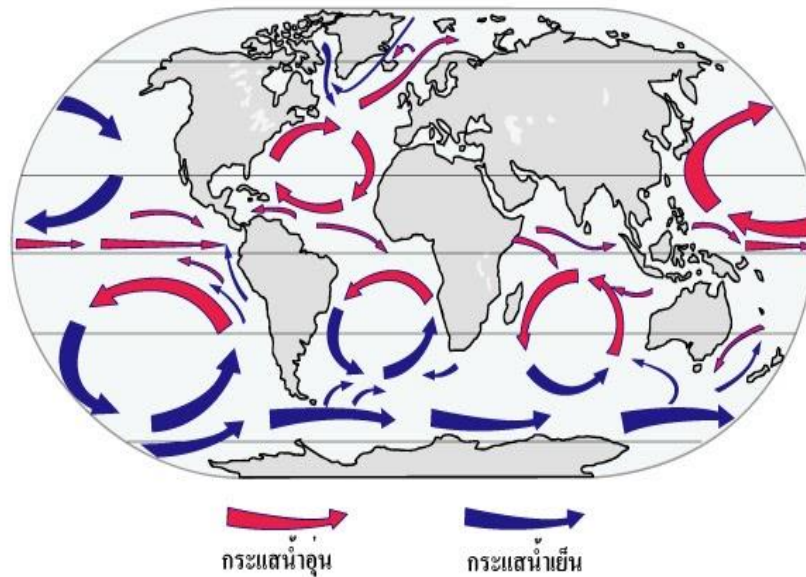
ในขณะที่ทฤษฎี Ocean Currents เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยอุณหภูมิและการเปลี่ยนแปลงการไหลเวียนของกระแสน้ำในมหาสมุทรจากขั้วโลกถึงแนวเส้นศูนย์สูตร ที่เกิดขึ้นทุก 1000-2000 ปี ซึ่งจะมีผลกระทบต่ออุณหภูมิและปริมาณฝนที่จะตกมากขึ้นหรือน้อยลง หรืออีกนัยหนึ่งภาวะโลกร้อนและสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงเป็นวงจรปกติของโลก พบว่า น้ำเป็นของไหลเช่นเดียวกับอากาศ การไหลเวียนของกระแสน้ำในมหาสมุทรจึงมีลักษณะคล้ายกับการไหลเวียนของกระแสลมในบรรยากาศ แต่การไหลเวียนของกระแสน้ำมีอุปสรรคขวางกั้น เนื่องจากหนึ่งในสามของพื้นผิวโลกเป็นแผ่นดิน การไหลเวียนของน้ำในมหาสมุทรจึงไม่ปรากฏรูปแบบที่ชัดเจนเหมือนดังกระแสลม

ข้อแตกต่างอีกประการหนึ่งคือน้ำทะเลในมหาสมุทรมีความเค็มไม่เท่ากัน น้ำทะเลที่เค็มมากกว่ามีความหนาแน่นสูงจะเคลื่อนไปแทนที่น้ำทะเลที่มีความหนาแน่นต่ำ เราจึงแบ่งการไหลเวียนของน้ำในมหาสมุทรเป็น 2 ประเภทคือกระแสน้ำบริเวณพื้นผิว (Surface Currents) และกระแสน้ำลึก (Deep Currents) กระแสน้ำพื้นผิวมหาสมุทรเกิดขึ้นเนื่องจากแรงเสียดทานระหว่างอากาศกับผิวน้ำ อากาศเคลื่อนที่ด้วยการพาความร้อน (Convection Cells) ซึ่งสะสมพลังงานมาจากแสงอาทิตย์ พลังงานจากอากาศถ่ายเทตกลงสู่ผิวน้ำอีกทีหนึ่ง โดยกระแสลมพัดพาให้กระแสน้ำเคลื่อนที่ไปในทางเดียวกัน ภาพที่ 3 - 2 แสดงให้เห็นว่าลมสินค้าตะวันออกบริเวณใกล้เส้นศูนย์สูตร (ลูกศรสีน้ำเงิน) มีอิทธิพลพัดพาให้น้ำในมหาสมุทรเคลื่อนตัวไปทางทิศตะวันตก (ลูกศรสีแดง) และลมตะวันตกในบริเวณใกล้ขั้วโลก (ลูกศรสีน้ำเงิน) มีอิทธิพลพัดพาให้น้ำในมหาสมุทรเคลื่อนตัวไปทางทิศตะวันออก (ลูกศรสีแดง) การไหลเวียนของน้ำในมหาสมุทรเคลื่อนที่เป็นรูปร่างเวียน ในทิศทางตามเข็มนาฬิกาในซีกโลกเหนือ และในทิศทางทวนเข็มนาฬิกาในซีกโลกใต้ (ศูนย์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์และดาราศาสตร์)

แผนภาพที่ 3-2 อิทธิพลของกระแสลมต่อกระแสน้ำในมหาสมุทร

โลกมีลักษณะพื้นฐานเป็นทรงกลมทำให้น้ำในมหาสมุทรมีอุณหภูมิแตกต่างกัน พลังงานจากดวงอาทิตย์ตกกระทบบริเวณศูนย์สูตรมากกว่าขั้วโลก น้ำทะเลบริเวณเส้นศูนย์สูตรมีอุณหภูมิสูงจึงไหลไปทางขั้วโลก ขณะที่น้ำทะเลบริเวณขั้วโลกมีอุณหภูมิต่ำกว่าไหลเข้ามาแทนที่ (แผนภาพ 3-3) เนื่องจากน้ำมีคุณสมบัติในการเก็บความร้อนได้ดีกว่าพื้นดินกล่าวคือ ใช้เวลาในการสะสมความร้อนและเย็นตัวลงนานกว่าพื้นดิน ดังนั้นกระแสน้ำพบพื้นผิวมหาสมุทรจึงนำพาพลังงานความร้อนไปด้วยเป็นระยะทางไกล ทำให้เกิดผลกระทบต่อภูมิอากาศและระบบนิเวศบนพื้นที่ชายฝั่งเป็นอย่างมาก กระแสน้ำอุ่นทำให้น้ำระเหยเป็นไอน้ำแล้วควบแน่นตกมาเป็นฝน อากาศชื้น พืชพรรณอุดมสมบูรณ์ กระแสน้ำเย็นทำให้อากาศแห้งจมตัวลงเกิดภูมิอากาศแบบทะเลทราย อย่างไรก็ตามอิทธิพลของกระแสลมส่งผลกระทบท่อกระแสน้ำในมหาสมุทรเพียงความลึก 1 กิโลเมตรเท่านั้น นั่นหมายถึงการไหลเวียนของกระแสน้ำผิวพื้นมีอิทธิพลต่อน้ำในมหาสมุทรเพียงประมาณร้อยละ 10

แผนภาพที่ 3-3 กระแสน้ำพื้นผิวมหาสมุทร

2.2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงบางส่วน พบว่า แนวความคิดมากกว่าทฤษฎี สาระส่วนใหญ่เป็นทฤษฎีด้านวิทยาศาสตร์ประยุกต์ เช่น ทฤษฎีด้านผังเมืองและผังภาค เป็นต้น ทฤษฎีด้านผังเมืองและผังภาคกับสิ่งแวดล้อม การใช้ที่ดินลักษณะเป็นรูปดาว ตามทฤษฎีรูปดาว (Star Theory) โดย Hurd Richard M. ได้อธิบายไว้ว่าการขยายตัวของเมืองนั้นเกิดมาจากบริเวณศูนย์กลางของเมืองที่เป็นที่รวมของเส้นทางคมนาคมสายหลักของเมือง ทิวทัศน์ของเส้นทางคมนาคมจะมีผลทำให้เมืองขยายตัวออกไปตามเส้นทางรถยนต์ รถใต้ดิน และรถไฟ ประชาชนส่วนใหญ่จะนิยมอาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่นบริเวณใกล้เคียงกับเส้นทางคมนาคมดังกล่าว ในระยะที่สามารถเดินทางไปถึงได้สะดวก ต่อมาภายในเมืองได้มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมดีขึ้น ประชาชนภายในเมืองนิยมใช้รถยนต์มากขึ้น พื้นที่ว่างที่อยู่ระหว่างเส้นทางคมนาคมจะมีประชาชนเข้าไปอาศัยอยู่หนาแน่นมากขึ้น พื้นที่ว่างดังกล่าวเชื่อมต่อกันเป็นพื้นที่ที่ติดต่อกัน สิ่งแวดล้อมเมืองเป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นเกิดจากการตั้งถิ่นฐาน การขยายตัวของเมือง ด้านการอยู่อาศัย การประกอบอาชีพ การผลิตเพื่อใช้ในเมือง การประกอบกิจการอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ กระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่ล้อมรอบตัวเราและชุมชน โดยสรุปได้ว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั้งในเขตเมืองและชนบทที่สำคัญ เช่น ปัญหาการแผ่ขยายเขตเมืองอย่างไม่มีระเบียบ ปัญหาด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนเมืองภายใต้ระบบเศรษฐกิจเสรี เป็นต้น

2.3 ตัวบ่งชี้/ปัจจัยสำคัญ (Indicators/Triggers)

ประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดสภาพแวดล้อม ซึ่งมีผลกระทบต่อโลกและประเทศต่าง ๆ ตลอดจนประชากรที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากกิจกรรมของมนุษย์แทบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการผลิตพลังงานไฟฟ้าและพลังงานความร้อนโดยการเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิล ซึ่งก่อให้เกิดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั่วโลก กิจกรรมในภาคการผลิตและอุตสาหกรรม การตัดไม้ทำลายป่า ขีดความสามารถของธรรมชาติในการกักเก็บก๊าซเรือนกระจกไม่ให้ออกสู่ชั้นบรรยากาศ การคมนาคมขนส่ง การผลิตอาหาร การใช้พลังงานในครัวเรือน และการบริโภคที่มากเกินไป ทั้งหมดล้วนมีส่วนในการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

2.4 ภาพเหตุการณ์ในอนาคต (Picture in the future)

คณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Intergovernmental Panel on Climate Change : IPCC) ได้มีการรายงานประเมินสถานการณ์ด้าน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ฉบับที่ 6 (The sixth Assessment Report : AR6) ว่าในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา อุณหภูมิของโลกเพิ่มขึ้นกว่า 1 องศาเซลเซียส และ คาดการณ์ว่าจะสูงกว่า 2 องศาเซลเซียส ภายในปี ค.ศ. 2100 โดยมีสาเหตุส่วนใหญ่จากกิจกรรมของมนุษย์ ทำให้มีความเสี่ยงที่จะเกิดผลกระทบในหลายมิติ เช่น การเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลและการเพิ่มขึ้นของน้ำทะเลเนื่องมาจากการละลายของน้ำแข็งขั้วโลก ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงผลกระทบต่อมนุษย์ ด้านสุขภาพ ด้านอาหาร ตลอดจนความเสียหายทางเศรษฐกิจและสังคม ที่เป็นผลมาจากเหตุการณ์ภัยพิบัติรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งประชาคมโลกจะต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และแสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาไม่สามารถปกป้องสภาพภูมิอากาศให้อยู่ในระดับที่ปลอดภัยสำหรับมวลมนุษยชาติ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นปัญหาที่ทุกคนต้องเผชิญ ประชากรโลก โดยเฉพาะประเทศไทยจะต้องมีความตระหนักรู้ และคำนึงถึงสถานะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากขึ้น โดยการลดการใช้พลังงานและเปลี่ยนมาใช้พลังงานทางเลือกมากขึ้น เช่น พลังงานลม พลังงานแสงอาทิตย์ มีการวางแผนการบริโภคและรับประทานอาหารจากพืชมากขึ้น เนื่องจากการผลิต การแปรรูป การขนส่ง การบริโภค และการกำจัดขยะอาหารล้วนนำไปสู่การปล่อยก๊าซเรือนกระจก

2.5 ผลกระทบต่อประเทศไทย (Impacts)

2.5.1 ผลกระทบเชิงบวก (Opportunities)

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้ประชากรโลกรวมถึงไทยต้องมีการปรับตัว และถือเป็นโอกาสในการพัฒนาประเทศ เช่น การส่งเสริมให้มีการนำ BCG model มาเป็นเครื่องมือ

เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาพรวม เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวมที่จะพัฒนาเศรษฐกิจ 3 มิติไปพร้อมกัน ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) ซึ่งมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เน้นการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) คำนึงถึงการนำวัสดุต่าง ๆ กลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด และทั้ง 2 ระบบอยู่ภายใต้เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่ได้มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องการพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนไปพร้อมกัน

2.5.2 ผลกระทบเชิงลบ (Threats)

- อุณหภูมิที่ค่อย ๆ เพิ่มขึ้นจะทำให้สภาพอากาศและสมดุลทางธรรมชาติแปรปรวน ซึ่งเป็นอันตรายต่อมนุษย์และสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ทั้งหมดบนโลก เกือบทุกภูมิภาคบนโลกต้องเผชิญกับคลื่นความร้อนมากขึ้น ในขณะที่วันที่อากาศร้อนก็มีจำนวนเพิ่มขึ้น ปี 2020 เป็นปีที่อากาศร้อนที่สุดในประวัติศาสตร์ อุณหภูมิที่สูงขึ้นจะทำให้เกิดโรคและความเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากความร้อน และทำให้การทำงานหรือการเดินทางลำบากขึ้น ไฟป่าก็จะเกิดง่ายขึ้นและลุกลามเร็วกว่าเดิม (สหประชาชาติ)

- พายุรุนแรงขึ้น การเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิส่งผลต่อปริมาณฝน โดยทำให้เกิดพายุที่รุนแรงขึ้นและถี่ขึ้น เกิดน้ำท่วมในหลายพื้นที่ทั่วโลก ปัญหาดินถล่ม สร้างความเสียหายแก่บ้านเรือนและชุมชน ตลอดจนประชากรในประเทศ

- ภัยแล้งสาหัสขึ้น ในหลาย ๆ ภูมิภาคเริ่มขาดแคลนน้ำ ความแห้งแล้งจะยิ่งทำให้พายุฝุ่นและพายุทรายรุนแรงมากขึ้นจนอาจพัดพาทรายปริมาณหลายพันตันข้ามทวีปได้เลย ทะเลทรายจากพื้นที่ที่ตะวันออกกลางและพื้นที่ทวีปแอฟริกาที่ขยายตัวทำให้พื้นที่ในการเพาะปลูกลดลง ผู้คนมากมายไม่มีน้ำดื่มน้ำใช้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต

- น้ำทะเลร้อนและสูงขึ้น มหาสมุทรต้องดูดซับความร้อนส่วนใหญ่อันเกิดจากภาวะโลกร้อน ส่งผลให้น้ำแข็งขั้วโลกเหนือและขั้วโลกใต้ละลาย ส่งผลให้ระดับน้ำทะเลสูงขึ้น ซึ่งถือเป็นภัยต่อชุมชนริมชายฝั่งและบนเกาะต่าง ๆ นอกจากความร้อน มหาสมุทรมายังต้องดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ไม่ให้ขึ้นไปบนชั้นบรรยากาศ ทำให้น้ำทะเลเป็นกรดและอันตรายต่อสัตว์ทะเล

- สิ่งมีชีวิตสูญพันธุ์ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นภัยต่อการอยู่รอดของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ทั้งบนบกและในน้ำ อุณหภูมิยิ่งสูงขึ้น ภัยธรรมชาติก็ยิ่งรุนแรงขึ้น ทั้งไฟป่าสภาพภูมิอากาศที่สุดขั้ว หรือการแพร่กระจายของแมลงศัตรูพืชและโรคระบาด สิ่งมีชีวิตบางชนิดอาจย้ายถิ่นอาศัยเพื่อความอยู่รอด ในขณะที่บางชนิดก็ไม่สามารถทำได้

- อาหารขาดแคลน สภาพอากาศที่แปรปรวนและรุนแรงซ้ำเติมปัญหาความอดอยาก และภาวะทุพโภชนาการ ตลอดจนสร้างความเสียหายต่อการประมง การเพาะปลูกและปศุสัตว์ เพราะความร้อนทำให้แหล่งน้ำแห้งและพื้นที่ทุ่งหญ้าสำหรับเลี้ยงสัตว์ลดลง

- ปัญหาสุขภาพ การเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บมากขึ้น เช่น โรคมาลาเรีย ส่งผลให้ผู้คนเจ็บป่วยเสียชีวิตจำนวนมากจนระบบสุขภาพไม่อาจรองรับได้ ส่วนในพื้นที่ที่ไม่สามารถเพาะปลูกหรือหาอาหารได้เพียงพอ ผู้คนก็ต้องเผชิญผลเสียต่อสุขภาพในด้านอื่นด้วย เช่น ความอดอยากและภาวะทุพโภชนาการ

- ความยากจนและการพลัดถิ่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นตัวกระตุ้นปัจจัยที่นำไปสู่ความยากจน เช่น อุทกภัยที่สร้างความเสียหายแก่ชุมชนแออัดในตัวเมือง บ้านเรือน ตลอดจนชีวิตของผู้คน และความร้อนที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานกลางแจ้ง ภัยพิบัติที่เกิดจากความร้อนทำให้ในแต่ละปีผู้คนที่ต้องพลัดถิ่นถึง 23 ล้านคน และอีกนับไม่ถ้วนต้องเผชิญความยากจน

ประเด็นที่ 3 การแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์

ปัจจุบันภูมิศาสตร์การเมืองส่งผลกระทบอย่างหนักมากกว่าครั้งใด ๆ นับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามเย็น ในขณะที่การรุกรานยูเครนของรัสเซียได้ฟื้นฟูความร่วมมือข้ามมหาสมุทรแอตแลนติก ทำให้เกิดการแข่งขันครั้งใหม่ระหว่างสองขั้วที่เป็นคู่แข่งกัน การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในโลกได้ โดยเฉพาะจีนที่ยังคงทำทลายการครอบงำของชาติตะวันตก ในโลกที่มีหลายขั้วและหลากหลายแนวคิดมากขึ้นเรื่อย ๆ แนวความคิดที่เกี่ยวกับการดูแลกิจการระดับโลกได้ถูกแทนที่ด้วยการแพร่กระจายของอำนาจและค่านิยมทางการเมือง สิ่งนี้ทำให้เกิดคำถามถึงพันธมิตรและสถาบันพหุภาคีที่เป็นรากฐานสำคัญของระเบียบโลกนับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สอง

3.1 การสำรวจสถานะแวดล้อม (Environmental Scanning)

หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 มหาอำนาจใหม่ได้ถือกำเนิดขึ้น “สหรัฐ” ขึ้นแทนประเทศยักษ์ใหญ่ที่หลายฝ่ายเกรงกลัว จากการทหารที่เข้มแข็งรวมถึงการถือครองยุทธโธปกรณ์อย่าง “ระเบิดปรมาณู” จนสิ้นสุดสงครามเย็นที่สหรัฐอเมริกาได้จัดระเบียบโลกครั้งใหม่ขึ้น หลายประเทศทั่วโลกผูกโยงเศรษฐกิจไว้กับสกุลเงินดอลลาร์จากการวางรากฐานระบบการเงินโลกครั้งใหม่ ทำให้สกุลเงินดอลลาร์เป็นสกุลเงินหลักของโลกจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามปัจจุบันการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนประเทศที่ถูกนิยามว่า “โลกใต้” หรือ “Global South” ไม่ยอมอยู่ภายใต้การกำกับควบคุมของสหรัฐอเมริกาต่อไป ที่ผ่านมา “Global South” ส่งสัญญาณดังขึ้นเรื่อย ๆ จากการมองเห็นโอกาสในการกำหนดอนาคตตนเอง หลายประเทศสร้างอำนาจต่อรองจากทรัพยากรที่มีอยู่ บางประเทศลดการเชื่อมโยงกับสกุลเงินดอลลาร์ และส่งเสริมสกุลเงินท้องถิ่นมากขึ้น “Global South” จึงเป็นคำเรียกที่ซ่อนความหมายของ “ภูมิศาสตร์การเมือง” เอาไว้ จากกรณี “จีน” และ “อินเดีย” ที่เป็น

“พีใหญ่” ของกลุ่มประเทศดังกล่าวแต่กลับมีที่ตั้งอยู่โลกเหนือทั้งหมด ฉะนั้น “Global South” จึงเป็นการผสมผสานระหว่างความคล้ายคลึงกันทางการเมือง ภูมิศาสตร์การเมือง และเศรษฐกิจของประเทศ การดำเนินนโยบายทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศอย่างอินเดีย อาร์เจนตินา บราซิล ชิลี และอินโดนีเซีย แสดงออกถึงสัญญาณการแยกตัวออกจากระเบียบโลกเดิมที่มีอยู่ ทั้งนี้มีกลุ่มและภาคีความร่วมมือที่สำคัญ ดังนี้

3.1.1 BRICS แต่เดิมเป็นอักษรย่อใช้เรียกกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่มีการพัฒนาและการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว (Emerging Market) ประกอบด้วยบราซิล (Brazil) รัสเซีย (Russia) อินเดีย (India) และ จีน (China) ซึ่งคำว่า BRIC ใช้เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงการย้ายอำนาจเศรษฐกิจโลกจากกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วอย่าง G7 มาสู่กลุ่มประเทศกำลังพัฒนา โดยที่ประเทศทั้งสี่ข้างต้นมีพื้นรวมกันมากกว่าหนึ่งในสี่ของโลก และมีจำนวนประชากรรวมกันมากกว่าร้อยละ 40 ของประชากรโลกแม้ว่ากลุ่ม BRICS ไม่ได้มีแนวทางที่ชัดเจนที่จะรวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มเศรษฐกิจหรือสมาคมการค้าอย่างเป็นทางการเหมือนสหภาพยุโรป (EU) แต่มีข้อบ่งบางอย่างว่ากลุ่ม BRIC พยายามที่จะสร้างสมาคมหรือพันธมิตรทางการเมือง รวมถึงเปลี่ยนอำนาจทางเศรษฐกิจที่กำลังเติบโตให้เป็นอำนาจการเมืองระดับภูมิภาค ซึ่งปัจจุบันประเทศแอฟริกาใต้ก็ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม BRIC อย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2553 โดยเปลี่ยนชื่อกลุ่มใหม่เป็น BRICS ซึ่งอักษรย่อ “S” ที่เพิ่มต่อท้ายเข้ามาหมายถึง South Africa หรือประเทศแอฟริกาใต้ BRICS ขั้วอำนาจใหม่ของเศรษฐกิจโลก (A New Polar of World Economy) กลุ่ม BRICS มีบทบาทในเวทีระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจและการเงินระหว่างประเทศ ส่งผลให้กลุ่ม BRICS สามารถกลายเป็นขั้วอำนาจใหม่ของเศรษฐกิจโลกขึ้นมาท้าทายและถ่วงดุลอำนาจของสหรัฐอเมริกาและ EU ซึ่งกลุ่ม BRICS ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการปฏิรูป IMF การเปลี่ยนสกุลเงินสำรองระหว่างประเทศสกุลใหม่แทนสกุลเงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกา เพื่อลดบทบาทของสหรัฐอเมริกา และ EU เป็นต้น

3.1.2 QUAD เป็นคำย่อของ Quadrilateral Security Dialogue เป็นกรอบความร่วมมือด้านความมั่นคงในภูมิภาคอินโด - แปซิฟิกที่ประกอบไปด้วย สหรัฐอเมริกาฯ ญี่ปุ่น อินเดีย และออสเตรเลีย ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2550 ภายใต้แนวคิดการประสานความร่วมมือทางทะเลในเอเชียควบคู่ไปกับการฝึกซ้อมรบร่วมทางทะเล ที่ชื่อว่า “Malabar Naval Exercise” ซึ่ง Quad เป็นที่จับตาจากประชาคมโลกอย่างมาก เพราะถือว่าเป็นความร่วมมือแรก ๆ ทางการเมืองและการทหารในภูมิภาคอินโด - แปซิฟิก Quad เกิดขึ้นครั้งแรกจากข้อเสนอของ นายชินโซะ อาเบะ นายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่น ซึ่งหยิบยกเรื่องนี้ขึ้นมาหารือในที่ประชุมกรอบความร่วมมือด้านความมั่นคง 4 ฝ่าย ณ กรุงโตเกียว เมื่อปี 2550 ต่อมาได้ถูกนำมาเน้นย้ำถึงความสำคัญของกรอบความร่วมมือนี้อีกครั้ง ในรัฐสภาของอินเดีย และใช้กันอย่างแพร่หลายเรื่อยมา แนวคิดเรื่อง Quad ถูกนำมาขึ้นมามีบทบาทใหม่อีกครั้ง ในยุคของ ประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ (ปี 2560) ซึ่งให้ความสนใจอย่างยิ่ง ต่อภูมิภาคอินโด - แปซิฟิก โดยได้รับการตอบรับอย่างดีจากทั้งอินเดีย ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย ซึ่งต่างก็เผชิญกับการขยายอิทธิพลอย่างรวดเร็วของจีน และนับตั้งแต่ปี 2560 เป็นต้นมา ทั้ง 4 ประเทศ ก็ได้มีการพูดคุยประเด็นความมั่นคงในภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง

3.1.3 AUKUS ประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และออสเตรเลีย บรรลุข้อตกลงทำสนธิสัญญาทางทหารครั้งประวัติศาสตร์ โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก สนธิสัญญานี้มีชื่อว่า “AUKUS” คือข้อตกลงแบ่งปันข้อมูลและเทคโนโลยีในหลายพื้นที่ รวมถึงข้อมูลข่าวกรอง เทคโนโลยีควอนตัม และการพัฒนาขีปนาวุธร่อน แต่จุดที่เป็นกุญแจสำคัญคือ การสนับสนุนการสร้างเรือดำน้ำพลังงานนิวเคลียร์ให้แก่ออสเตรเลีย เรือดำน้ำพลังงานนิวเคลียร์มีขีดความสามารถทางทหารสูงมาก สามารถพรางตัวได้ดีกว่าเรือดำน้ำทั่วไป ปฏิบัติการใต้น้ำได้ยาวนาน เคลื่อนไหวได้ง่ายและยากที่จะตรวจจับ สนธิสัญญา AUKUS ยังมีนัยสำคัญที่กว้างขวางมากกว่านั้น เพราะขยายขอบเขตความร่วมมือในด้านขีดความสามารถในการป้องกันและเทคโนโลยีอื่น ๆ ออกไปอีก ทั้ง 3 ประเทศ ระบุว่าจะให้ความสำคัญกับความร่วมมือในด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ศักยภาพทางไซเบอร์และคอมพิวเตอร์ควอนตัม เป็นอันดับแรก และมีความเป็นไปได้ที่ข้อตกลงไตรภาคีนี้จะครอบคลุมความร่วมมือในการพัฒนาและแบ่งปันขีดความสามารถทางทหารอื่น ๆ เช่น ขีปนาวุธพิสัยไกลและระบบใต้น้ำ นอกจากนี้ ออสเตรเลียกำลังขอการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา ในการพัฒนาอาวุธนำวิถีและสรรพาวุธระเบิด เพื่อสร้างขีปนาวุธพิสัยไกลในประเทศ ขณะที่สหราชอาณาจักรกับสหรัฐอเมริกา ก็กำลังพัฒนายานปฏิบัติการใต้น้ำไร้คนขับเพื่อภารกิจข่าวกรองและสอดแนม AUKUS จึงเป็นตัวไปโอกาสให้ออสเตรเลียสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีเหล่านี้

3.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theories Design Structure of Evident)

3.2.1 ทฤษฎีความมั่นคงร่วมกัน (Collective security theory) เป็นทฤษฎีที่ต่อเนื่องจากทฤษฎีแรก โดยเหตุผลที่ว่าเพื่อสถาปนาความรับผิดชอบร่วมกันและเพื่อนำเอาทรัพยากรในแต่ละรัฐที่รวมกันมาใช้เพื่อการรักษาสันติภาพ การรับผิดชอบร่วมกันจะเกิดขึ้นโดยความร่วมมือของรัฐประชาชาติ 3 รัฐขึ้นไป เป็นการมอบอำนาจไปที่กลุ่มของรัฐโดยยึดหลักที่ว่าผลประโยชน์ของกลุ่มถือผลประโยชน์ของรัฐ ผลประโยชน์ของทฤษฎีนี้ คือ การก่อตั้งสันนิบาตชาติ ค.ศ. 1920 หลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งและสหประชาชาติ ใน ค.ศ. 1945 หลังสงครามโลกครั้งที่สองแต่ก็ไม่มีขีดความสามารถจะควบคุมกำลังกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีเงินหนุนหลังเหล่านี้ได้อย่างเบ็ดเสร็จ

3.2.2 ทฤษฎีพหุขั้วอำนาจ (multipolarity) แนวคิดหรือรูปแบบนี้มุ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ปรากฏในช่วงทศวรรษ 1970-1979 มองว่าอำนาจในโลกมีได้มุ่งอยู่กับ 2 ค่าย โดยมีสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตเป็นผู้นำ อำนาจได้กระจายกว้างขวางขึ้นกว่าเดิมคือ เป็น “หลายขั้วอำนาจ” ทั้งนี้เพราะหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีกลุ่มอำนาจใหม่ ๆ เกิดขึ้น เช่น จีน ญี่ปุ่น และประเทศในยุโรปตะวันตก แนวคิด “พหุขั้วอำนาจ” มองพละกำลังทางเศรษฐกิจนอกเหนือจากพลังทางการเมือง

3.2.3 องค์การระหว่างประเทศ เป็นตัวกระทำการหรือผู้มีส่วนในกฎหมายระหว่างประเทศ เป็นองค์การผู้ใช้กฎหมายโดยตรงเป็นเอกเทศกว่ารัฐเอกราช องค์การระหว่างประเทศ

มุ่งศึกษารูปแบบขององค์กร วิวัฒนาการกฎเกณฑ์ที่ใช้ และกลไกช่วยปฏิบัติในองค์กรหรือสถาบันระหว่างประเทศโดยทั่วไป เช่น องค์กรด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเพื่อให้ทราบเป็นแนวทางว่าองค์กรเหล่านี้มีบทบาทอย่างไร โดยเฉพาะบทบาทในทางการเมือง การกำเนิดองค์กรหรือสถาบันระหว่างประเทศเป็นเครื่องมือที่สามารถทำให้ประชากรแห่งโลกติดต่อกันได้สะดวกทั้งในทางความคิด ทางเศรษฐกิจ ทางการทูตและทางทหาร การตัดสินใจในปัญหาของรัฐจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยหน่วยงานกลาง คือ องค์กรดังกล่าว ทั้งในระดับโลก ระดับระหว่างประเทศ และระดับภูมิภาค

3.3 ตัวบ่งชี้/ปัจจัยสำคัญ (Indicators/Triggers)

3.3.1 กลุ่ม BRICS มีขนาดการเติบโตของเศรษฐกิจอยู่ที่ร้อยละ 26 ของ GDP โลก ตามหลังผู้นำกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว 7 ประเทศ (G7) ซึ่งมีขนาดเศรษฐกิจรวมกันอยู่ที่ร้อยละ 43.7 ของ GDP โลก หากแต่จำนวนประชากรของประเทศในกลุ่ม BRICS นั้นครอบคลุมจำนวนประชากรเกือบครึ่งหนึ่งของโลก หรือร้อยละ 42 เลยทีเดียว นอกจากนี้ประเทศในกลุ่ม BRICS ได้มีการประชุมหารือร่วมกันในหลายมิติ ได้แก่ เตรียมความพร้อมไปสู่การแบ่งแยกโลกออกเป็นสองขั้ว หาแนวทางลดการพึ่งพาทางเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ กับชาติตะวันตกลง ผลักดันให้สมาชิกหันมาใช้เงินสกุลท้องถิ่นระหว่างกัน เพื่อเป็นอีกทางเลือกในการชำระหนี้ และลดการพึ่งพาเงินดอลลาร์ฯ สนับสนุนเงินกู้ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และการสนับสนุนด้านการเงินฉุกเฉินในกรณีเกิดวิกฤตเศรษฐกิจผ่านการเป็นสมาชิกของธนาคารเพื่อการพัฒนาใหม่ (NDB) หรือ BRICS Bank และข้อตกลงกองทุนสำรองฉุกเฉิน (CRA) ที่มีบทบาทใกล้เคียงกับ World Bank และ IMF ตามลำดับ รวมถึงพิจารณาปรับสมาชิกใหม่เพิ่มเติม 6 ประเทศ ซึ่งเป็นตัวแทนที่สำคัญของภูมิภาค และยังมีอีกหลายประเทศสนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิก

3.3.2 กลุ่ม QUAD จากการที่จีนอ้างสิทธิ์เหนือทะเลจีนใต้ทับซ้อนกับอินโดนีเซีย เวียดนาม ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย เรือของปักกิ่งออกลาดตระเวนเป็นประจำ และเมื่อเกิดเหตุเผชิญหน้ากับประเทศเพื่อนบ้านก็จะอ้างประวัติศาสตร์ของ "เส้นประเก้าเส้น" ของจีน อันหมายถึงการเป็นเจ้าของน่านน้ำแถบนี้ทั้งหมด ผู้นำอาเซียนได้หารือเกี่ยวกับ "เหตุการณ์ร้ายแรง" ในทะเลจีนใต้ และการเจรจาอย่างต่อเนื่องสำหรับการยกร่าง Code of Conduct หรือแนวทางปฏิบัติที่มีเป้าหมายเพื่อลดความเสี่ยงของความขัดแย้งที่น่านน้ำแถบนี้ สมาชิกอาเซียนบางประเทศมองไปที่สหรัฐอเมริกา เพื่อเป็นผู้มาร่วมปกป้องไม่ให้จีนมีนโยบาย "ก้าวร้าว" เกินเหตุ แต่สมาชิกอาเซียนอีกจำนวนหนึ่งก็มองว่าควรจะต้องพยายามหว่านล้อมให้จีนยอมลดความก้าวร้าวลง เพื่อไม่ต้องการให้เกิดการเผชิญหน้าระหว่างสองมหาอำนาจในย่านนี้

3.3.3 กลุ่ม AUKUS มีข้อตกลงด้านกลาโหมที่มีความสำคัญมาก จากการที่ผู้นำของอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลียได้ปรากฏตัวพร้อมกันผ่านทางวิดีโอเพื่อประกาศความร่วมมือนี้ เป็นการเน้นย้ำถึงความสำคัญที่เพิ่มมากขึ้นของภูมิภาคอินโด - แปซิฟิกที่มีต่อสหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักร แต่อย่างไรก็ตาม ข้อตกลงนี้จะส่งผลกระทบต่ออีก 2 ประเทศ คือ ฝรั่งเศสซึ่งเป็นพันธมิตรนาโต

ที่ลงนามในข้อตกลงสร้างกองเรือดำน้ำขับเคลื่อนด้วยน้ำมันดีเซลและไฟฟ้าให้แก่กองทัพเรือออสเตรเลีย โดยขณะนี้ข้อตกลงนี้สิ้นสุดลงแล้ว และประเทศที่สองคือ จีน แม้ว่าทางการอังกฤษยืนยันกรณว่า ข้อตกลง กลาโหมใหม่นี้ไม่ได้เป็นการตอบโต้ประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความรุ่งเรือง ความมั่นคง และเสถียรภาพ ในภูมิภาคและสนับสนุน "การจัดระเบียบบนพื้นฐานของกฎเกณฑ์ต่าง ๆ" อย่างสันติ และข้อตกลงนี้ก็แสดงออกอย่างเปิดเผยว่ามีความกังวลร่วมกันเกี่ยวกับการเสริมสร้างขีดความสามารถทางทหารของจีนในอินโด-แปซิฟิก

3.4 ภาพเหตุการณ์ในอนาคต (Picture in the future)

ศูนย์อำนาจใหม่ที่มีค่านิยมและวิสัยทัศน์ที่แตกต่างกันกำลังสร้างระเบียบโลกใหม่ ภูมิภาคหนึ่งทางภูมิรัฐศาสตร์กำลังอยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้ง ทำให้เกิดระเบียบโลกที่มีทั้งหลายชั่ว และหลายแนวคิด เมื่อมหาอำนาจโลกเปลี่ยนแปลงไป ความแตกต่างในบรรทัดฐานและค่านิยมของมหาอำนาจทางภูมิรัฐศาสตร์ก็เริ่มชัดเจนมากขึ้น ศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่นี้คือ วิวัฒนาการของบทบาทของสหรัฐอเมริกา และจีน และความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไประหว่างมหาอำนาจทางเศรษฐกิจทั้งสองนี้ รูปแบบของอิทธิพล ความร่วมมือ และการแข่งขันยังเปลี่ยนแปลงไปในกลุ่มประเทศที่กว้างขึ้น การแบ่งขั้วทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น สะท้อนการแทรกแซงการค้าการลงทุน ด้วยการใช้นโยบายใหม่ในการกีดกันการค้า การลงทุน และการเคลื่อนย้ายแรงงานเพิ่มขึ้น จากเหตุผลความมั่นคง การแข่งขัน และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจมีการฟื้นตัวในการใช้นโยบายการค้าเสรีทางเศรษฐกิจและการเงินการบูรณาการที่รัดกุมของเศรษฐกิจโลกได้ปรับสมดุลอำนาจและสร้างการเชื่อมต่อทางการเงินใหม่ที่ซับซ้อน ช่วงสองทศวรรษก่อนปี 2017 ส่วนแบ่งของผลผลิตทางเศรษฐกิจทั่วโลกซึ่งคิดเป็นของประเทศกำลังพัฒนาเพิ่มขึ้นเป็น 59.3% จาก 42.8% การเพิ่มขึ้นส่วนใหญ่นั้นมีสาเหตุมาจากจีน ซึ่งก้าวหน้าจากการมีส่วนช่วย 6.6% ของผลผลิตทั่วโลกทั้งหมดเป็น 18.7% ในช่วงสองทศวรรษ (การบูรณาการอย่างรวดเร็วของจีนเข้ากับเศรษฐกิจโลกถือเป็นหนึ่งในการพัฒนาระหว่างประเทศที่สำคัญที่สุดนับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สอง) รัฐบาลต่าง ๆ เข้าถึงนโยบายเศรษฐกิจและการเงินมากขึ้น เพื่อยกระดับความทะเยอทะยานของชาติ ทั้งในขอบเขตทางเศรษฐกิจและการเมือง เส้นแบ่งระหว่างเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติจึงเบลอ ซึ่งบางครั้งก็เป็นเรื่องของนโยบาย ในขณะที่เดียวกันมุมมองภายในประเทศที่เพิ่มมากขึ้นซึ่งรัฐต่างๆ ใช้ในการประเมินนโยบายและลำดับความสำคัญทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ได้ทำให้การสนับสนุนกรอบการกำกับดูแลเศรษฐกิจโลกที่ดำเนินมายาวนานกว่าครึ่งศตวรรษอ่อนแอลง

3.5 ผลกระทบต่อประเทศไทย (Impacts)

3.5.1 ผลกระทบเชิงบวก (Opportunities)

- เมื่อไทยเข้าร่วมกลุ่ม BRICS ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มเศรษฐกิจแบบกว้าง ไม่มีข้อกำหนดการเปิดตลาด และสิทธิประโยชน์เหมือน FTA ทำให้จะถือเป็นการเปิดโอกาสทางเศรษฐกิจ

ในอีกแง่มุม สามารถเลือกกลุ่มเศรษฐกิจที่สำคัญในแต่ละทวีปทั่วโลก เอื้อประโยชน์ต่อผู้ประกอบการ และนักลงทุนให้มีทางเลือกในการเข้าถึงตลาดใหม่ โดยจะมีทางเลือกในการชำระเงินด้วยสกุลเงิน ท้องถิ่นกับประเทศสมาชิก และมีโอกาสเข้าถึงในการพัฒนาเศรษฐกิจในอีกฝั่งอำนาจของโลก ซึ่งปัจจุบันกลุ่ม BRICS มีบทบาทต่อการค้าของไทยถึงร้อยละ 22.8 ของการค้ารวมไทยทั้งหมด ใกล้เคียงกับกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว (G7) ที่มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 26.2 ของการค้ารวมไทย

- การดำเนินยุทธศาสตร์ทางทะเลของกลุ่ม Quad เพื่อปิดล้อมจีนนั้น อาจส่งผลให้ไทยได้รับประโยชน์ในลักษณะต่าง ๆ อาทิ สหรัฐอเมริกา และจีนอาจแข่งขันกันเสนอขาย ยุทธโศปกรณ์ที่ใช้ในการปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลให้แก่ไทยในราคาถูกลง การแย่งชิง ประเทศที่อยู่ภายในเขตปฏิบัติการของ Quad เข้ามาเป็นพวกอาจส่งผลทำให้ไทยมีอำนาจการต่อรอง เพิ่มขึ้น ไทยในฐานะประเทศที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจเป็นตัวเลือกให้เป็นเวทีเจรจาเพื่อแก้ไขข้อพิพาท ทางทะเล และไทยอาจสามารถนำนโยบายความมั่นคงทางทะเลเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ของ สหรัฐอเมริกาและจีนในประเด็นที่ไทยได้รับประโยชน์ ฯลฯ

- ไทยในฐานะสมาชิกอาเซียน AUKUS เป็นการแบ่งปันเทคโนโลยีและขีดความสามารถเรือดำน้ำนั้นเป็นสิ่งที่ต้องการทดแทนของเดิม และเป็นโอกาสผลักดัน ให้ออสเตรเลียร่วมมือกับอาเซียนในการลดความขัดแย้งในภูมิภาคโดยสันติวิธี โดยให้ออสเตรเลีย AUKUS และ Quad มีบทบาทสร้างสรรค์ในการส่งเสริมการพัฒนาในภูมิภาค ซึ่งจะเอื้อต่อการส่งเสริม เสถียรภาพและพัฒนาเศรษฐกิจ

3.5.2 ผลกระทบเชิงลบ (Threats)

- การแสดงจุดยืนของไทยในภาวะที่โลกกำลังปั่นป่วน ซึ่งในแต่ละกลุ่มชักชวน ประเทศไทยสามารถเข้าพวกได้หมด และแสดงความเป็นกลางเพื่อความสบายใจ แต่ความเป็นจริง คำว่าเป็นกลาง (neutral) ในความหมายต่างชาตินั้น ทำให้ไทย เสียความเชื่อมั่น เสียประเทศพันธมิตร เพราะตามหลักเป็นกลางจะไม่ใช่คู่ขัดแย้งแต่ต้องเลือกในทางที่ถูกต้องด้วย เพราะฉะนั้นไทยจำเป็นต้องแสดงจุดยืนที่ชัดเจนเพื่อแก้ไขปัญหาที่ก่อกวนและความร่วมมือที่อาจเกิดขึ้น

- หากการแข่งขันในเชิงยุทธศาสตร์ทางทะเลระหว่างสหรัฐอเมริกา และจีนรุนแรง อาจส่งผลทำให้พื้นที่ทางทะเลในเขตปฏิบัติการของ Quad เกิดความตึงเครียดส่งผลกระทบต่อไทย อาทิ การเดินเรือในเชิงพาณิชย์อาจต้องใช้ความระมัดระวังหรืออาจต้องเปลี่ยนเส้นทางเพื่อหลีกเลี่ยง พื้นที่พิพาท ไทยอาจถูกบีบให้ต้องเลือกข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง พื้นที่อ่าวไทยและทะเลอันดามันอาจถูก มหาอำนาจใช้เป็นพื้นที่ทางยุทธวิธีการรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลบางประการ อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ และจีนในอนาคตได้

- กลุ่มอาเซียนซึ่งไร้เอกภาพอยู่แล้วอาจรวนหนักมากยิ่งขึ้น เพราะหาจุดยืนร่วมกันได้ ลำบาก เมื่อต้องเผชิญหน้ากับการแข่งขันของมหาอำนาจกลุ่ม AUKUS เช่นนี้ นอกจากนั้นการแสดงหรือพัฒนาแสนยานุภาพทางทะเลของสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และออสเตรเลีย อาจจะทำลายความพยายาม ของอาเซียนในอันที่จะมีหลักปฏิบัติ (code of conduct) ร่วมกับจีนเหนือทะเลจีนใต้ก็เป็นได้

ประเด็นที่ 4 BCG Model ทางเลือกใหม่...สู่เศรษฐกิจยั่งยืน”

4.1 การสำรวจสถานะแวดล้อม (Environmental Scanning)

ระบบเศรษฐกิจของโลกหลายทศวรรษที่ผ่านมาซึ่งความมั่งคั่งให้แก่นานาชาติประเทศ แต่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างสิ้นเปลือง เพื่อแลกกับการพัฒนา เศรษฐกิจให้เติบโตขึ้น ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดไปมีปริมาณลดลงอย่างต่อเนื่อง บางประเภทมีความเสี่ยงที่จะเข้าสู่ภาวะขาดแคลน พื้นที่ 1 ใน 3 ของผืนดินเกิดความเสื่อมโทรม พื้นที่ ป่าไม้สูญเสียอย่างมหาศาล สัตว์กว่า 1 ล้านสปีชีส์อยู่ในจุดเสี่ยงของการสูญพันธุ์ เกิดภัยพิบัติ ทางธรรมชาติที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งย้อนกลับมาทำให้เสถียรภาพ ทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในจุดเปราะบาง ความเหลื่อมล้ำในสังคมได้ขยายกว้างขึ้น พร้อมกับการมาถึงของการเกิดโรคระบาด Covid-19 ที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจหยุดชะงัก ตอกย้ำภาพสะท้อน ของผลลัพธ์จากเน้นความเติบโตของระบบเศรษฐกิจโดยขาดภูมิคุ้มกัน เป็นสาเหตุที่นำมาสู่แนวคิด ในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ ที่ต้องเปลี่ยนแปลงและสร้างให้เกิดความสมดุลพร้อมไปกับ คำมั่นถึงความยั่งยืนมากขึ้น และเมื่อสถานการณ์โรคระบาด Covid-19 คลี่คลาย หลายประเทศเริ่ม เข้าสู่การฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจของประเทศตัวเอง แต่ด้วยการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว (Disruption) และเป็นสถานการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจึงสะท้อนให้เห็นภาพของ ผลเสียจากการพัฒนาที่ไม่ทั่วถึงและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกปล่อยปละละเลยอย่างชัดเจน

ประเทศไทยหลังสถานการณ์โรคระบาด Covid-19 จึงให้ความสำคัญกับการฟื้นฟู เศรษฐกิจเป็นอันดับแรก โดยเริ่มให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบนพื้นฐานของความยั่งยืน จึงเป็นที่มา ของการขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจ BCG ในประเทศไทย และนับตั้งแต่ต้นปี 2564 คณะรัฐมนตรีได้มี มติเห็นชอบให้โมเดลเศรษฐกิจ BCG หรือการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และ เศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy Model) เป็นวาระแห่งชาติ โดยจัดทำยุทธศาสตร์ การขับเคลื่อนประเทศด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564 – 2569 เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำพา ประเทศไทยไปสู่เป้าหมายของการเป็นประเทศที่มีรายได้สูงและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) นโยบายเศรษฐกิจ BCG จึงได้ถูกนำเสนอมาขับเคลื่อนในการประชุมกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก เมื่อปี 2565 เพื่อนำเสนอแนวความคิดในการฟื้นฟูเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ครอบคลุม และสมดุล โดยเน้นการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาช่วยเหลือผู้ประกอบการธุรกิจ เพื่อเพิ่มมูลค่า ลดความสูญเสีย และคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น สิ่งที่ไทยมุ่งผลักดันเป็นหลักคือ การสร้างความสมดุลในทุกด้าน (Balance) โดยนำแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน มาบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตของภูมิภาคในระยะยาว

4.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theories Design Structure of Evident)

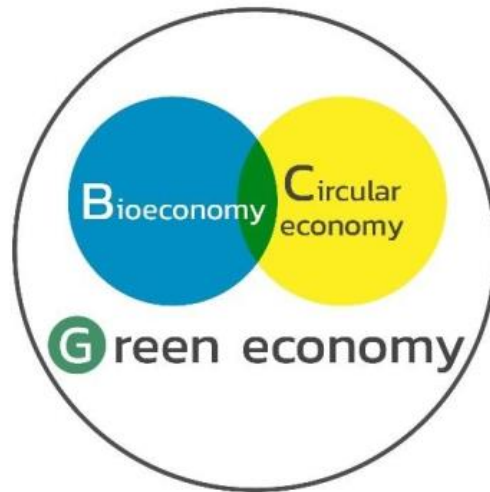
ในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจสู่ความยั่งยืนด้วยแนวคิด BCG Model เราจึงต้องเข้าใจหลักการ และองค์ประกอบของแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG และหลักการอื่นที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

4.2.1 แนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG : Bio-Circular-Green Economy ซึ่งเป็นการพัฒนาผสมผสานของการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green) ซึ่งแม้ว่าระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการดำเนินการมาบ้างแล้ว แต่จำเป็นที่จะต้องนำมาสู่การปฏิบัติให้เกิดขึ้นจริงเพื่อเตรียมความพร้อมรับต่อความท้าทายของโลก เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พลังงาน และอาหาร ที่เชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อกัน และเพื่อปรับให้ระบบเศรษฐกิจมีความสมดุลและความยั่งยืนมากขึ้น โดยสามารถอธิบายความหมายและรูปแบบของแต่ละระบบได้ ดังนี้

1) เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio economy) หรือ เศรษฐกิจฐานชีวภาพ (Biobased economy) มาจากฐานคิดของการใช้ประโยชน์จากความเข้มแข็งของทรัพยากรชีวภาพ (biological resources) ภาคการเกษตรและผลผลิต ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนที่แท้จริง (engine) แต่การผลิตแบบเดิมจำเป็นต้องมุ่งหน้าสู่โจทย์ใหม่ของการสร้างมูลค่าเพิ่ม ซึ่งทำได้ด้วยการนำองค์ความรู้จากท้องถิ่นมาใช้ และต่อยอดด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นตลอดห่วงโซ่ของการผลิต พร้อมกับที่จะช่วยแก้ไขปัญหาของภาคการเกษตรที่มีแต่เดิม

2) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) ซึ่งจะช่วยลดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากร ปัญหามลพิษ และของเสียที่เป็นผลมาจากระบบเศรษฐกิจแบบเส้นตรง (linear economy) หรือการผลิตแบบใช้แล้วทิ้ง ซึ่งสร้างให้เกิดขยะเป็นปริมาณมาก ทั้งนี้ เศรษฐกิจหมุนเวียนจะให้ความสำคัญกับการจัดการขยะภายหลังจากการบริโภค ลดปริมาณของเสียให้น้อยลงหรือเท่ากับศูนย์ (Zero Waste) ทำการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมากที่สุดและคุ้มค่าที่สุด ตั้งแต่การผลิต การออกแบบที่ทำให้เกิดของเสียน้อยที่สุด การใช้วัสดุทางเลือก ตลอดจนการนำวัสดุกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse, Refurbish, Sharing) และแปรสภาพกลับมาใช้ใหม่ (Recycle, Upcycle)

3) เศรษฐกิจสีเขียว (Green economy) เน้นความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและรักษาสีเขียวอย่างสมดุล มีการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ โดยลดหรือไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมกับปกป้อง อนุรักษ์ และฟื้นฟูแหล่งธรรมชาติ ดันน้ำ ผืนดิน ความหลากหลายทางชีวภาพบนบกและท้องทะเล การควบคุมมลพิษ และของเสีย การลงทุนสีเขียวและงานสีเขียว ตลอดจนการส่งเสริมการบริโภคที่ยั่งยืน โดยมีความเป็นอยู่ที่ดีของคนเป็นเป้าหมายสูงสุด

แผนภาพที่ 3-4 ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว

ที่มา : <https://www.bcg.in.th>

การขับเคลื่อน BCG Model จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึงเรื่องห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) เนื่องจากช่วยให้เข้าใจแต่ละองค์กรเรื่องความสามารถในการจัดการ ตั้งแต่การนำวัตถุดิบเข้าสู่กระบวนการผลิต จนเป็นผลิตภัณฑ์หรือบริการ ว่าสามารถสร้างคุณค่า (Create Value) ให้กับลูกค้าได้อย่างไรบ้าง ตั้งแต่ขั้นตอนการออกแบบเริ่มต้นจนถึงการส่งมอบสินค้าถึงประตูของลูกค้า ดังนั้น Value Chain จึงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้ธุรกิจสามารถส่งมอบความคุ้มค่าสูงสุดในราคาที่ต่ำที่สุดได้ โดยการวิเคราะห์ขั้นตอนที่เกี่ยวข้องในธุรกิจอย่างละเอียด รวมถึงขั้นตอนในการจัดหาวัตถุดิบ การผลิต และการตลาดของผลิตภัณฑ์ กล่าวโดยสรุป คือ หากมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินกิจกรรมในแต่ละห่วงโซ่อุปทาน โดยผนวกกับหลักการของเศรษฐกิจ BCG จะมีส่วนช่วยให้การดำเนินธุรกิจตั้งแต่ระดับผู้ผลิต (ต้นน้ำ) กลางน้ำ (กระบวนการผลิตและขนส่ง) จนถึงปลายน้ำ (ผู้บริโภค) เกิดการเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่ความยั่งยืน

4.2.2 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy : SEP)

เป็นแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทย เพื่อเป็นแนวทางให้ประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐ ปฏิบัติตนในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้เป็นไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ เป้าหมายคือทำให้การดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทุกๆระดับตั้งแต่ ครอบครัว ชุมชน และรัฐ อยู่บนทางสายกลางและเป็นไปอย่างสมดุล พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง จึงสรุปได้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวปฏิบัติเพื่อช่วยให้สามารถดำเนินชีวิต ธุรกิจ และการดำเนินงานต่าง ๆ ในทุกระดับสามารถตั้งรับปรับตัว (resilient) ต่อความเปลี่ยนแปลงในโลกที่ผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และไม่ชัดเจน (VUCA World) ได้

แผนภาพที่ 3-5 ความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : <https://www.sdgmovement.com>

การดำรงอยู่ที่เป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะที่พึ่งตนเองได้ (self-reliance) หมายถึง ไม่พึ่งพาคนอื่นจนมากเกินไป มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองระดับหนึ่ง รู้รับปรับตัวได้ (resilience) หมายถึง มีความสามารถในการลุกกลับขึ้นยืนหลังจากเผชิญกับปัญหา มีภูมิคุ้มกัน (immunity) หมายถึง มีการเตรียมพร้อมรับมือกับภัยคุกคามและความเสี่ยงต่าง ๆ โดยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องคือ **ความพอประมาณ** คือ การดำเนินการใด ๆ อย่างพอดี เพียงพอต่อการบรรลุเป้าหมาย ไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป **ความมีเหตุผล** คือ ดำเนินการใด ๆ บนพื้นฐานของการพิจารณาทางเลือกต่างๆ อย่างรอบด้าน แล้วเลือกทางเลือกที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และไม่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น **ความมีภูมิคุ้มกัน** คือ ดำเนินการบนวิสัยทัศน์ที่โลกนี้มีความผันผวนไม่แน่นอน จึงควรมีการวิเคราะห์ความเสี่ยงอย่างรอบด้านและมีมาตรการเตรียมรับมือกับความเสี่ยงเหล่านั้น รวมถึงมีแผนสำรองหากเกิดเหตุไม่คาดฝันขึ้น โดยอาศัยเงื่อนไขที่สำคัญสองประการคือ **เงื่อนไขความรู้** หมายถึง ความรู้ที่รอบด้านที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ดำเนินการอยู่อย่างรอบคอบ มองเห็นความเป็นไปได้รอบด้าน ทำให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพพร้อมกับสามารถระมัดระวังความเสี่ยงต่างๆ ได้ **เงื่อนไขคุณธรรม** หมายถึง จะต้องมีความดีที่กำกับให้ตนไม่สร้างผลกระทบทางลบต่อผู้อื่น เช่น ความซื่อสัตย์ ความสุจริต และหลักคุณธรรมที่เป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่ทำให้ก้าวหน้า เช่น มีความอดทน เพียรพยายาม มีสติปัญญา และความรอบคอบ เป็นต้น

4.2.3 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ขององค์การสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นชุดเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญที่สุดขององค์การสหประชาชาติที่สมาชิกทุกประเทศจำนวน 193 ประเทศ รวมถึงประเทศไทย ให้การรับรอง โดยมีระยะเวลาการดำเนินการทั้งหมด 15 ปี องค์การสหประชาชาติ มีการจัดทำเป้าหมายเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมุ่งหวังจะช่วยแก้ปัญหาที่โลกกำลังประสบ เช่น ความยากจน ความไม่เท่าเทียม สภาวะโลกร้อน และสันติสุข เพื่อเสริมแนวคิดไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง มีทั้งหมด 17 เป้าหมาย แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม (เรียกว่า 5 Ps) ประกอบด้วย

People (มิติด้านสังคม): ครอบคลุมเป้าหมายที่ 1 ถึง เป้าหมายที่ 5

Prosperity (มิติด้านเศรษฐกิจ): ครอบคลุมเป้าหมายที่ 7 ถึง เป้าหมายที่ 11

Planet (มิติด้านสิ่งแวดล้อม): ครอบคลุมเป้าหมายที่ 6 เป้าหมายที่ 12 ถึง 15

Peace (มิติด้านสันติภาพและสถาบัน): ครอบคลุมเป้าหมายที่ 16

Partnership (มิติด้านหุ้นส่วนการพัฒนา): ครอบคลุมเป้าหมายที่ 17

ในประเด็นที่เสนอ มีเป้าหมายที่เกี่ยวข้องคือ

เป้าหมายที่ 7 : สร้างหลักประกันให้ทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ที่ยั่งยืน ในราคาที่ย่อมเยา

เป้าหมายที่ 8 : ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่มีผลิตภาพ และการมีงานที่เหมาะสมสำหรับทุกคน

เป้าหมายที่ 9 : สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความทนทาน ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

เป้าหมายที่ 10 : ลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศและระหว่างประเทศ

เป้าหมายที่ 11 : ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิคุ้มกันและยั่งยืน

เป้าหมายที่ 12 : สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ 13 : ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และผลกระทบที่เกิดขึ้น

เป้าหมายที่ 14 : อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ 15 : ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนต่อสู่การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นสภาพดิน และหยุดยั้งการสูญเสียมลพิษทางชีวภาพ

เป้าหมายที่ 16 : ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรมและสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบครอบคลุมในทุกระดับ

เป้าหมายที่ 17 : เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูหุ้นส่วน
ความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

4.3 ตัวบ่งชี้/ปัจจัยสำคัญ (Indicators/Triggers)

จากการประชุมความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (APEC 2022 Thailand) ที่จัดขึ้นในประเทศไทยระหว่างวันที่ 18-19 พฤศจิกายน 2565 ผู้นำของ 21 เขตเศรษฐกิจได้ร่วมกันลงนามรับรองเอกสาร 2 ฉบับ ได้แก่ (1) ปฏิญญาผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเปค 2022 และ (2) เป้าหมายกรุงเทพฯ ว่าด้วยเศรษฐกิจ BCG (Bangkok Goals on BCG Economy) อันหมายถึง เศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy : BCG Model) เพื่อวางรากฐานในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกอย่างครอบคลุม ยั่งยืน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ

ทั้งนี้ โมเดลเศรษฐกิจ BCG ของประเทศไทย มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติ มากถึง 13 จาก 17 เป้าหมาย และจากการเริ่มนำโมเดลเศรษฐกิจ BCG มาขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศในระยะเวลาประมาณ 2 ปี เริ่มเห็นผลที่เป็นรูปธรรม สอดคล้องกับเป้าหมายกรุงเทพฯ (Bangkok Goals) ว่าด้วยเศรษฐกิจ BCG ที่ประเทศไทยได้มีการนำเสนอในการประชุมผู้นำ APEC ครั้งนี้ โดยรัฐบาลได้ดำเนินการด้วยการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ทั้ง 4 เป้าหมาย ได้แก่ **1. จัดการกับความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อม** โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ การปลูกป่าโดยเอกชนและประชาชน **2. นโยบายส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้า (EV)** ตามนโยบาย 30@30 คือการตั้งเป้าผลิตรถ ZEV (Zero Emission Vehicle) หรือรถยนต์ที่ปล่อยมลพิษเป็นศูนย์ให้ได้อย่างน้อยร้อยละ 30 ของการผลิตยานยนต์ทั้งหมด ในปี 2573 **3. ขับเคลื่อนการค้าและการลงทุนที่ยั่งยืน** มีการผลักดันโรงงานเข้าสู่อุตสาหกรรมสีเขียวแล้ว 40,319 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 63.1 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด รวมถึงสถาบันการเงินมีโครงการให้สินเชื่อเพื่อธุรกิจ BCG รวมกันกว่า 1.5 แสนล้านบาทจนถึงปี 2570 โดยเริ่มมีการปล่อยสินเชื่อแล้วตั้งแต่ปี 2565 **4. อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ** การส่งเสริมให้ลดใช้สารเคมีในการเกษตรด้วยการส่งเสริมการปลูกพืชด้วยระบบโรงเรือนอัจฉริยะหรือการนำระบบเกษตรแม่นยำ ส่งผลให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 50 คุณภาพของผลผลิตสูงขึ้น ลดปริมาณการใช้สารเคมีเกษตร ในการกำจัดแมลงลงได้ร้อยละ 50 และผลกำไรเพิ่มขึ้นเกือบ 1 เท่าตัว **5. ปรับปรุงประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรเพื่อลดขยะให้เป็นศูนย์** เกิดความร่วมมือรัฐและเอกชนภายใต้ชื่อ ‘PPP Plastic’ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีการดำเนินงานเพื่อลดขยะในกลุ่มพลาสติกหลายพื้นที่ เช่น พื้นที่

เทศบาลระยองสามารถลดการหลุดรอดของขยะพลาสติกลงสู่ทะเลได้ถึงร้อยละ 50 และนอกจากนี้ ชุมชนวังหัว อำเภอแกลง จังหวัดระยอง จะประสบความสำเร็จในการจัดการขยะ แล้วยังสร้างรายได้เพิ่มขึ้นอีก 10,000 บาทต่อเดือน ตลอดจนโครงการเศรษฐกิจแพลตฟอร์มขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ผู้นำ BCG ยุคใหม่ (BCG Next Gen) ด้วยการบ่มเพาะผู้ประกอบการและการส่งเสริมการตลาด โดยส่วนหนึ่ง เป็นการนำวัสดุที่ใช้แล้วหมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์

4.4 ภาพเหตุการณ์ในอนาคต (Picture in the future)

จากการสำรวจสภาพแวดล้อมและตรวจสอบสัญญาณรวมถึงข้อมูลที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ผ่านมา ทำให้สามารถคาดการณ์ภาพเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในระยะ 5 ปี ได้ดังนี้

4.4.1 ภาพอนาคตที่ 1 ระบบเศรษฐกิจรูปแบบแบบดั้งเดิมที่เน้นการใช้ทรัพยากรจำนวนมากเป็นปัจจัยในการผลิต ที่เป็นสาเหตุของการสร้างมลภาวะ ขยะ และของเสียประเภทต่าง ๆ จะถูกเปลี่ยนแปลงและทดแทนด้วยการดำเนินธุรกิจรูปแบบใหม่ที่ให้ความสำคัญกับความที่ยั่งยืน (Sustainable Economy) มุ่งเน้นส่งเสริมระบบเศรษฐกิจที่มีการวางแผนการใช้ทรัพยากรในระบบการผลิตทั้งหมดสามารถกลับคืนสู่สภาพเดิมและนำกลับมาใช้ใหม่ได้ เพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับระบบธุรกิจให้สามารถรับมือกับปัญหาขาดแคลนทรัพยากรที่จะนำมาใช้ในกระบวนการผลิตในอนาคต และจะมีการใช้ทรัพยากรใหม่ (Virgin material) น้อยที่สุด รวมไปถึงการคงคุณค่าผลิตภัณฑ์ให้ยาวนานที่สุด มีการเปลี่ยนรูปแบบการใช้งานผ่านโมเดลธุรกิจใหม่ และสร้างของเสียให้ต่ำที่สุด และให้ความสำคัญกับการจัดการของเสียจากการผลิตและบริโภค ด้วยการนำวัสดุที่ผ่านการผลิตและบริโภคแล้วเข้าสู่กระบวนการผลิตใหม่ (Secondary raw material)

4.4.2 ภาพอนาคตที่ 2 จำนวนผลผลิตจากอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ทั่วโลกจะมีปริมาณเพิ่มขึ้น เนื่องจากกระบวนการผลิตในอนาคตจะใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูง คือ มีการใช้ทรัพยากรน้อยแต่สามารถสร้างผลผลิตได้ปริมาณมากขึ้น และประเทศไทยสามารถใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม เป็นต้นทุนในการแข่งขันด้วยนวัตกรรม เพื่อให้เศรษฐกิจ BCG เติบโตและสามารถแข่งขันได้ในระดับโลก และเกิดการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชน ผู้ประกอบการรายย่อย ลดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำในมิติหลักคือ (1) มิติของการกระจายรายได้ (2) มิติด้านความมั่งคั่งหรือทรัพย์สิน (3) มิติด้านโอกาสของคนในสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็ง และธุรกิจจะมีกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

4.5 ผลกระทบต่อประเทศไทย (Impacts)

4.5.1 ผลกระทบเชิงบวก (Opportunities)

- ประเทศไทยจะมีการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ประกอบการโดยเฉพาะการสร้าง Economy System ที่เอื้อให้องค์กรธุรกิจสามารถขับเคลื่อนธุรกิจ BCG Model ได้จริงจัง เช่น กระตุ้น

การพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ๆ เช่น bio-based industry, green chemicals, biomaterials ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะแรงงานและเกิดการจ้างงานใหม่ เป็นการดึงดูดให้นักลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรจะมีโอกาสในการสร้างและพัฒนารูปแบบการประกอบอาชีพ เนื่องจากจะมีการสนับสนุนให้เกษตรกรนำเทคโนโลยีสมาร์ตฟาร์มมาปรับใช้เพิ่มประสิทธิภาพและผลผลิต ช่วยลดต้นทุนจากการลดการใช้ปุ๋ยและยาที่เป็นต้นทุนหลักของเกษตรกรไทย และยังได้ผลิตผลที่ปลอดภัย ได้คุณภาพและปริมาณคงที่ตรงตามความต้องการของตลาด ด้วยเทคโนโลยีใหม่ที่จะถูกพัฒนาให้เหมาะสมกับประเทศไทย

- การขับเคลื่อน BCG Model เป็นกลไกที่มีศักยภาพสูงในการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในประเทศอย่างทั่วถึง สามารถกระจายโอกาส ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันสามารถสร้างให้ประเทศไทยก้าวขึ้นเป็นผู้นำระดับโลกในบางสาขาที่ประเทศไทยมีศักยภาพ และในทางสิ่งแวดล้อม เป็นที่แน่นอนว่า BCG Model เป็นแนวทางที่จะช่วยให้การใช้ทรัพยากรของประเทศมีประสิทธิภาพมากขึ้น และช่วยลดการเกิดขยะที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อนและนวัตกรรมการจัดการที่จะนำไปสู่การลดต้นทุนรูปแบบการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4.5.2 ผลกระทบเชิงลบ (Threats)

- การขับเคลื่อน BCG Model อาจเกิดผลกระทบ คือ ภาครัฐจะต้องให้ความสำคัญกับระบบสนับสนุนการขับเคลื่อน เช่น กลไกการเงินเพื่อการพัฒนา ระบบติดตามประเมินผลและทบทวนเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามภาคส่วน การจัดระบบนโยบายและกฎกติกาให้สอดคล้องและส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องใช้งบประมาณของประเทศเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการพัฒนาองค์ความรู้ เทคโนโลยีเพื่อรองรับการผลิตและแปรรูป ซึ่งอาจนำไปสู่การเกิดช่องว่างระหว่างผู้ได้ประโยชน์และไม่ได้ประโยชน์ มีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การผูกขาดตลาดโดยองค์กรที่มีทรัพยากรที่พร้อมกว่าและอาจมีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ไม่เป็นธรรม

ประเด็นที่ 5 Technology Disruption / Cyber Crime และการแข่งขันทางเทคโนโลยีของชาติมหาอำนาจ

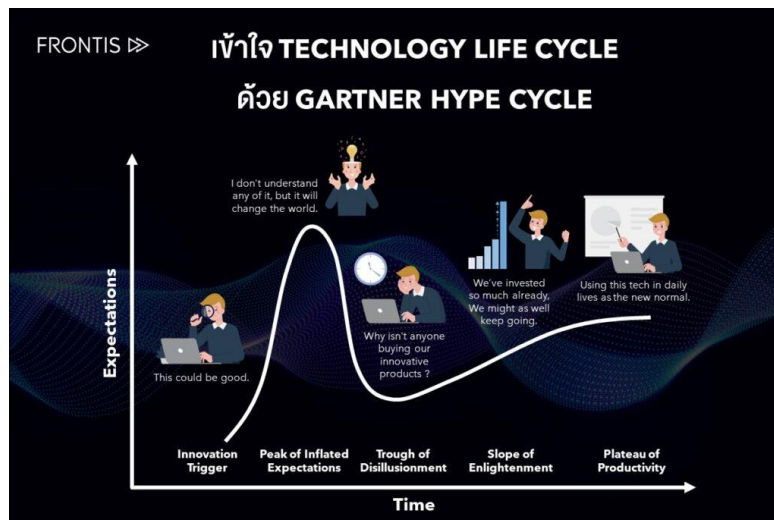
ประเด็นย่อย 1 เทคโนโลยีสร้างความพลิกผันต่อธุรกิจในอนาคต (Technology Disruption)

5.1 การสำรวจสถานะแวดล้อม (Environmental Scanning)

ปัจจุบันสังคมกำลังเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบในอนาคตทุกประเทศต้องสร้างความพร้อมในการรับมือกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นในทุกขณะ โดยต้องเตรียมความพร้อมให้ครอบคลุมในทุกด้านเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศให้มี

ความเข้มแข็งในการใช้งานระบบเครือข่ายสื่อสารและอินเทอร์เน็ต พร้อมกับยกระดับความพร้อมและกำหนดมาตรการเพื่อรับมือกับปัญหาภัยคุกคามไซเบอร์ภายในประเทศที่เป็นอันตรายอยู่มากมาย ซึ่งเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุด้วยกัน เช่น แสกเกอร์ต้องการแสดงออกทางการเมืองเรียกร้องความสนใจ เพื่อกดดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยไม่ต้องการเปิดเผยตัวตนหรือมาในรูปแบบของอาชญากรไซเบอร์ที่ต้องการผลประโยชน์ทางการเงินมีการหลอกลวงที่นำไปสู่การละเมิดในสิทธิและทรัพย์สินของผู้อื่นหรืออาจจะเป็นกรณีของผู้ไม่หวังดีที่ต้องการนำข้อมูลของหน่วยงานตนเองไปเผยแพร่หรือการทำลายระบบเพื่อผลประโยชน์ทางการเงิน

การโจมตีทางไซเบอร์ (CyberAttack) เป็นภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับระบบคอมพิวเตอร์ เครือข่ายและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์โดยสามารถก่อให้เกิดความเสียหายกับองค์กร โดยในปัจจุบันมีการโจมตีทางไซเบอร์ในหลายรูปแบบด้วยกันการโจมตีทางไซเบอร์ที่ประสบความสำเร็จจะส่งผลให้เกิดการลบข้อมูลหรือการเปลี่ยนแปลงข้อมูลที่เป็นความลับ ในปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนได้เริ่มให้ความสำคัญในเรื่องของความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์มากยิ่งขึ้นเนื่องจากเป้าหมายในการโจมตีมีความหลากหลายและสร้างความเสียหายให้กับองค์กรเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

แผนภาพที่ 3-6 Technology life cycle

5.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theories Design Structure of Evident)

5.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับโครงข่ายของสรรพสิ่ง (Internet of Things) เป็นกรอบแนวคิดของระบบโครงข่ายที่รองรับการเชื่อมต่อกับอุปกรณ์หลากหลายชนิดตั้งแต่คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ อุปกรณ์โครงข่าย อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เซนเซอร์ และวัตถุต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ส่งผลให้ระบบสามารถติดต่อสื่อสารและทำงานร่วมกันได้อย่างอัตโนมัติทั้งยังเป็นผลให้มนุษย์สามารถเข้าถึงข้อมูลได้หลากหลายยิ่งขึ้น ควบคุมอุปกรณ์และระบบต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cyber Security) พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 ให้ความหมายว่าเป็นมาตรการหรือการดำเนินการที่กำหนดขึ้นเพื่อป้องกัน รับมือ และลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศอันกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางทหาร และความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ โดยกฎหมายและมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางไซเบอร์ ได้แก่ พ.ร.บ. การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มาตรฐานด้านความปลอดภัย ISO 27001 (ระบบบริหารจัดการความปลอดภัยของข้อมูล)

5.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการคุกคามทางไซเบอร์ (Cyber Threat) การคุกคามทางไซเบอร์ ได้แก่ 1) Malware เป็นซอฟต์แวร์ที่สร้างขึ้นเพื่อรบกวนหรือทำให้เกิดความเสียหาย 2) Ransomware หรือมัลแวร์เรียกค่าไถ่ ที่จะปิดกั้นไม่ให้เราเข้าไปใช้งานไฟล์หรือข้อมูลจนกว่าจะจ่ายค่าไถ่ 3) Phishing (ฟิชซิง) เป็นการหลอกลวงโดยใช้อีเมลหรือหน้าเว็บไซต์ปลอมเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล 4) การโจมตีด้วยการแทรกกลาง (Man-in-the-middle attack) เพื่อดักจับข้อความหรือข้อมูลระหว่างผู้ส่งและผู้รับข้อมูล 5) การโจมตีด้วยการปฏิเสธการให้บริการ (Denial-of-service attack) เป็นการโจมตีที่ผู้ประสงค์ร้ายเข้าควบคุมอุปกรณ์เครือข่าย หรือเซิร์ฟเวอร์ไม่ให้ทำงาน ซึ่งหากเป็นระบบโรงพยาบาลหรือหน่วยงานด้านพลังงานก็จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินมหาศาล

5.2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการไหลเวียนของข้อมูลข้ามพรมแดน (Cross Border Data Flow) ในมุมมองขององค์กรธุรกิจต้องอาศัยข้อมูลที่เคลื่อนย้ายระหว่างพรมแดนเหล่านี้ในการเข้าใจสถานะตลาดและลูกค้า รวมไปถึงการบริหารจัดการด้านการค้าและห่วงโซ่อุปทานการผลิตระหว่างประเทศ ทำให้ “ข้อมูล” กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน อย่างไรก็ตาม การขยายตัวอย่างรวดเร็วของข้อมูลที่ถูกเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนอย่างไร้ข้อจำกัดตามการขยายตัวของบริการทางอินเทอร์เน็ตทำให้หลายประเทศเริ่มเกิดความกังวลต่อประเด็นด้านการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลและความมั่นคงของประเทศ ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว หลายประเทศได้เริ่มมีการออกกฎหมายในการกำกับดูแลความปลอดภัยและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งรวมถึงประเด็นควบคุมการโอนย้ายข้อมูลดังกล่าวออกนอกประเทศ เช่น การกำหนดให้ประเทศปลายทางของการเคลื่อนย้ายข้อมูลต้องมีกฎหมายด้านการคุ้มครองความปลอดภัยข้อมูลส่วนบุคคลในระดับที่เพียงพอและเป็นที่ยอมรับของประเทศต้นทางก่อน เป็นต้น ดังนั้นเพื่อเป็นการลดผลกระทบของการควบคุมดังกล่าวต่อภาคธุรกิจ จึงเกิดแนวโน้มที่หลายประเทศได้เริ่มรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างข้อตกลงร่วมด้านกฎหมายกำกับดูแลการเคลื่อนย้ายข้อมูลส่วนบุคคลข้ามพรมแดน เช่น กลุ่มสหภาพยุโรปที่มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (General Data Protection Regulation: GDPR) หรือแม้แต่การเริ่มบรรจุเรื่องการเคลื่อนย้ายข้อมูลข้ามพรมแดนอย่างเสรีไว้ในการเจรจาข้อตกลงเขตการค้าเสรีในช่วงหลัง อาทิต CPTPP เป็นต้น

ตาราง 3-1 ประเทศที่มีข้อตกลงการไหลของข้อมูลส่วนบุคคลข้ามประเทศอย่างเสรีในปัจจุบัน

กลุ่มประเทศ	รายชื่อประเทศ
GDPR	สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา อาร์เจนตินา อูรุกวัย อิสราเอล สวิตเซอร์แลนด์ นิวซีแลนด์
CPTPP	ญี่ปุ่น แคนาดา เม็กซิโก เปรู ชิลี ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ มาเลเซีย บรูไน (ยกเว้นเวียดนาม)
USMCA	สหรัฐอเมริกา แคนาดา เม็กซิโก
ASEAN	ไทย สิงคโปร์ มาเลเซีย กัมพูชา บรูไน พม่า ฟิลิปปินส์ ลาว อินโดนีเซีย (ยกเว้นเวียดนาม)
APEC CBPR	สหรัฐอเมริกา เม็กซิโก แคนาดา ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สิงคโปร์ ไต้หวัน ออสเตรเลีย ฟิลิปปินส์
กลุ่มที่กำหนดให้ต้องเก็บ ข้อมูลอยู่ในประเทศ	จีน รัสเซีย เวียดนาม อินเดีย

ที่มา: รวบรวมโดยศูนย์วิจัยกสิกรไทย

5.3 ตัวบ่งชี้/ปัจจัยสำคัญ (Indicators/Triggers)

มูลค่าความเสียหายที่เป็นตัวเงินและไม่ใช่ตัวเงินเพิ่มมากขึ้น ในช่วงครึ่งแรกของปี 2023 การโจมตีทางไซเบอร์ที่พุ่งเป้าไปที่หน่วยงานภาครัฐเพิ่มมากขึ้น จากรายงานของ Atlas VPN มีเหตุการณ์การโจมตีทางไซเบอร์ที่สำคัญมุ่งเป้าไปที่หน่วยงานของรัฐ 49 เหตุการณ์สำคัญเพิ่มขึ้นถึง 11% จากช่วงเวลาเดียวกันของปีที่แล้ว การโจมตีดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อหน่วยงานของรัฐอย่างน้อย 27 ประเทศทั่วโลก

ในเดือนมกราคม 2023 หน่วยงานรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ออกคำเตือนว่าแฮกเกอร์ที่มีแรงจูงใจทางการเงินได้โจมตีหน่วยงานรัฐบาลกลาง โดยใช้ซอฟต์แวร์เดสก์ท็อปที่สามารถควบคุมระยะไกลได้ (Remote Desktop software) ขณะเดียวกันในเดือนมิถุนายน 2023 หน่วยงานรัฐบาลกลางของสหรัฐอเมริกา หลายหน่วยงานตกเป็นเหยื่อของการโจมตีทางไซเบอร์ทั่วโลกที่จัดทำโดยเหล่าแฮกเกอร์ที่มีความเชื่อมโยงกับรัสเซีย หน่วยงานที่ได้ผลกระทบจากการโจมตีครั้งนี้ ได้แก่ กระทรวงพลังงาน (Department of Energy) และสำนักงานบริหารงานบุคคลแห่งสหรัฐอเมริกา (US Office of Personnel Management) รายงานโดยเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ของสหรัฐอเมริกาอาชญากรไซเบอร์ใช้ประโยชน์จากช่องโหว่ในซอฟต์แวร์ที่หน่วยงานเหล่านี้ใช้งานอย่างกว้างขวาง

ความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและยูเครน ได้ส่งผลให้เกิดเหตุการณ์โจมตีทางไซเบอร์ ต่อหน่วยงานของรัฐในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เดือนเมษายน ปี 2023 ผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัยทางจากสำนักงานความมั่นคงแห่งชาติแห่งสหรัฐอเมริกา (National Security Agency) รายงานกรณีของแรนซัมแวร์และการโจมตีห่วงโซ่อุปทานที่มีต้นกำเนิดมาจากรัสเซีย การโจมตีเหล่านี้มุ่งเป้าที่ยูเครนและประเทศยุโรปอื่น ๆ อีกหลายประเทศที่ให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม นอกเหนือจากแรงจูงใจทางการเงินแล้ว ประมาณ 25% ของการโจมตีทางไซเบอร์ที่มุ่งเป้าไปที่หน่วยงานภาครัฐทั่วโลกในปีนี้อาจเป็นผลมาจากกลุ่มนักกิจกรรมทางการเมืองหรือขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสิ่งแวดล้อมหรือที่เรียกกันว่าแฮกติวิสต์ (Hacktivist) โดยคิดเป็นประมาณ 10% ของเหตุการณ์ที่บันทึกไว้ในช่วงครึ่งปีแรกของปีนี้

5.4 ภาพเหตุการณ์ในอนาคต (Picture in the future)

5.4.1 อาชญากรรมทางไซเบอร์ สภาพแวดล้อมดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลากำลังขับเคลื่อนวิวัฒนาการของภัยคุกคามความปลอดภัยทางไซเบอร์ ในขณะที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและอาชญากรไซเบอร์พัฒนากลยุทธ์ใหม่ๆ เพื่อใช้ประโยชน์จากช่องโหว่และประนีประนอมความปลอดภัยของข้อมูลเชิงรุกเป็นสิ่งสำคัญในการคาดการณ์และจัดการกับภัยคุกคามที่เกิดขึ้นใหม่ อาชญากรรมทางไซเบอร์ (Cybercrime) คือ การกระทำความผิดทางกฎหมายโดยใช้คอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นเครื่องมือในการก่อให้เกิดความเสียหาย และ/หรือแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวโดยมิชอบด้วยกฎหมาย อาชญากรรมทางไซเบอร์สามารถเกิดขึ้นในหลายรูปแบบ อาทิ การโจมตีระบบคอมพิวเตอร์ การทำลาย-แก้ไข-ขโมยข้อมูล การหลอกลวงให้เสียทรัพย์ เป็นต้น การรู้เท่าทันอาชญากรรมทางไซเบอร์ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตการทำงานและชีวิตประจำวันจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งและการขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญที่มีทักษะในการป้องกันการโจมตีทางไซเบอร์ ยังคงเป็นประเด็นจะดำเนินอยู่ต่อไปตลอดปี 2024 ซึ่งที่จริงแล้ว สถานการณ์ดูเหมือนจะแย่ลง จากการวิจัยพบว่าผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ส่วนใหญ่ (54 %) เชื่อว่าการขาดแคลนทักษะที่มีต่อองค์กร ของตน มีผลทำให้เกิดผลกระทบแยกลงในช่วงสองปีที่ผ่านมา โดยคาดหวังว่าแนวทางการแก้ไขสถานการณ์นี้โดยรวมจะเป็นเรื่อง การขึ้นเงินเดือนให้กับผู้ที่มีทักษะด้านนี้รวมถึงการพัฒนาและฝึกอบรมเพิ่มทักษะด้านการป้องกัน การโจมตีทางไซเบอร์ ในขณะที่ AI มีความซับซ้อน เพิ่มขึ้นในอัตราที่น่าตกใจ ในด้านการโจมตีเราจะยังคงเห็นการใช้ AI ที่ซับซ้อนและชาญฉลาดมากขึ้นต่อไป โดยนำมาใช้ในการทำ Social Engineer จนไปถึงการทำ Automate Malware ที่หลบเลี่ยงการตรวจจับ แต่ในทางกลับกันสิ่งที่ช่วยในการตรวจจับและแก้ไข แบบ Realtime ก็เป็น AI เช่นเดียวกัน เห็นได้ว่าท่ามกลางเกม หมากรุก สงครามไซเบอร์ AI ก็คือ Queen ด้วยความสามารถในการสร้างความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ให้กับผู้เล่นทั้ง 2 ด้านได้ดีที่สุด

แผนภาพที่ 3-7 อาชญากรรมออนไลน์ที่คนไทยตกเป็นเหยื่อ

5.4.2 IoT ยังคงเป็นอุปกรณ์ติดต่อกับอุปกรณ์มากขึ้น และสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้นั้นหมายถึงโอกาสที่ผู้โจมตีทางไซเบอร์จะมีโอกาสโจมตีได้มากขึ้นและการทำงานจากทุกที่กลายเป็นเรื่องปกติในปัจจุบันและในอนาคตความเสี่ยงที่เกิดจากการเชื่อมต่อหรือแบ่งปันข้อมูลผ่านอุปกรณ์ที่มีการรักษาความปลอดภัยต่ำก็จะเป็นภัยคุกคามต่อไป ในอนาคตเมื่อภัยมีมากขึ้นในปี 2024 ผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ก็จะถูกคาดหวังให้รับภาระงานที่ซับซ้อนมากขึ้นด้วยโดยไม่ใช้แค่ทางด้านเทคนิคเท่านั้น แต่ต้องดูด้านสังคมและวัฒนธรรมด้วย สิ่งนี้จะนำไปสู่การพึ่งพาทักษะด้านอารมณ์ เช่น การสื่อสารระหว่างบุคคล การสร้างความสัมพันธ์ และการแก้ไขปัญหา รัฐบาลและองค์กรต่าง ๆ เริ่มเข้าใจถึงความเสี่ยงต่อความมั่นคงของชาติและการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เกิดจากความเสียหายทางไซเบอร์มากขึ้น ผลกระทบทางสังคมและการเมืองที่อาจเกิดขึ้นจากการละเมิดข้อมูลขนาดใหญ่เป็นปัจจัยสำคัญในการเกิดกฎหมายใหม่เกี่ยวกับปัญหาด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ต่อไป

5.5 ผลกระทบต่อประเทศไทย (Impacts)

5.5.1 ภาคการผลิต การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีทำให้ทุกคนสามารถกลายเป็นผู้ผลิตและจำหน่ายสินค้าได้ง่ายขึ้น เมื่อผู้ผลิตไม่จำเป็นต้องพึ่งพา “ผู้จำหน่าย” ผู้ผลิตสามารถใช้ช่องทางออนไลน์เปลี่ยนตนเองให้กลายเป็นผู้จำหน่ายได้โดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางอีกต่อไป ผ่านบริการที่เรียกว่า “Delivery” แอมยังมีธุรกิจอีคอมเมิร์ซ อย่าง Shopee Lazada Line Man เข้ามาเป็นคู่แข่งโดยการสร้างมาตรฐานการซื้อขายออนไลน์ช่วยให้ลูกค้า ได้รับความมั่นใจและความสะดวกสบายด้วยส่งผลให้บรรดาผู้ประกอบการทั้งหลายต้องหากกลยุทธ์เพื่อลดความเสี่ยงก่อนที่จะถูก Disrupt แบบเบ็ดเสร็จด้วยการเพิ่มช่องทางการให้บริการซื้อขายผ่านระบบออนไลน์เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ลูกค้า แบบคู่ขนานกับการจำหน่ายสินค้าบนห้างสรรพสินค้า

5.5.2 ภาคการเงิน เดิมธนาคารพาณิชย์เป็นเพียงผู้ประกอบการเพียงรายเดียวที่ให้บริการธุรกรรมทางการเงิน แต่ปัจจุบันได้มีการนำนวัตกรรมไร้เงินสด หรือ Digital Wallet มาใช้เพื่อให้บริการรับชำระเงินแทนการถือเงินสด ส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์หลาย ๆ แห่งได้หันมาทำ Digital Transformation จนเกิดบริการผ่านระบบดิจิทัลมากมาย อาทิ E-Wallet หรือ E-Money รวมไปถึง Prompt-pay ที่มีการยกเว้นค่าธรรมเนียมการโอนเงินข้ามธนาคาร ส่งผลให้บริการระบบชำระเงินเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง นโยบาย “National E- Payment” ของภาครัฐก็เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างของการพัฒนาระบบการชำระเงินให้อยู่ในรูปแบบของระบบอิเล็กทรอนิกส์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตบนโทรศัพท์เคลื่อนที่หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ส่งผลให้เกิดกระแสของการแข่งขันโดยการยกเว้น “ค่าธรรมเนียม” การให้บริการ

5.5.3 ภาคบริการ การเกิดขึ้นของ Airbnb Uber หรือ Grab Taxi น่าจะเป็นตัวอย่างของการ Disruptive ในภาคบริการที่ชัดเจนที่สุดบริการเหล่านี้อาศัยช่องว่างหรือข้อจำกัดของการให้บริการแท้ที่ในรูปแบบเดิมแนวคิดของ Uber หรือ Airbnb มีลักษณะคล้ายกันประการหนึ่ง คือการมีพื้นที่หรือทรัพย์สินอยู่แล้วเพียงแต่อาจจะไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงได้ปรับมาเป็นบริการแบบ Sharing Economy ทั้งหมดอาศัยเทคโนโลยีเป็นตัวเชื่อมทำให้การจอดรถ ที่พัก ทำได้ด้วย Location ในขณะเดียวกันก็ตอบโจทย์ได้ทั้งเจ้าของบ้านเจ้าของรถช่วยให้มีรายได้เพิ่มเติมส่วนผู้บริโภคก็ได้ใช้บริการที่ตรงกับความต้องการ ไม่ใช่แค่เทคโนโลยีแต่เป็นเรื่องของสังคม และเศรษฐกิจ

5.5.4 การสื่อสาร ถือเป็นตัวขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรมอื่นๆ เนื่องจากการสื่อสารทำให้เกิดช่องทาง การจำหน่ายใหม่ๆ เช่น S-Commerce จำหน่ายสินค้าด้วย social media อาทิ Facebook LINE และ Instagram เจ้าของร้านค้าไม่จำเป็นต้องมีหน้าร้านแบบเดิมอีกต่อไป หรือแม้แต่อาจจะไม่ต้อง มีเว็บไซต์ในโลกออนไลน์ด้วยซ้ำ

5.5.5 ผลกระทบเชิงบวก (Opportunities)

- การเพิ่มความร่วมมือระหว่างประเทศในการวิจัยและพัฒนาระบบป้องกันร่วมกัน
- การสร้างความเชื่อมั่นในการลงทุน

5.5.6 ผลกระทบเชิงลบ (Threats)

- มูลค่าความเสียหายเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ประเด็นย่อยที่ 2 การแข่งขันทางเทคโนโลยีของชาติมหาอำนาจ

5.1 การสำรวจสถานะแวดล้อม (Environmental Scanning)

ชาติมหาอำนาจหลายประเทศ ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงและเทรนด์ใหม่ๆ ในสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาและจีน ซึ่งการแข่งขันทางเทคโนโลยีระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญที่กำลังกำหนดรูปแบบอนาคตของเศรษฐกิจโลกและโครงสร้างอำนาจทางการเมืองระดับนานาชาติ ในขณะที่สหรัฐอเมริกาเคยเป็นผู้นำทางเทคโนโลยีโลกอย่างไม่มีข้อกังขา โดยจีนได้เร่งพัฒนาความสามารถทางเทคโนโลยี

อย่างรวดเร็ว โดยมุ่งเน้นไปที่การนวัตกรรมในด้าน AI โทรมานาคม และเทคโนโลยีควอนตัม ทั้งสองชาติลงทุนในงบประมาณและใช้ทรัพยากรจำนวนมากในการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างและครอบครองเทคโนโลยีล้ำสมัยที่จะเป็นกุญแจสำคัญในการควบคุมอนาคตทางเศรษฐกิจและการเมือง

หนึ่งในสมรภูมิสำคัญทางการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน คือ สงครามด้านเทคโนโลยี (TechWar) เนื่องจากปัจจัยด้านความก้าวหน้า และความเป็นผู้นำทางเทคโนโลยีจะเป็นตัวชี้ขาดที่สำคัญของการที่สหรัฐอเมริกาจะสามารถรักษาไว้ ซึ่งสถานะความเป็นมหาอำนาจของโลก (hegemon) และการที่จีนจะก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจ ที่มีสถานะเทียบเท่ากับสหรัฐอเมริกา ดังนั้น ภูมิรัฐศาสตร์ทางไซเบอร์ (Cyber Geopolitics) จึงถือเป็นแนวรบแห่งใหม่ระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน และประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ โดย Big Data เป็นทรัพยากรสำคัญของโลกไซเบอร์ซึ่งการไหลเวียนของข้อมูลมีความเชื่อมโยงกับโครงสร้างพื้นฐานด้านโทรคมนาคมที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ การแข่งขันทางเทคโนโลยีระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนมีแนวโน้มเข้มข้นขึ้น ขณะที่มหาอำนาจทั้งสองมิได้เป็นผู้มีอำนาจเบ็ดเสร็จ ในการกำหนดทิศทางของการแข่งขัน แต่เพียงผู้เดียว ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และไต้หวันเป็นผู้เล่นสำคัญ อีกกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทในการแข่งขันนี้

5.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theories Design Structure of Evident)

5.2.1 ทฤษฎีความได้เปรียบสัมบูรณ์ (Absolute advantage) อדם สมิธ อธิบายแนวคิดทางทฤษฎีความได้เปรียบสัมบูรณ์ว่า การค้าระหว่างสองประเทศเกิดขึ้นได้เพราะความได้เปรียบสัมบูรณ์ที่แตกต่างกันระหว่างประเทศคู่ค้า เมื่อประเทศหนึ่งมีประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าหนึ่งมากกว่าอีกประเทศหนึ่ง นั่นคือได้เปรียบสัมบูรณ์ในการผลิตสินค้า ความได้เปรียบสัมบูรณ์ในสินค้าต่างชนิดกันจะได้รับประโยชน์จากการมีความชำนาญพิเศษในการผลิตเฉพาะสินค้าที่ประเทศมีประสิทธิภาพในการผลิตสูงกว่า

5.2.2 ทฤษฎีความได้เปรียบในการแข่งขันระหว่างประเทศ (National Competitive Advantage) เป็นทฤษฎีที่ถูกพัฒนาโดยนักวิชาการชื่อดังชาวอเมริกัน ไมเคิล พอร์เตอร์ (Michael Porter) เพื่ออธิบายว่าประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกมากขึ้นนั้นจะต้องมีปัจจัยหลายอย่างที่สามารถสร้างความเหนือกว่าประเทศอื่น ๆ โดยปัจจัยที่สำคัญที่สุดนั้น คือ 1 ปัจจัยสิ่งแวดล้อม (Factor Conditions) 2. ปัจจัยสมรรถนะของธุรกิจ (Firm's Strategy, Structure and Rivalry) 3. ปัจจัยการสร้างสรรคและนวัตกรรม (Related and Supporting Industries) 4. ปัจจัยด้านศักยภาพในการแข่งขัน และ 5. ปัจจัยด้านการผลิต

5.2.3 ทฤษฎีสัดส่วนของปัจจัยการผลิต (Factor Proportion) ค.ศ. 1950 นักเศรษฐศาสตร์ชาวสวีเดนสองคนของเฮ็คเชอร์และโอลิน (Heckscher - Ohlin) ได้สร้างทฤษฎีสัดส่วนของปัจจัยการผลิต (Factor Proportion) เน้นในเรื่องความแตกต่างกันของปัจจัยการผลิตเริ่มต้น ที่ดิน แรงงาน เงินทุนที่แต่ละประเทศมีอยู่ และราคาปัจจัยการผลิต (Factor Prices) ระหว่างประเทศ ซึ่งถือเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดของการค้า

5.3 ตัวบ่งชี้/ปัจจัยสำคัญ (Indicators/Triggers)

5.3.1 การกีดกันด้านเทคโนโลยี การกีดกันด้านเทคโนโลยีระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา คือหนึ่งในประเด็นร้อนแรงที่สะท้อนถึงความตึงเครียดในด้านเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างสองมหาอำนาจโลก การจับกุมลูกสาวของผู้ก่อตั้งหัวเว่ย เหม่ย หว่านโจว (Meng Wanzhou) โดยรัฐบาลแคนาดาตามคำขอของสหรัฐอเมริกา ในปี 2018 ถือเป็นจุดพลิกผันที่สำคัญซึ่งทำให้ความขัดแย้งด้านเทคโนโลยีระหว่างสองชาตินี้กลายเป็นความขัดแย้งเปิดเผย สหรัฐอเมริกาอ้างว่าการจับกุมเกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหาเรื่องการฝ่าฝืนคำสั่งคว่ำบาตรอิหร่านและกิจกรรมการฉ้อโกงธนาคารในด้านการผลิตชิป โดยใช้มาตรการหลายอย่างเพื่อจำกัดการเข้าถึงเทคโนโลยีขั้นสูงและวัสดุจำเป็นในการผลิตชิปของจีน รวมถึงการจำกัดการส่งออกเครื่องจักรสำหรับการผลิตชิปและการวางบริษัทเทคโนโลยีของจีนใน "Entity List" ซึ่งจำกัดการซื้อเทคโนโลยีและสินค้าจากบริษัทของสหรัฐอเมริกา มาตรการเหล่านี้รวมถึงการออกกฎหมายที่จำกัดการส่งออกเทคโนโลยีสำคัญและวัสดุที่ใช้ในการผลิตชิป การปรับแต่งกฎเกณฑ์การควบคุมการส่งออก และการใช้มาตรการข้อจำกัดในการทำธุรกิจกับบริษัทจีนที่ถูกมองว่าเป็นความเสี่ยงต่อความมั่นคงของสหรัฐอเมริกา มาตรการเหล่านี้ได้สร้างผลกระทบที่สำคัญต่ออุตสาหกรรมชิปของจีนโดยจำกัดการเข้าถึงเทคโนโลยีและวัสดุที่จำเป็นสำหรับการผลิตชิปที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูง สะท้อนถึงความตึงเครียดทางเทคโนโลยีและการค้าระหว่างสองประเทศและเป็นส่วนหนึ่งของการแข่งขันทางเศรษฐกิจและการเมืองระดับโลกที่กว้างขึ้น

5.3.2 การแบ่งขั้วอำนาจทางเทคโนโลยีของชาติมหาอำนาจ ในโลกปัจจุบันสะท้อนให้เห็นถึงการแข่งขันที่รุนแรงและมีความพยายามที่จะทำให้ฝ่ายตนมีความได้เปรียบในแง่ของเทคโนโลยีและความปลอดภัย ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการแบ่งขั้วอำนาจการพัฒนาเทคโนโลยีของมหาอำนาจที่สำคัญ เช่น

1) **โครงการ AUKUS** เป็นการร่วมมือทางด้านความมั่นคงเพื่อพัฒนาเรือดำน้ำที่ขับเคลื่อนด้วยพลังงานนิวเคลียร์ (nuclear submarine) สำหรับออสเตรเลีย โดยใช้เทคโนโลยีจากสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกา โดยมุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างความสามารถทางทหารและการยับยั้งในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก และเป็นสัญลักษณ์ของการแข่งขันเพื่อความเป็นผู้นำทางเทคโนโลยีในภูมิภาค การตอบโต้และท้าทายการขยายอำนาจของจีนในภูมิภาคเทคโนโลยีในการสร้างเรือดำน้ำพลังงานนิวเคลียร์เป็นเทคโนโลยีที่สำคัญและมีความซับซ้อน เรือดำน้ำพลังงานนิวเคลียร์ลำแรกของโลกเป็นของประเทศสหรัฐอเมริกามีชื่อว่ายูเอสเอสนาอติลัส (USS Nautilus) ถูกปล่อยลงทะเลและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของเรือดำน้ำ จากเดิมที่เป็นเพียงยานใต้น้ำที่เชื่องช้า กลายเป็นเรือรบที่มีความเร็ว 20-25 นอต (knots) และสามารถดำน้ำได้นานหลายสัปดาห์

แผนภาพที่ 3-8 เรือดำน้ำพลังงานนิวเคลียร์ของสหรัฐอเมริกา

2) สถานีอวกาศนานาชาติ (International Space Station: ISS) เป็นหนึ่งในความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีความทะเยอทะยานมากที่สุดเท่าที่เคยมีมา และมีนักบินอวกาศจาก 18 ประเทศเดินทางมาเยือน และสถานีแห่งนี้ยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่องแสดงให้เห็นถึงการถอยห่างจากตะวันตกอีกครั้ง ซึ่งรุกก้าวเร็วขึ้นเนื่องด้วยการต่อต้านจากนานาชาติต่อการรุกรานยูเครนของรัสเซีย ทั้งจีนและรัสเซียกำลังร่วมมือกันในการปฏิบัติภารกิจของตนเองด้วยการส่งนักบินอวกาศไปยังดวงจันทร์ ซึ่งเปิดกว้างสำหรับทุกประเทศด้วยเช่นกัน

3) การแข่งขันทางเทคโนโลยีทางอวกาศ ระหว่างประเทศมหาอำนาจได้เข้าสู่ยุคใหม่ โดยมีจีน สหรัฐอเมริกา อินเดีย และรัสเซียเป็นผู้นำหลักในการพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและการสำรวจทรัพยากรนอกโลก ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาการแข่งขันทางเทคโนโลยีอวกาศได้เป็นหัวข้อสำคัญที่สะท้อนถึงความมุ่งมั่นและความก้าวหน้าของประเทศชั้นนำ การพัฒนาด้านนี้ไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการสำรวจอวกาศ แต่ยังรวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีที่สามารถนำมาใช้ในหลาย ๆ ด้านนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมที่สำคัญซึ่งมีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต

5.4 ภาพเหตุการณ์ในอนาคต (Picture in the future)

เทคโนโลยี AI ของจีนมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดจากเดิมที่เน้นการลอกเลียนแบบทั้งเทคโนโลยีและโมเดลธุรกิจจากตะวันตก ในปัจจุบันประเทศจีนได้เปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้คิดค้นและผลิตนวัตกรรมใหม่ ๆ ด้วยตนเอง โดยเฉพาะด้านการค้าและบริการที่ดูจะก้าวหน้ายิ่งกว่าสหรัฐอเมริกา

นอกจากนี้ ในปัจจุบันสหรัฐอเมริกา ยังคงถือแต้มต่อในแง่ทักษะความสามารถของประชากร นอกจากจะพยายามดึงดูดผู้ที่มีความสามารถด้าน AI จำนวนมหาศาลแล้ว สิ่งที่สำคัญไปกว่านั้นคือสหรัฐอเมริกา พยายามพัฒนาสาขาวิชาวิศวกรรม AI และเชื่อมองค์ความรู้สายวิชาการกับสายปฏิบัติ

เห็นได้ว่าสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศอันดับหนึ่งของโลกที่มีผลงานตีพิมพ์ด้าน AI ที่เขียนร่วมกันระหว่างนักวิชาการและนักปฏิบัติจากภาคอุตสาหกรรมซึ่งมากกว่าจีนถึงสองเท่าตัวโดยการเชื่อมระหว่างทรัพยากรมนุษย์จากภาคส่วนที่ต่างกันทำให้การพัฒนาเทคโนโลยีถูกแพร่ขยายและพัฒนาได้ง่ายยิ่งขึ้น ในแง่ของการทำให้ AI เป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ภาคส่วนต่างๆ สามารถทำงานร่วมกันและแลกเปลี่ยนกันได้ง่ายขึ้น สหรัฐอเมริกาก็ยังคงถือแต้มต่อเช่นกัน แน่แน่นอนว่าเทคโนโลยี AI ยังเกิดขึ้นได้ไม่นานและกำลังพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนยากที่จะคาดเดาได้ว่าจะมีทิศทางเช่นไร และส่งผลต่ออุตสาหกรรมและการเมืองโลกอย่างไรในอนาคต อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาผ่านบทเรียนการพัฒนาเทคโนโลยีและการก้าวสู่ความเป็นมหาอำนาจโลกในอดีต จะเห็นว่าด้วยโครงสร้างที่เอื้ออำนวยต่อการแพร่ขยายเทคโนโลยีในวงกว้าง สหรัฐอเมริกาจะยังคงอยู่ในตำแหน่งที่เหนือกว่าจีน ทั้งในแง่โอกาสการเป็นผู้นำทางเทคโนโลยี AI และโอกาสในการครองความเป็นมหาอำนาจในอนาคต

5.5 ผลกระทบต่อประเทศไทย (Impacts)

5.5.1 ผลกระทบเชิงบวก (Opportunities)

- การแข่งขันในด้านเทคโนโลยีสามารถสร้างโอกาสใหม่ในการลงทุนและพัฒนาธุรกิจในประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่กำลังพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว เช่น ธุรกิจในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหรือเทคโนโลยีอุตสาหกรรมที่สามารถเสริมสร้างรายได้และอัตราการจ้างงานในประเทศไทย
- การแข่งขันในสาขาเทคโนโลยีอาจส่งผลให้มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้และทักษะในด้านเทคโนโลยีในประเทศไทย เนื่องจากความต้องการในการมีความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติที่สูงขึ้น
- การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการแข่งขันมีผลต่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนในระยะยาว เช่น การนำเทคโนโลยีในการพัฒนาพลังงานที่มีประสิทธิภาพ หรือการใช้เทคโนโลยีในการแก้ไขปัญหาสังคม เช่น การสร้างระบบสุขภาพที่ดีขึ้นหรือการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการจัดการน้ำซึ่งสามารถช่วยลดความยากจนและเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชากรได้
- การแข่งขันในด้านเทคโนโลยีสร้างความเชื่อมโยงและความร่วมมือหรือการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศ ซึ่งสามารถช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ และความมั่นคงทางการเมืองให้กับประเทศไทยได้
- การแข่งขันในทางเทคโนโลยีส่งเสริมให้มีการลงทุนในการวิจัยและพัฒนาที่มีประสิทธิภาพในประเทศไทย เช่น การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ที่สามารถนำไปใช้ในการเพิ่มผลิตภัณธ์และบริการ ที่มีคุณค่าต่อสังคมและเศรษฐกิจ

5.5.2 ผลกระทบเชิงลบ (Threats)

- การแข่งขันทางเทคโนโลยีของชาติมหาอำนาจอาจทำให้ภาพลักษณ์ของประเทศในด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีลดลงเนื่องจากการเจรจาธุรกิจและความสามารถในการแข่งขันกับบริษัทใหญ่ของชาติมหาอำนาจที่มีทรัพยากรและความสามารถทางเทคโนโลยีมากกว่า
- เกิดปัญหาในการสูญเสียความสามารถของบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในตลาดแรงงานและอัตราการจ้างงานและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศ
- การแข่งขันทางเทคโนโลยีอาจส่งผลให้บริษัทหรือองค์กรที่ไม่สามารถทำตามมาตรฐานหรือกฎหมายที่กำหนดไว้ได้ เช่น ในเรื่องของความเป็นส่วนตัวและความมั่นคงของข้อมูลซึ่งอาจทำให้เกิดการกีดกันหรือการขัดขวางในการพัฒนาเทคโนโลยีในประเทศไทย
- การแข่งขันทางเทคโนโลยีของชาติมหาอำนาจอาจทำให้ประเทศไทยเสียโอกาสในการดึงดูดการลงทุนหรือทำธุรกิจกับบริษัทต่างชาติ
- การแข่งขันทางเทคโนโลยีอาจทำให้ตลาดสูญเสียความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ผลิตในประเทศไทย ส่งผลให้การขายลดลงและมีความเสี่ยงในการสูญเสียลูกค้าในระยะยาว

ระดับภูมิภาค (Regional Level)

ประเด็นที่ 6 สงครามตัวแทนในภูมิภาค (Proxy War)

6.1 การสำรวจสภาวะแวดล้อม (Environmental Scanning)

สถานการณ์สำคัญต่าง ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางการทหารของไทย รวมถึงประเด็นอ่อนไหวที่สำคัญภายในไม่กี่ปีที่ผ่านมา มีหลากหลายประเด็น และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น หลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี การแข่งขัน สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ เศรษฐกิจ การเมือง ทั้งภายในและภายนอก ด้วยพลวัตของโลกที่สูงขึ้นทำให้สถานการณ์ในภาพรวมของโลกและของไทยเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในศตวรรษที่ 21 มีความซับซ้อน ด้วยประเด็นความคลุมเครือของขั้วอำนาจ บางฝ่ายมองว่าโลกในยุคปัจจุบันคือโลกหลายขั้วที่มีมหาอำนาจในหลายภูมิภาค ในขณะที่เดียวกันก็มีโลกไร้ขั้วอำนาจที่มีอิทธิพลต่าง ๆ มีอิทธิพลเฉพาะในภูมิภาคตัวเองเท่านั้น เส้นแบ่งแห่งขั้วอำนาจที่เลือนราง การเติบโตหรือการผงาดขึ้นมาของจีนที่เป็นภัยคุกคามใหญ่ของสหรัฐอเมริกา เป็นเงื่อนไขสำคัญในการกำหนดสถานการณ์ความขัดแย้งของโลกและระดับภูมิภาค แต่หากพิจารณาจากพลังอำนาจทางการทหารแล้ว สหรัฐอเมริกา ยังคงเป็นอันดับ 1 ของโลก ยังทิ้งห่างอันดับ 2 คือ จีนอย่างมาก ซึ่งจุดนี้เองที่ยังทำให้โลกยังคงสงบไร้สงครามโลกครั้งที่ 3 อย่างไรก็ตามสถานการณ์ความมั่นคงของโลกยังคงมีความตึงเครียดในทุกภูมิภาค สามารถแบ่งออก 4 กลุ่ม ได้แก่

6.1.1 ความขัดแย้งพื้นที่ทะเลจีนใต้ ครอบคลุมอาณาบริเวณ 3.5 ล้านตารางกิโลเมตร ทะเลจีนใต้ถือเป็นเส้นทางเดินเรือที่สำคัญในภูมิภาคซึ่งเชื่อมมหาสมุทรแปซิฟิกกับมหาสมุทรอินเดีย เข้าด้วยกันและเป็นเส้นทางการค้ามูลค่ากว่า 3 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา (ราว 90 ล้านล้านบาท) ต่อปี ทะเลจีนใต้ถือเป็นหนึ่งในอาณาบริเวณที่มีข้อพิพาทเรื่องกรรมสิทธิ์มากที่สุดในโลก หลายประเทศในภูมิภาคต่างอ้างความเป็นเจ้าของหมู่เกาะน้อยใหญ่ในแถบนี้ แต่จีนเป็นประเทศที่อ้างกรรมสิทธิ์มากที่สุด คือราว 90% ของทะเลจีนใต้ รัฐบาลจีนมองว่าทะเลจีนใต้เป็นส่วนสำคัญในอาณาเขตทางทะเลของตน โดยไม่เพียงจะใช้เป็นปราการเพื่อยับยั้งอาวุธนิวเคลียร์ทางทะเล แต่ยังเป็นประตูสู่เส้นทางสายไหมทางทะเลในโครงการเส้นทางสายไหมแห่งศตวรรษที่ 21 ด้วย ส่วนสหรัฐฯ แม้จะไม่ใช่อุปสรรคโดยตรงเรื่องการอ้างกรรมสิทธิ์ในทะเลจีนใต้ แต่ก็ยืนกรานที่จะพิทักษ์เสรีภาพการเดินเรือในเขตน่านน้ำสากล ด้วยการส่งเรือรบเข้าไปได้ปฏิบัติการกิจรักษาเสรีภาพการเดินเรือ (Freedom of Navigation Operation – FONOP) ในทะเลจีนใต้อย่างต่อเนื่อง เพื่อท้าทายสิ่งที่มองว่าเป็นรูปแบบการอ้างกรรมสิทธิ์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของจีนในเขตน่านน้ำสากล ส่งผลให้บริเวณนี้กลายเป็นที่แข่งขันทางอิทธิพลระหว่างสองชาติมหาอำนาจของโลก คือ จีน และสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม มีการโต้แย้งว่าจีนไม่ได้อธิบายกรรมสิทธิ์ของจีนอย่างชัดเจนเพียงพอ และ "เส้นประ 9 เส้น" ที่ปรากฏอยู่บนแผนที่ของจีนล้อมรอบพื้นที่ทะเลจีนใต้เกือบทั้งหมด ไม่มีระยะพิกัดกำหนดไว้ นอกจากนี้ยังไม่มี ความชัดเจนว่า จีนอ้างกรรมสิทธิ์เฉพาะดินแดนที่เป็นแผ่นดินภายในขอบเขตเส้นประ 9 เส้น หรือรวมถึงน่านน้ำทั้งหมดในบริเวณนั้นด้วย

แผนภาพที่ 3-9 พื้นที่พิพาทในทะเลจีนใต้ (ที่มา: BBC)

6.1.2 ความขัดแย้งช่องแคบไต้หวันและคาบสมุทรเกาหลี ไต้หวันและคาบสมุทรเกาหลีกลายเป็นสมรภูมिर้อนในภูมิภาคเอเชียในปีที่ผ่านมา ไต้หวันกลายเป็นเวทีทางภูมิรัฐศาสตร์ของตัวแสดงทางการเมืองโลกที่ทั้งสหรัฐอเมริกาและจีนไม่อาจเสียหน้าได้ และต้องปกป้องคุณค่าและผลประโยชน์แห่งชาติที่แตกต่างกันจนกลายเป็นความตึงเครียดตั้งที่เป็นอยู่ สถานการณ์ความสัมพันธ์ที่คุกรุ่นขึ้นในรอบ 5 ปีที่ผ่านมาของสหรัฐอเมริกา จีน และไต้หวัน สะท้อนความตึงเครียดเชิงภูมิรัฐศาสตร์ที่มีอยู่แล้ว และตอกย้ำความสัมพันธ์ 2 ขั้วมหาอำนาจที่เดินทางมาถึงจุดต่ำสุดจุดหนึ่ง สถานการณ์ในคาบสมุทรเกาหลียังคงตึงเครียดต่อไป ซึ่งเป็นแนวทางเดิมของสหรัฐอเมริกา ที่สร้างและขยายความแตกแยกขัดแย้งทางการปกครอง เพื่อขยายโอกาสและช่องทางแทรกแซงสร้างรายได้เปรียบทางภูมิรัฐศาสตร์ ประเด็นความขัดแย้งทางการเมืองในพื้นที่ช่องแคบไต้หวันและคาบสมุทรเกาหลี รวมถึงการสู้รบในยูเครนล้วนเป็นยุทธศาสตร์ปิดล้อมจีน ที่เป็นภัยคุกคามยิ่งใหญ่อต่อความมั่นคงของสหรัฐอเมริกาทั้งสิ้น

6.1.3 ความขัดแย้งในตะวันออกกลาง ภาพรวมความขัดแย้งทางอาวุธที่กำลังเกิดขึ้นในภูมิภาคตะวันออกกลางขณะนี้ ที่ไม่ได้มีแค่สงครามอิสราเอล-ฮามาส แต่กำลังเผชิญกับความขัดแย้งที่ดูเหมือนจะแพร่กระจายไปทั่วทุกหย่อมหญ้า ตอกย้ำภาพจำเดิม ๆ เกี่ยวกับตะวันออกกลางในฐานะดินแดนที่ยากจะเกิดสันติภาพ ความขัดแย้งยังขยายวงออกไป เพราะไม่ใช่แค่กลุ่มฮามาสเท่านั้น แต่กลุ่มฮิซบอลเลาะห์ในเลบานอนซึ่งเป็นพันธมิตรกับฮามาสก็มาร่วมในสงครามครั้งนี้ด้วย อีกหนึ่งกลุ่มที่เป็นพันธมิตรกับฮามาส คือ กลุ่มติดอาวุธฮูตีในเยเมน ซึ่งหลังจากที่สงครามอิสราเอล-ฮามาสเกิดขึ้น ก็ได้เปิดฉากโจมตีเรือสินค้าและเรือพาณิชย์ต่าง ๆ ที่แล่นผ่านอ่าวเอเดนและทะเลแดง ซึ่งเป็นเส้นทางเดินเรือขนส่งสินค้าที่สำคัญเส้นหนึ่งของโลก ความเคลื่อนไหวของกลุ่มฮูตีทำให้เรือสินค้าหลายลำโดยเฉพาะเรือขนส่งน้ำมันและเชื้อเพลิงอื่น ๆ ต้องชะลอหรือชะงักการขนส่ง โดยสหรัฐอเมริกาเชื่อว่าในสงครามและความขัดแย้งที่กำลังดำเนินอยู่ มีอิหร่านอยู่เบื้องหลังและคอยให้ความช่วยเหลือ ทำให้อิหร่านถือเป็นหนึ่งในผู้เล่นที่มีส่วนร่วมในความขัดแย้งตะวันออกกลางที่เกิดขึ้นในขณะนี้

6.1.4 สถานการณ์ความไม่มั่นคงในยุโรปที่กำลังประสบปัญหาเศรษฐกิจ จึงน่าจะประสบความไร้เสถียรภาพอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะจากการแยกตัวของอังกฤษ (Brexit) ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของอังกฤษจะกระทบต่อยุโรปและทำให้กระแสต่อต้านคนต่างถิ่นจะรุนแรงขึ้น กระแสชาตินิยมปกป้องผลประโยชน์พวกพ้อง เชื้อสายเดียวกัน กำลังเป็นปัญหาที่ทำให้สังคมยุโรปแตกร้างอย่างที่สุด ขณะเดียวกันความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับนาโตที่เพิ่มขึ้นจากประเด็นที่สะสมมาอย่างยาวนาน สงครามระหว่างรัสเซียกับยูเครนยิ่งเติมเต็มสัญญาณแห่งการเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์อย่างรุนแรงในศตวรรษที่ 21 ซ้ำให้เห็นจุดสิ้นสุดของช่วงขั้วอำนาจเดี่ยวของสหรัฐอเมริกา และเร่งเข้าสู่ยุคการช่วงชิงอำนาจ โดยมหาอำนาจใหม่พยายามสร้างสมดุลอำนาจใหม่ นอกจากนี้ยังมีองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ที่ขับเคลื่อนโลกของบรรดามหาเศรษฐีของโลกที่มักจะใช้อำนาจในการครอบงำและชี้นำรัฐได้ รวมไปถึงการครอบครองเทคโนโลยีที่สร้างการเปลี่ยนแปลงให้โลก ซึ่งทำให้ศตวรรษที่ 21 กลายเป็นยุคที่ "รัฐเป็นศูนย์กลาง" น้อยลง เนื่องจากผู้มั่งคั่งจำนวนมากที่ได้รับพลังอำนาจจากเทคโนโลยีและโลกาภิวัตน์ ทำให้สามารถสร้างอิทธิพลได้

สำหรับประเทศไทยในฐานะหนึ่งในประเทศสำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จำเป็นต้องปรับนโยบายการต่างประเทศให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงชั่วอำนาจในระดับโลก สภาพแวดล้อมทางภูมิรัฐศาสตร์มีความซับซ้อนและผันผวนมากขึ้น ในสถานการณ์ดังกล่าว ไทยจึงจำเป็นต้องหาแนวทางการสร้างสมดุลในความสัมพันธ์กับชั่วอำนาจต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างสหรัฐอเมริกา กับจีนซึ่งเป็นคู่แข่งรายสำคัญในยุคปัจจุบัน การรักษาความสมดุลจะต้องอาศัยการเสริมสร้างบทบาทของไทยในกรอบความร่วมมือระดับภูมิภาคต่าง ๆ เช่น อาเซียน ขณะเดียวกันก็ต้องมีการสร้างสมดุลทวิภาคีอย่างสร้างสรรค์กับมหาอำนาจต่าง ๆ ด้วย

6.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theories Design Structure of Evident)

ทฤษฎีสงครามตัวแทนหรือ Proxy War สถานการณ์ที่ประเทศมหาอำนาจขับเคลื่อนความขัดแย้งผ่านการสนับสนุนรัฐหรือกลุ่มกำลังต่าง ๆ ในภูมิภาคแทนการส่งกองกำลังเข้าร่วมรบโดยตรง เป็นวิธีการหนึ่งในการแสวงหาผลประโยชน์ทางยุทธศาสตร์โดยลดความเสี่ยงจากการเผชิญหน้ากับคู่ต่อสู้โดยตรง ในยุคที่โลกมีความเชื่อมโยงและพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น การเผชิญหน้าทางการทหารระหว่างประเทศมหาอำนาจอย่างเปิดเผยนั้นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก เพราะอาจนำไปสู่ผลกระทบในวงกว้างความสูญเสียอย่างมหาศาล ด้วยเหตุนี้ มหาอำนาจจำนวนมากจึงหันมาใช้ "สงครามตัวแทน" หรือ Proxy War เป็นกลยุทธ์ในการแสวงหาอิทธิพลและผลประโยชน์ทางยุทธศาสตร์ในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก รูปแบบการดำเนินสงครามตัวแทนนั้นหลากหลาย ตั้งแต่การสนับสนุนด้านการเงิน อาวุธยุทโธปกรณ์ และการฝึกกำลัง ไปจนถึงการสนับสนุนด้านการข่าวกรอง การวางแผนยุทธวิธี และการปฏิบัติการโดยรวม นอกจากนี้ยังพยายามสร้างความชอบธรรมและการยอมรับในระดับสากลให้แก่ผู้รับการสนับสนุนเหล่านั้นด้วย

ในภูมิภาคที่มีประเทศมหาอำนาจหลายประเทศกำลังเผชิญหน้ากันอยู่ สงครามตัวแทนจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ทางยุทธศาสตร์ของแต่ละประเทศ ซึ่งอาจนำไปสู่ความเคลื่อนไหวและความขัดแย้งใหม่ ๆ ในภูมิภาคเหล่านั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเฝ้าระวังและเข้าใจแนวคิดสงครามตัวแทนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการวิเคราะห์สถานการณ์ระหว่างประเทศและหาทางบรรเทาสถานการณ์ให้คลี่คลายลงได้ ในภูมิภาครอบ ๆ ประเทศไทย มีหลายสถานการณ์ที่ถือได้ว่าเป็นสงครามตัวแทน เช่น สถานการณ์ในทะเลจีนใต้ ความขัดแย้งในคาบสมุทรเกาหลี สถานการณ์ในไต้หวัน สงครามกลางเมืองในเมียนมา สถานการณ์ความขัดแย้งในภาคใต้ของไทย สงครามตัวแทนเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของภูมิภาคโดยรวม ซึ่งประเทศไทยพยายามรักษาความสัมพันธ์ที่สมดุลกับประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

6.3 ตัวบ่งชี้/ปัจจัยสำคัญ (Indicators/Triggers)

มีหลายปัจจัยที่บ่งชี้ว่าสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งเป็นสงครามตัวแทนหรือไม่ โดยสามารถวัดได้จากสิ่งต่อไปนี้

1) การสนับสนุนจากมหาอำนาจ หากพบว่าประเทศมหาอำนาจให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ แก่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในสถานการณ์ความขัดแย้ง เช่น การสนับสนุนทางการเงิน อาวุธยุทโธปกรณ์ การฝึกกำลัง หรือแม้แต่การให้คำปรึกษาด้านยุทธศาสตร์ ถือเป็นสัญญาณบ่งชี้สงครามตัวแทน เช่น สหรัฐอเมริกา สนับสนุนกลุ่มกบฏในซีเรีย หรือรัสเซียสนับสนุนกลุ่มแบ่งแยกดินแดนในยูเครน

2) ความตั้งใจขยายอิทธิพลในภูมิภาค สงครามตัวแทนมักเกิดขึ้นในบริบทที่มหาอำนาจพยายามแสวงหาอิทธิพลและผลประโยชน์ทางยุทธศาสตร์ในภูมิภาคนั้นๆ หากพบว่าเป้าหมายการแทรกแซงของมหาอำนาจมีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ เช่น ควบคุมเส้นทางการค้าหรือแหล่งทรัพยากร ก็บ่งชี้ได้ว่าอาจเป็นสงครามตัวแทน

3) ความพยายามสร้างความชอบธรรม คู่กรณีที่เป็นผู้สนับสนุนมักจะพยายามสร้างความชอบธรรมให้แก่ฝ่ายที่ตนสนับสนุน ทั้งด้านการเมือง ศีลธรรม หรือกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อผลักดันวาระและอุดมการณ์ของตน ตัวอย่างเช่น รัสเซียสร้างข้ออ้างในการสนับสนุนแบ่งแยกดินแดนในภูมิภาคต่างๆ ด้วยเหตุผลทางชาตินิยม

4) การควบคุมอำนาจที่จำกัด ในสงครามตัวแทน ฝ่ายที่เป็นผู้สนับสนุนมักขาดอำนาจในการควบคุมฝ่ายที่รับการสนับสนุนได้อย่างเบ็ดเสร็จ เนื่องจากมีข้อจำกัดในการแทรกแซงโดยตรง ทำให้เกิดความเสี่ยงที่ความขัดแย้งจะลุกลามและขยายวงกว้างออกไปอย่างยากควบคุม

ดังนั้น หากสังเกตเห็นลักษณะต่างๆ ดังกล่าว ก็น่าจะบ่งชี้ได้ว่าสถานการณ์นั้น ๆ เป็นสงครามตัวแทนที่มหาอำนาจกำลังแทรกแซงอยู่เบื้องหลัง โดยแสวงหาผลประโยชน์และพยายามขยายอิทธิพลผ่านการสนับสนุนคู่กรณีทางอ้อม

6.4 ภาพเหตุการณ์ในอนาคต (Picture in the future)

การคาดการณ์อนาคตของสงครามตัวแทนในอีก 5-10 ปีข้างหน้า มีทั้งแนวโน้มที่อาจทวีความรุนแรงขึ้นและความพยายามที่จะคลี่คลายสถานการณ์ลง โดยมีประเด็นที่น่าจับตามองดังนี้

6.4.1 แนวโน้มที่สงครามตัวแทนอาจทวีความรุนแรง โดยที่การแข่งขันระหว่างมหาอำนาจ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา จีน และรัสเซีย อาจนำไปสู่การสนับสนุนฝ่ายตรงข้ามในหลายภูมิภาคมากขึ้น จนทำให้ปัญหาความขัดแย้งในบางภูมิภาคมีความร้ายแรงมากยิ่งขึ้น ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอาวุธใหม่ ๆ อาจถูกนำมาใช้ในการสนับสนุนคู่กรณีต่าง ๆ ทำให้แนวโน้มที่สงครามตัวแทนทวีความรุนแรงขึ้นในอนาคตเป็นจริง อาจจะทำให้เกิดสถานการณ์และผลกระทบที่รุนแรงและกว้างขวางในหลายระดับ ระดับภูมิภาค อาจเกิดความขัดแย้งและสงครามกลางเมืองรุนแรงในหลายพื้นที่ เอเชียอาจมีความรุนแรงกลับมาในคาบสมุทรเกาหลี สถานการณ์เมียนมา

รวมถึงความตึงเครียดในทะเลจีนใต้ ตะวันออกกลาง อาจมีการลุกลามของความรุนแรงเพิ่มขึ้นในซีเรีย เยเมน และอิหร่านยุโรป หากสถานการณ์ยูเครนยืดเยื้อ อาจลุกลามไปยังพื้นที่อื่นๆ โอกาสการแตกแยก และล่มสลายของรัฐบางประเทศที่อ่อนแอ การแทรกแซงของมหาอำนาจอาจเพิ่มความรุนแรงให้กับ กลุ่มแบ่งแยกดินแดน ก่อให้เกิดการแตกแยกได้ ประเทศที่มีความขัดแย้งภายในอยู่แล้ว อาจถูกผลักดันให้ ล่มสลายลงไปอีก การก่อการร้ายอาจแพร่กระจายและทวีความรุนแรงขึ้น ปัญหาผู้ลี้ภัยและผู้อพยพ ข้ามพรมแดนรุนแรงขึ้น ผลกระทบด้านเศรษฐกิจและการค้าการลงทุนโลก และการเพิ่มขึ้นของการใช้ อาวุธยุทโธปกรณ์ร้ายแรง ในกรณีเลวร้ายที่สุด การสนับสนุนกลุ่มต่างๆ อย่างขาดการควบคุมนำไปสู่ การลุกลามของความรุนแรงอย่างกว้างขวาง จนอาจบานปลายไปเป็นสงครามโลกรอบใหม่ก็เป็นได้ ดังนั้นการป้องกันไม่ให้สถานการณ์ลุกลามจึงเป็นสิ่งสำคัญ สำหรับผลกระทบต่อไทย ความขัดแย้ง ในภูมิภาคที่รุนแรงขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพ ความมั่นคง ปัญหาผู้อพยพ และเศรษฐกิจ การค้าการลงทุนโดยตรง ทำให้ต้องเผชิญแรงกดดันให้เลือกข้างมากขึ้น ดังนั้นไทยจำเป็นต้องรักษา ความสัมพันธ์อันดีกับนานาประเทศ และมีบทบาทผลักดันสันติภาพในภูมิภาคอย่างเต็มที่

6.4.2 แนวโน้มการผ่อนคลายสงครามตัวแทน หากสถานการณ์ดำเนินไปในทางที่ดี จนสามารถตกลงความร่วมมือระหว่างมหาอำนาจในการแก้ไขปัญหาสำคัญ อาจช่วยลดแรงกดดัน ในการแสวงหาอิทธิพลผ่านสงครามตัวแทน และจะนำไปสู่การเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อยุติความขัดแย้ง ในบางภูมิภาค อาจทำให้บทบาทของมหาอำนาจผู้สนับสนุนลดน้อยลง ซึ่งจะช่วยให้แต่ละประเทศมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจมากกว่าการขยายอำนาจทางการทหารของมหาอำนาจ บางประเทศ หากแนวโน้มการผ่อนคลายสงครามตัวแทนในหลายภูมิภาคทั่วโลกเกิดขึ้นจริง จะส่งผล ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการ เช่น ความเสี่ยงจากความรุนแรงและความขัดแย้งในหลายพื้นที่ ลดลง บรรยากาศการค้าการลงทุนโลกคลายตัว โดยรวมแล้ว อนาคตของสงครามตัวแทนจะผันแปรไป ตามพลวัตความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจ ซึ่งไทยจำเป็นต้องมีบทบาทสร้างสรรค์และรักษา ความสมดุลอย่างระมัดระวัง เพื่อผลประโยชน์และเสถียรภาพของประเทศหากสถานการณ์คลี่คลาย จะเป็นผลดีต่อประชาชนส่วนใหญ่ ธุรกิจ และเสถียรภาพโลก แต่อาจเป็นผลเสียต่อบางกลุ่ม ผลประโยชน์

6.5 ผลกระทบต่อประเทศไทย (Impacts)

6.5.1 ผลกระทบเชิงบวก (Opportunities)

- หากสถานการณ์คลี่คลาย ไทยอาจเป็นศูนย์กลางทางการค้าและการลงทุน ในภูมิภาคได้มากขึ้น การผ่อนคลายสงครามตัวแทนจะเอื้อให้บทบาทการเป็นศูนย์กลางธุรกิจและผู้ส่งเสริมสันติภาพในภูมิภาคของไทยโดดเด่นมากขึ้น รวมถึงลดความกดดันในการต้องเลือกข้าง ระหว่างมหาอำนาจ อย่างไรก็ตาม ไทยต้องระมัดระวังกับความพยายามของบางมหาอำนาจที่อาจ แสวงประโยชน์ผ่านช่องทางอื่น ดังนั้นการวางบทบาทสร้างดุลยภาพอย่างระมัดระวัง

- มีบทบาทในการเป็นผู้ประสานความร่วมมือและผลักดันสันติภาพในภูมิภาค ด้วยภาพลักษณ์ของไทยที่มีกวางตัวเป็นกลางในกรณีพิพาทอยู่เสมอ อีกทั้งยังเป็นประเทศที่มีมนุษยธรรมค่อนข้างดีในสายตาชาวโลก จะทำให้บทบาทความเป็นคนกลางในการสานความสัมพันธ์และความร่วมมือเพื่อส่งเสริมสันติภาพในภูมิภาค

6.5.2 ผลกระทบเชิงลบ (Threats)

- การแทรกแซงของมหาอำนาจ อาจทำให้ไทยต้องเผชิญแรงกดดันในการเลือกข้าง
- ปัญหาผู้ลี้ภัย การก่อการร้าย และความไม่มั่นคงจากการลุกลามของความขัดแย้ง
- ผลกระทบต่อเศรษฐกิจจากความผันผวนของสถานการณ์โลก

ประเด็นที่ 7 มลพิษจากหมอกควัน

7.1 การสำรวจสถานะแวดล้อม (Environmental Scanning)

ปัญหาหมอกควันจากหมอกควันข้ามพรมแดนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เกิดขึ้นมาตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ.1980-1990 เช่น วิกฤตการณ์ไฟไหม้ป่าในอินโดนีเซียในช่วงปี 1997-1998 นอกจากจะเป็นปัญหาภายในของอินโดนีเซียแล้ว ยังสร้างผลกระทบไปทั่วภูมิภาค โดยมีประเทศได้รับผลกระทบ ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย บรูไน และภาคใต้ของไทย ซึ่งสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม คิดเป็นมูลค่ามากถึง 9,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และได้ปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์มากกว่า 1,000-2,000 ล้านตัน ทั้งนี้ ปัญหาหมอกควันในอาเซียนค่อนข้างมีความซับซ้อนเนื่องจากไม่ได้เกิดที่เดียวและเวลาเดียวกันทั้งหมด โดยการเกิดขึ้นของหมอกควันจะมีความแตกต่างกันระหว่างประเทศในส่วนใหญ่เป็นแผ่นดินใหญ่ ได้แก่ พื้นที่กลุ่มแม่น้ำโขงได้แก่ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ ไทย และเวียดนาม ซึ่งหมอกควันพิษมักจะเกิดในช่วงฤดูแล้ง ระหว่างเดือนมกราคม-พฤษภาคม ในขณะที่ประเทศที่มีพื้นที่ในมหาสมุทรได้แก่ บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ และไทย ปัญหาหมอกควันจะเริ่มในช่วงเดือนมิถุนายน-สิงหาคมของทุกปี ซึ่งปัญหาจะมาจากอินโดนีเซียเป็นส่วนใหญ่ เพื่อแก้ปัญหามลพิษจากหมอกควัน กลุ่มประเทศอาเซียนได้บรรลุความตกลงว่าด้วยหมอกควันพิษข้ามพรมแดนในปี 2002 (ASEAN Agreement on Transboundary Haze Pollution) เพื่อติดตามสถานการณ์และหาทางป้องกันหมอกควันพิษร่วมกันทั้งในระดับชาติและระดับภูมิภาค โดยมาตรการที่ระบุเอาไว้ในความตกลงนี้ประกอบด้วย 1) การติดตามและประเมินสถานการณ์ 2) การป้องกันเหตุ 3) การเตรียมความพร้อม 4) การรับมือในภาวะฉุกเฉิน 5) การพัฒนาบุคลากร ระดมวัสดุอุปกรณ์ 6) ความร่วมทางเทคนิคและการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีศูนย์อูตุนิยมวิทยาอาเซียนทำหน้าที่วิจัย พัฒนา ปรับปรุงระบบการพยากรณ์อากาศและสภาพภูมิอากาศที่มีผลกระทบต่อภูมิภาค ทำหน้าที่เป็นศูนย์ประเมินสถานการณ์ทางด้านหมอกควันและเตือนภัย พัฒนาโปรแกรมเพื่อช่วยให้ศูนย์อูตุนิยมวิทยาแห่งชาติของสมาชิกมีศักยภาพและสมรรถนะในการพยากรณ์อากาศในระดับท้องถิ่นเพื่อให้มีความแน่นอน

แม่นยำมากขึ้น โดยในเว็บไซต์ของศูนย์อุตุนิยมวิทยาอาเซียนนั้นได้มีข้อมูลแบบเรียลไทม์ในหลายหมวดหมู่ได้แก่ การเตือนภัย ภาพรวมหมอกควัน ภาพถ่ายดาวเทียม ข้อมูลเกี่ยวกับ hotspot ข้อมูลเกี่ยวกับหมอกควัน ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพอากาศ และระบบเรตติ้งไฟอันตราย (Fire Danger Rating System) ซึ่งข้อมูลส่วนนี้ผลิตและแสดงโดยอุตุนิยมวิทยา มาเลเซียเป็นประจำรายวัน

7.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theories Design Structure of Evident)

7.2.1 ข้อตกลงอาเซียนเรื่องมลพิษจากหมอกควัน ข้ามแดน (ASEAN Agreement on Transboundary Haze Pollution) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “มลพิษจากหมอกควัน” (Haze pollution) ว่าหมายถึง “ควัน (smoke) ที่เกิดจากไฟบนพื้นดินและ/หรือไฟป่าซึ่งทำให้เกิดผลเสียหายและในลักษณะที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ของมนุษย์ สร้างความเสียหายต่อทรัพยากรที่มีชีวิตและระบบนิเวศ ตลอดจนคุณสมบัติของวัสดุต่าง ๆ อีกทั้งก่อให้เกิดความเสียหายหรือรบกวน สิ่งอำนวยความสะดวก และการใช้ประโยชน์อื่นจากสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องตามกฎหมาย” และให้คำนิยามคำว่า “มลพิษ จากหมอกควันข้ามแดน” (Transboundary haze pollution) ว่าหมายถึง “มลพิษจากหมอกควันที่มีแหล่งกำเนิดทางกายภาพตั้งอยู่ทั้งหมดหรือเพียงส่วนหนึ่งในพื้นที่ปกครองของประเทศสมาชิกหนึ่ง และ เคลื่อนตัวเข้าไปในพื้นที่ ปกครองของประเทศสมาชิกอื่น

7.2.2 แนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ ตามการให้คำนิยามของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Development Program: UNDP) ว่าหมายถึง สภาวะที่ปราศจากความกลัวและความต้องการ โดยแบ่งเป็นภัยคุกคามต่อมนุษย์ออกเป็น 7 ด้านหลัก คือ เศรษฐกิจ (ความยากจนการไร้ที่อยู่) อาหาร(ความอดอยาก) สุขภาพ (การได้รับบริการทางสุขภาพ ไม่เพียงพอ โรคภัยไข้เจ็บต่างๆ) สิ่งแวดล้อม (ความเสื่อมโทรมมลภาวะและภัยพิบัติทางธรรมชาติ) บุคคล (ความรุนแรงทางร่างกาย อาชญากรรม) ชุมชน (การถูกกดขี่ การถูกกีดกัน การถูกแบ่งแยก) การเมือง (การควบคุมบังคับ การทรمان การหายสาบสูญ การละเมิดสิทธิ มนุษยชน)

7.2.3 แนวคิดธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน (Transnational Environmental Governance) เป็นแนวคิดที่มีหลักการมาจากธรรมชาติของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่วนใหญ่มักมีต้นตอจากบริษัทเอกชนหรือกลุ่มผลประโยชน์ โดยแนวคิดนี้มีรูปแบบอยู่บนพื้นฐานของสถาบันระหว่างประเทศ (International Institutions) ผ่านการทำสนธิสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างกัน ซึ่งข้อตกลงค่อนข้างมีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามแต่ละภูมิภาค รัฐสมาชิกต้องรับผิดชอบในการดำเนินกิจการใดของรัฐภายใต้อาณาเขตของตนและควบคุมไม่ให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติของรัฐอื่น ฤดูไฟป่าอินโดนีเซีย ในปี พ.ศ. 2525 เป็นเหตุการณ์แรกที่ทำให้เกิดข้อตกลงระหว่างประเทศขึ้น ข้อตกลงว่าด้วยการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (Agreement on Conservation of Nature and Natural Resource; ACNRR)

7.3 ตัวบ่งชี้/ปัจจัยสำคัญ (Indicators/Triggers)

ปัญหาหมอกพิษจากหมอกควัน เกิดจากฝุ่นละออง โมเลกุลชีวภาพ หรือวัตถุดิบอันตรายชนิดอื่น ในชั้นบรรยากาศของโลก เป็นสาเหตุของโรค การเสียชีวิตของมนุษย์และทำลายสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ตามรายงานขององค์การอนามัยโลก (WHO) ในปี ค.ศ. 2014 ประเด็นที่เกี่ยวกับปัญหาหมอกพิษจากหมอกควันที่มีผลกระทบต่อภูมิภาคอาเซียน และประเทศไทยมีตัวชี้วัด (Indicators) ที่สำคัญ 2 ประการคือ 1) เกิดโดยธรรมชาติ ซึ่งการเกิดมลพิษจากธรรมชาติมีผลกระทบน้อย เช่น การระเบิดของภูเขาไฟ ควันและคาร์บอนมอนอกไซด์จากไฟป่า 2) จากฝีมือมนุษย์ ซึ่งเป็นต้นเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาหมอกพิษทางอากาศมากที่สุด เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรมนุษย์ส่งผลให้เกิดความต้องการบริโภคพลังงาน เชื้อเพลิง ทั้งในครัวเรือน ภาคอุตสาหกรรม และภาคเกษตรกรรม ที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อตรงต่อการเกิดมลพิษจากหมอกควัน ทั้งสิ้น

7.4 ภาพเหตุการณ์ในอนาคต (Picture in the future)

แม้ว่าประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนได้มีการลงนาม “ความตกลงอาเซียนว่าด้วยมลพิษจากหมอกควันข้ามแดน” (ASEAN Agreement on Transboundary Haze Pollution) ไว้ตั้งแต่ปี 2002 แต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างเด็ดขาด ดังนั้น ผู้นำอาเซียนต้องปฏิบัติตามความตกลงอาเซียนว่าด้วยมลพิษจากหมอกควันข้ามพรมแดน (ASEAN Agreement on Transboundary Haze Pollution) อย่างจริงจัง ผ่านการร่างกฎหมายในระดับประเทศเพื่อควบคุมความรับผิดชอบของภาคธุรกิจ ประชาชนจะต้องสามารถเข้าถึงข้อมูล มีอิสระในการเข้าร่วมและเข้าถึงกระบวนการในการฟ้องร้องทางกฎหมาย มีการจัดตั้งคณะทำงานในระดับอาเซียนที่มีความโปร่งใสและสามารถเปิดเผยข้อมูลแผนที่และขอบเขตของพื้นที่สัมปทานในการระบุว่าบริษัทหรือกลุ่มบริษัทใดที่มีภาระรับผิดชอบต่อเกิดไฟไหม้ และดำเนินการทางกฎหมายทั้งกับบริษัทในเครือหรือกลุ่มบริษัทที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศจากหมอกควันข้ามแดน เพื่อมุ่งสู่เป้าหมาย อาเซียนไร้หมอกควันพิษให้ได้ในที่สุด แนวโน้มการปล่อยมลพิษเป็นปัจจัยสำคัญในการแปรผันของการเกิดมลพิษทางอากาศ ภายใต้สถานการณ์การบังคับใช้กฎหมายปัจจุบัน ไม่เพียงพอสำหรับการจัดการคุณภาพอากาศให้ดีขึ้นได้ จำเป็นต้องมีกลยุทธ์การควบคุมการปล่อยมลพิษที่แข็งแกร่งขึ้นเพื่อรับมือกับการเสื่อมสภาพของคุณภาพอากาศในอนาคต การจัดการกับปริมาณการปล่อยมลพิษทางอากาศต้องมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว เช่น 1) การเปลี่ยนไปใช้รถยนต์พลังงานสะอาด เช่น รถพลังงานไฟฟ้า 2) การจัดทำผังเมืองแบบบูรณาการและนำประเด็นการลดมลพิษจากหมอกควันเข้าไปในกระบวนการจัดวางผังเมือง 3) การเปลี่ยนระบบขนส่งเป็นพลังงานไฟฟ้า ทั้งของภาครัฐและเอกชน 4) การส่งเสริมการเดินทางที่ไม่ใช้เครื่องยนต์ จัดให้มีระบบ NMT (Non-Motorized Transportation) ที่ใช้งานได้จริง อำนวยความสะดวกแก่ประชาชน จนเกิดพฤติกรรมหันมาใช้รถที่ไม่ใช้เครื่องยนต์ และ 5) การจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม (Eco Tax) เก็บภาษีหรือค่าธรรมเนียมสิ่งแวดล้อมตามหลักการ “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย” (Polluter Pays Principle หรือ PPP) ได้แก่ ค่าภาษีมลพิษ (Pollution Tax) ใบอนุญาตปล่อยมลพิษ (Pollution Permits)

7.5 ผลกระทบต่อประเทศไทย (Impacts)

ปัญหาหมอกพิษจากหมอกควันในประเทศไทยมีมานานนับกว่า 10 ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางภาคเหนือของประเทศไทยจะถูกปกคลุมด้วยหมอกควันระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ – เมษายน ของทุกปี ทำให้ช่วงนั้นหลายจังหวัดในภาคเหนือของไทยติดอันดับเมืองที่มีมลพิษทางอากาศแย่มากที่สุดในโลก ซึ่งพบว่าสาเหตุของปัญหาส่วนใหญ่มาจากการเผาพื้นที่เกษตรและป่าในภาคเหนือ จึงทำให้เกิดหมอกควันข้ามแดนเพิ่มขึ้นทุกปี ในจังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทย ปัญหาหมอกควันส่งผลกระทบต่อรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต สุขภาพของคน และเศรษฐกิจของจังหวัดในภาคเหนือเป็นวงกว้าง สถิติจำนวนผู้ป่วยด้วยโรกระบบทางเดินหายใจ โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคผิวหนังและโรคที่เกี่ยวข้องดวงตามีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ทำให้ครัวเรือนมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นในเรื่องของค่ารักษาพยาบาล และการหาซื้ออุปกรณ์ป้องกันมลพิษ อย่างเครื่องกรองอากาศ เครื่องฟอกอากาศและหน้ากากอนามัย เป็นต้น รวมทั้งธุรกิจร้านอาหารต่างก็ได้รับผลกระทบทั่วกัน เนื่องจากลูกค้าไม่กล้าออกจากบ้าน ที่สำคัญคือส่งผลกระทบต่อภาคการท่องเที่ยวเป็นอย่างมากเช่นกัน เมื่อเกิดหมอกควันขึ้นหลายพื้นที่ สิ่งที่เห็นได้ชัดคือจำนวนนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวไทยจะลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว ส่วนทางด้านจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเมื่อรับรู้ถึงสถานการณ์หมอกควันที่วิกฤตของจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของไทย ก็เกิดการชะลอลงทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติลดลงไม่ต่ำกว่า 4,000 ล้านบาทต่อปี

7.5.1 ผลกระทบเชิงบวก (Opportunities)

เกิดการตื่นตัวและเข้าใจสถานการณ์ปัญหาหมอกควันในภูมิภาคอาเซียน เพื่อพิจารณาเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมกับบริบทอาเซียน และเกิดความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการปัญหาหมอกพิษจากหมอกควันข้ามประเทศ ในระดับต่างๆ และเกิดการพัฒนานวัตกรรม เช่น รถยนต์ไฟฟ้า ซึ่งเป็นนวัตกรรมยานยนต์ยุคใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการช่วยลดปัญหาหมอกพิษทางอากาศ

7.5.2 ผลกระทบเชิงลบ (Threats)

ปัญหาหมอกพิษทางอากาศ ทำให้เกิดการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม เพราะเมื่อมีมลพิษทางอากาศเกิดขึ้น ทั้งพืชและสัตว์ย่อมได้รับผลกระทบได้อย่างไม่รู้จัก นอกจากนี้อาจทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม เช่น น้ำเสีย อากาศไม่ดี จึงส่งผลให้คุณภาพชีวิตให้ลดลง ทั้งสุขภาพกายที่อาจทำให้เกิดการแพ้ทางอากาศ โรคเกี่ยวกับทางเดินหายใจ หรือโรคเกี่ยวกับการไหลเวียนของโลหิตรวมถึงผลกระทบทางจิตใจที่อาจเกิดขึ้นด้วย และเมื่ออากาศปนเปื้อนมลพิษจะทำให้เกิดชั้นบรรยากาศที่หนาแน่นขึ้นจนส่งผลให้อุณหภูมิอากาศลดต่ำกว่าปกติ อีกทั้งยังทำให้ทัศนวิสัยเลวลงส่งผลต่อการมองเห็นจนอาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุทั้งในอากาศ ท้องถนน และท้องน้ำ

ระดับประเทศ (Internal Level)

ประเด็นที่ 8 การสร้างสมดุลระหว่างขั้วอำนาจ

8.1 การสำรวจสถานะแวดล้อม (Environmental Scanning)

การเปลี่ยนขั้วทางอำนาจของโลก (Changing Polarity): เส้นแบ่งเขตแห่งขั้วอำนาจที่เริ่มเลือนรางไม่ชัดเจน ทำให้สมดุลของขั้วอำนาจระหว่างประเทศเริ่มเปลี่ยนแปลง ซึ่งถูกตีความและถูกเรียกในหลายแบบ เช่น "โลกหลายขั้ว" (Multi-Polar) "สองขั้วอำนาจ" หรือแม้กระทั่ง "ไร้ขั้ว" หลังจากยุคที่โลกแบ่งเป็นสองขั้วอำนาจในสมัยสงครามเย็นจบลงไป ก็กลายเป็นระบบขั้วอำนาจเดี่ยวที่ขับเคลื่อนโดยสหรัฐอเมริกา ต่อมาด้วยการผงาดขึ้นมาของจีน จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงการกระจายขั้วอำนาจอีกครั้ง บางฝ่ายมองว่าจีนเป็นขั้วอำนาจที่สองทัดเทียมสหรัฐฯ กลายเป็นยุคโลกสองขั้วอีกครั้ง ในขณะที่บางฝ่ายมองว่าโลกในยุคปัจจุบันคือโลกหลายขั้วที่มีมหาอำนาจในหลายภูมิภาค ในขณะเดียวกันก็มีผู้มองว่ายุคปัจจุบันเป็นยุคโลกไร้ขั้วอำนาจที่มีอิทธิพลต่าง ๆ มีอิทธิพลเฉพาะในภูมิภาคตัวเองเท่านั้น ซึ่งทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับมุมมองว่าจะมองจากมุมใด เส้นแบ่งแห่งขั้วอำนาจที่เลือนราง และการเปลี่ยนแปลงผู้นำในเศรษฐกิจโลก เช่น การแข่งขันด้วยลดต้นทุนการผลิตในประเทศต่าง ๆ เพื่อดึงดูดการลงทุนและการครอบครองส่วนแบ่งตลาดในการเป็นผู้ผลิตของโลก สิ่งที่เป็นสัญญาณที่อาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของไทย คือสงครามการค้าระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกาที่สร้างผลกระทบไปทั่วโลก เช่นการแข่งขันและกีดกันเทคโนโลยี 5G ของสหรัฐอเมริกาที่เรียกร้องให้พันธมิตรอย่างสหราชอาณาจักรกีดกันเทคโนโลยี 5G ของจีนอย่างชัดเจน ซึ่งการเติบโตหรือการผงาดขึ้นมาของจีนนี่เองที่เป็นภัยคุกคามใหญ่ของสหรัฐอเมริกา และเป็นเงื่อนไขสำคัญในการกำหนดสถานการณ์ความขัดแย้งของโลก แต่ถ้าหากพิจารณาจากพลังอำนาจทางการทหารแล้ว สหรัฐอเมริกา ยังคงเป็นอันดับ 1 ของโลก ยังทิ้งห่างอันดับ 2 คือ จีนอย่างมาก ซึ่งจุดนี้เองที่ยังทำให้โลกยังคงสงบไร้สงครามโลกครั้งที่ 3 อย่างไรก็ตามก็ตามสถานการณ์นี้จะคงอยู่ได้นานแค่ไหน

ในยุคสงครามเย็น (ที่อาจจะกำลังกลับมาอีกครั้ง) มีการแพร่กระจายแนวความคิดที่แตกต่างไปทั่วโลก ทุกประเทศได้รับผลกระทบให้จำเป็นต้องเลือกข้าง ไม่มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาอาวุธยุทธโธปกรณ์ใหม่ ๆ เพื่อสร้างสมดุลทางอำนาจหรือ balance of power โดยเฉพาะการสะสมขีปนาวุธข้ามทวีปติดหัวรบนิวเคลียร์ ในยุคปัจจุบันแม้ว่าจะมีแนวโน้มในลักษณะที่คล้ายสงครามเย็นระหว่างอเมริกากับจีน แต่ทุกประเทศไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงที่จำเป็นต้องเลือกข้าง ซึ่งแตกต่างไปจากเดิม แม้แต่อเมริกากับจีน ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ภายใต้ประเด็นทางการทหารก็สามารถพูดคุยกันได้ และในด้านเศรษฐกิจก็สามารถเจรจาเพื่อให้ได้รับผลประโยชน์ร่วมกันได้ มีเพียงเรื่องการเมืองระหว่างประเทศที่ต่างฝ่ายยังคงมองต่างมุมกัน

สำหรับประเทศไทยไทยในฐานะหนึ่งในประเทศสำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำเป็นต้องปรับนโยบายการต่างประเทศให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงชั่วอำนาจในระดับโลก นับตั้งแต่จบสงครามเย็น โครงสร้างอำนาจในระดับโลกได้เปลี่ยนแปลงไปจากการมีชั่วอำนาจเดียวคือสหรัฐฯ มาสู่การกระจายอำนาจไปสู่ชั่วอำนาจอื่น ๆ เช่น จีน รัสเซีย และกลุ่มอำนาจต่าง ๆ ในภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งทำให้สภาพแวดล้อมทางภูมิรัฐศาสตร์มีความซับซ้อนและผันผวนมากขึ้น ในสภาวะการณ์ดังกล่าว ไทยจึงจำเป็นต้องหาแนวทางการสร้างสมดุลความสัมพันธ์กับชั่วอำนาจต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างสหรัฐฯ กับจีนซึ่งเป็นคู่แข่งรายสำคัญในยุคปัจจุบัน การรักษาความสมดุลจะต้องอาศัยการเสริมสร้างบทบาทของไทยในกรอบความร่วมมือระดับภูมิภาคต่างๆ เช่น อาเซียน ขณะเดียวกันก็ต้องมีการสร้างสมดุลทวิภาคีอย่างสร้างสรรค์กับมหาอำนาจต่าง ๆ ด้วย

8.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theories Design Structure of Evident)

การสมดุลระหว่างชั่วอำนาจหรือบาลานซ์ออฟเพาเวอร์สามารถใช้ทฤษฎีต่างๆ เช่น การสร้างสมดุลแห่งอำนาจในระดับโลกนั้นสอดคล้องกับทฤษฎีการสมดุลอำนาจ (Balance of Power Theory) ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญในทางการเมืองระหว่างประเทศ ทฤษฎีนี้มีรากฐานมาจากความเชื่อที่ว่า เมื่อมีอำนาจใดในโลกเริ่มแข็งแกร่งเกินกว่าอำนาจอื่น ๆ มากเกินไป ก็จะเกิดอำนาจอื่นหรือพันธมิตรของอำนาจอื่นขึ้นมาถ่วงดุลเพื่อสร้างสมดุล ในบริบทการเมืองโลกปัจจุบันการเติบโตอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจและอิทธิพลของจีนในหลายมิติ ได้ท้าทายอำนาจของสหรัฐอเมริกา ในฐานะมหาอำนาจเดิม จึงเกิดการสมดุลอำนาจผ่านการรวมกลุ่มและสร้างพันธมิตรของประเทศคู่แข่งทางภูมิรัฐศาสตร์และเศรษฐกิจอื่น ๆ เพื่อคานอำนาจของจีน เช่น การรวมตัวกันของกลุ่มประเทศผู้นำเสรีนิยมภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกาและการขยายอิทธิพลของนาโตในยุโรป เป็นต้น

นอกเหนือจากทฤษฎีการสมดุลอำนาจแล้ว หลักการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Powers) ก็เป็นอีกแนวคิดสำคัญที่ประเทศไทยควรนำมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายต่างประเทศเพื่อสร้างความสมดุลในความสัมพันธ์กับมหาอำนาจต่าง ๆ ทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจเน้นการกระจายอำนาจอธิปไตยออกเป็นคณะต่าง ๆ ได้แก่ นิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ เพื่อถ่วงดุลและตรวจสอบซึ่งกันและกัน ป้องกันการรวมอำนาจไว้ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากเกินไป ในบริบทของการเมืองระหว่างประเทศ หากประเทศไทยสามารถพัฒนาไกล่เกลี่ยเชื่อมโยงประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ก็จะเป็นการแบ่งแยกอำนาจในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ ออกจากรัฐบาลแต่เพียงฝ่ายเดียว การมีกลไกการประสานความคิดเห็นและผลประโยชน์จากภาคส่วนต่าง ๆ ก่อนตัดสินใจนโยบายสำคัญ จะทำให้ไทยสามารถสร้างจุดยืนและนโยบายที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของชาติโดยรวม ไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ใดกลุ่มเดียว หลักการนี้จะเป็นการถ่วงดุลมิให้ไทยละทิ้งการสร้างสมดุลในความสัมพันธ์กับมหาอำนาจ เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น แต่จะเป็นการผสมผสานผลประโยชน์ของทุกภาคส่วนเข้าด้วยกัน สร้างความโปร่งใสและเป็นกลางในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทย

นอกเหนือจากทฤษฎีการสมดุลอำนาจและการแบ่งแยกอำนาจแล้ว หลักการของการควบคุมและตรวจสอบ (Oversight) ก็มีความสำคัญในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย เพื่อสร้างสมดุลในความสัมพันธ์กับขั้วอำนาจต่างๆ การควบคุมและตรวจสอบเป็นกลไกสำคัญในการถ่วงดุลอำนาจ โดยเฉพาะในการตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารมิให้ฝ่าฝืนกฎหมายหรือคำวินิจฉัยแต่ผลประโยชน์ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ในบริบทของนโยบายต่างประเทศ การมีกลไกตรวจสอบการดำเนินนโยบายจากทั้งองค์กรภายในและภายนอกประเทศจะเป็นหลักประกันว่า นโยบายการต่างประเทศของไทยจะยังคงดำเนินไปบนพื้นฐานของผลประโยชน์แห่งชาติ และการสร้างสมดุลอย่างแท้จริง ไม่ได้ถูกรอบงำโดยอิทธิพลหรือผลประโยชน์ของมหาอำนาจใดมหาอำนาจหนึ่งมากเกินไป กลไกภายในประเทศ เช่น บทบาทของรัฐสภา สื่อมวลชน และประชาสังคม จะทำหน้าที่ตรวจสอบความโปร่งใส ความชอบธรรม และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบาย พร้อมเสนอข้อวิจารณ์หรือข้อเสนอแนะเพื่อปรับเปลี่ยนนโยบายให้เหมาะสม

การใช้ทฤษฎีเหล่านี้และการปรับใช้ตามสถานการณ์ท้องถิ่นและปัจจัยอื่น ๆ จะช่วยในการสร้างสมดุลระหว่างขั้วอำนาจหรือ Balance of Power ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8.3 ตัวบ่งชี้/ปัจจัยสำคัญ (Indicators/Triggers)

ประเด็นเกี่ยวกับการซื้ออาวุธและการฝึกร่วมระหว่างไทยกับมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาและจีนนั้น สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของไทยในการสร้างสมดุลความสัมพันธ์กับทั้งสองขั้วอำนาจ ซึ่งจะเป็นดัชนีชี้วัดในการรักษาดุลยภาพความสัมพันธ์ทางการทหารกับขั้วมหาอำนาจในปัจจุบัน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

8.3.1 การจัดซื้ออาวุธจากทั้งสองมหาอำนาจ วันที่ 12 มีนาคม 2023 สถาบันวิจัยสตอกโฮล์มเพื่อสันติภาพระหว่างประเทศ (Stockholm International Peace Research Institute: SIPRI) ได้เปิดเผยรายงานฐานข้อมูลค่าใช้จ่ายทางทหารระหว่างปี 2018-2022 โดยเป็นการรวบรวมมูลค่ารวมของอาวุธที่มีการซื้อขายอย่างเป็นทางการ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญประเมินว่าอยู่ที่ราว 1 แสนล้านเหรียญสหรัฐ (ประมาณ 3 ล้านล้านบาท) โดยในปีนี้มีมูลค่ารวมของการนำเข้าอาวุธในยุโรปสูงขึ้นอย่างชัดเจน และเพิ่มขึ้นกว่า 47% ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา สำหรับประเทศไทย แม้จะไม่ได้อยู่ในภาวะสงคราม หรือเกี่ยวข้องกับสงครามในยุโรป ทว่ามีมูลค่ารวมในการนำเข้าอาวุธอยู่อันดับที่ 21 ของโลก โดยมีมูลค่ารวมระหว่างปี 2018-2022 คิดเป็น 1% ของมูลค่ารวมการซื้อขายอาวุธทั้งหมดทั่วโลก เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า ซึ่งอยู่ที่ราว 0.9% โดยประเทศผู้ส่งออกอาวุธรายใหญ่ให้กับไทย ได้แก่ เกาหลีใต้ คิดเป็น 33% จีน 14% และสหรัฐอเมริกา 10% SIPRI ยังพบข้อมูลอีกว่า ในปี 2021 ประเทศไทยมีค่าใช้จ่ายทางการทหารรวมแล้ว 6,600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณ 2.27 แสนล้านบาท) คิดเป็นอันดับที่ 32 ของโลก และงบประมาณด้านการทหารคิดเป็น 1.3% คิดเป็นอันดับที่ 91 ของโลก โดยไทยได้ซื้อยุทโธปกรณ์หลากหลายประเภท เช่น รถถัง อากาศยาน เรือรบ และอาวุธประจำกายจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นพันธมิตรรายสำคัญของไทยมาช้านาน ในขณะเดียวกัน ไทยก็ได้ซื้อเรือดำน้ำ

จากจีน ซึ่งเป็นการเสริมสร้ายกระดับความร่วมมือด้านความมั่นคงกับจีนเช่นกัน การกระจายการซื้ออาวุธจากทั้งสองฝ่ายเป็นแนวทางหนึ่งในการไม่พึ่งพิงมหาอำนาจรายใดรายหนึ่งมากเกินไป และสร้างดุลยภาพในความสัมพันธ์ด้านความมั่นคง

8.3.2 การฝึกพร้อมกับทั้งสหรัฐอเมริกาและจีน ทั้งการฝึกผสมร่วมโอบร้าโกลด์ (Cobra Gold) เป็นการฝึกประจำปีระหว่างไทยกับสหรัฐและพันธมิตร เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และขีดความสามารถร่วมกัน โดยไทยและสหรัฐอเมริกา ได้จัดการฝึกซ้อมทางทหารครั้งใหญ่ประจำปี มีกำลังพลกว่า 10,000 นายจาก 30 ประเทศเข้าร่วม โดยส่วนหนึ่งของปฏิบัติการนี้ จะเก็บกู้เรือคอร์เวตเรือหลวงสุโขทัยของกองทัพเรือไทย ซึ่งจมลงสู่ก้นทะเลในระหว่างการเกิดพายุในอ่าวไทยเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2565 ในขณะการฝึกซ้อม อามานยูยิ (Aman Youyi) เป็นการฝึกซ้อมระหว่างกองทัพไทยและจีน แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือด้านความมั่นคงกับจีนที่เพิ่มมากขึ้น โดยกองบัญชาการยุทธบริเวณภาคใต้ของกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (PLA) เปิดเผยว่า ผู้แทน 6 ประเทศ ได้เข้าร่วมการประชุมวางแผนซ้อมรบที่นครกว่างโจว มณฑลกว่างตุง ได้บรรลุฉันทามติร่วมกันในหลายประเด็น การมีส่วนร่วมในการฝึกทั้งสองด้านนี้ ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างขีดความสามารถทางทหารเท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการสานสัมพันธ์กับทั้งสองมหาอำนาจเพื่อสร้างสมดุลความสัมพันธ์ อย่างไรก็ตาม การดำเนินความร่วมมือเหล่านี้ต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง มีกลไกถ่วงดุลและการตรวจสอบจากทุกภาคส่วนเพื่อให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม คำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติเป็นสำคัญ ไม่ถูกรอบงำหรือพึ่งพิงมหาอำนาจใดมหาอำนาจหนึ่งมากเกินไป

8.4 ภาพเหตุการณ์ในอนาคต (Picture in the future)

- ประเทศไทยจะซื้ออาวุธของทั้ง 2 ประเทศ ให้เท่ากัน
- ประเทศไทยสามารถตัดสินใจซื้ออาวุธจากประเทศนอกเหนือความขัดแย้ง
- ประเทศไทยพัฒนาการผลิตอาวุธเป็นของตนเอง
- ประเทศไทยอาจจะต้องเพิ่มความร่วมมือทางด้านการทหาร
- กองกำลังที่ฝึกพร้อมเกิดความสับสนในด้านหลักนิยม (รปจ.)

8.5 ผลกระทบต่อประเทศไทย (Impacts)

หากประเทศไทยดำเนินนโยบายการจัดซื้ออาวุธจากทั้งสหรัฐอเมริกาและจีนในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน รวมถึงการขยายความร่วมมือทางทหารกับทั้งสองมหาอำนาจ พร้อมกับการซื้ออาวุธจากประเทศอื่น ๆ และพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของตนเอง จะนำมาซึ่งทั้งโอกาสและความท้าทายในหลายด้าน ดังนี้

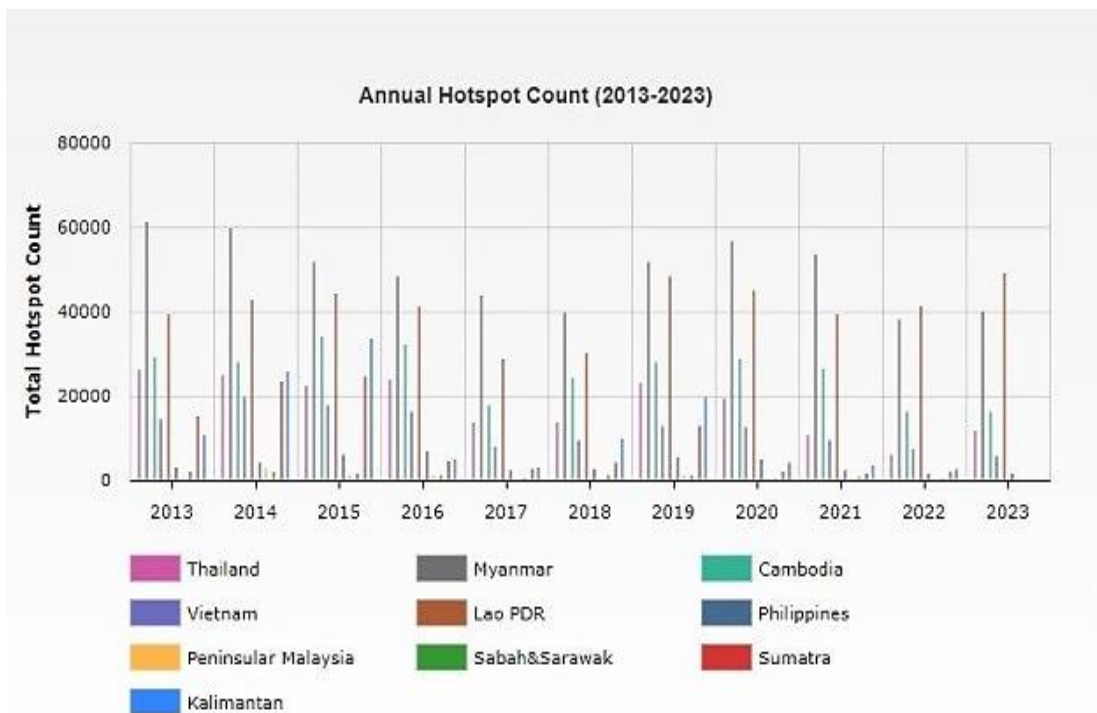
8.5.1 โอกาส เพิ่มอำนาจต่อรองและทางเลือก ไม่พึ่งพิงมหาอำนาจรายใดรายหนึ่งมากเกินไป สร้างความสมดุลและหลีกเลี่ยงการเข้าข้างชั่วคราวใดชั่วคราวหนึ่งมากเกินไป ลดต้นทุนและเพิ่มศักยภาพในการเจรจาผ่านการผลิตอาวุธเอง เสริมสร้างความสัมพันธ์หลากหลายมิติกับมหาอำนาจและประเทศต่าง ๆ

8.5.2 ความท้าทาย การถูกมองว่าเป็น "หนทางรั่วไหล" ของอาวุธและเทคโนโลยีจากอีกฝ่ายหนึ่ง ความยากลำบากในการรักษาสมดุลและความเป็นกลางหากสถานการณ์ชั่วอำนาจตึงเครียด ความสับสนของกองกำลังในการรับหลักนิยม อุดมการณ์ และแนวปฏิบัติจากหลายแหล่ง ต้องเสริมสร้างความโปร่งใส มีกลไกตรวจสอบจากทุกภาคส่วนอย่างเข้มแข็ง การปรับตัวของกองกำลังและหน่วยงานต่างๆ เพื่อทำงานร่วมกับอาวุธหลากหลายประเภท ความท้าทายในการบูรณาการนโยบายและการสื่อสารสู่ประชาชนและประเทศเพื่อนบ้าน

8.5.3 ผลกระทบเชิงลบ (Threats)

- ความสับสนและขาดความชัดเจนในแนวทางปฏิบัติ
- ความขัดแย้งภายในและการแตกความสามัคคี
- ความไม่ไว้วางใจจากพันธมิตร
- ผลกระทบต่อการกำหนดนโยบายและความมั่นคง

แผนภาพที่ 3-10 จำนวน Hot Spot ในอาเซียน 2015 - 2023

ประเด็นที่ 9 ความขัดแย้งทางการเมืองไทย

9.1 การสำรวจสถานะแวดล้อม (Environmental Scanning)

ปี 2566 ถือเป็นปีที่มีการเปลี่ยนแปลงของประเทศในหลายด้าน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองหลังการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 14 พฤษภาคม 2566 ซึ่งถือเป็นการก้าวเข้าสู่หน้าใหม่ของหน้าประวัติศาสตร์การเมืองไทย ปิดฉากคู่ขัดแย้งเดิม เปิดหน้าคู่ต่อสู้หรือพันธมิตรใหม่ วันปราศรัยใหญ่ครั้งสุดท้ายของ พรรคก้าวไกลวันปราศรัยใหญ่ครั้งสุดท้ายของ พรรคก้าวไกลที่อาคารกีฬาเวสน์ 1 เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2566

9.1.1 ก้าวไกลชนะเลือกตั้ง...แต่ตั้งรัฐบาลไม่ได้ 14 พฤษภาคม 2566 ประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของประเทศไทยเริ่มต้นขึ้น หลังพรรคก้าวไกลชนะเลือกตั้งทั่วไป กวาดคะแนนบัญชีรายชื่อกว่า 14 ล้านเสียง ขึ้นเป็นพรรคอันดับ 1 รวมเก้าอี้ สส. 151 ที่นั่ง เมื่อเป็นที่ชัดเจนว่าพรรคก้าวไกลกวาดคะแนนเป็นพรรคอันดับ 1 ได้ สส. ทั้งหมด 151 ที่นั่ง อย่างไรก็ตาม แม้จะชนะเลือกตั้งเป็นพรรคอันดับ 1 แต่พรรคก้าวไกลก็ไม่สามารถที่จะรวมเสียง และได้รับการโหวตจาก สว. เพื่อจัดตั้งรัฐบาลได้สำเร็จ แม้ว่าในสภากลางจะได้เสียง สส. เกินครึ่งสภา แต่ สว. ก็ไม่ได้โหวตให้พิธ้ามานำไปนั่งเก้าอี้นายกรัฐมนตรีได้สำเร็จ ก่อนที่จะโหวตในรอบถัดมา พิธายังต้องเผชิญข้อหาถือหุ้น ITV ก่อนจะถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งหยุดปฏิบัติหน้าที่ สส. แต่ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญจะมีมติ 8:1 ชี้ พิธา “ถือหุ้นไอทีวี” แต่ไม่พ้น สส. เพราะไม่ถือเป็นสื่อ

9.1.2 แลนด์สไลด์ไม่มีจริง เพื่อไทยเสียแชมป์แพ้เลือกตั้งครั้งแรก หากจะนิยาม ‘พรรคทักษิณ’ ที่ไม่ได้แปลว่าต้องมีทักษิณ ชินวัตร อยู่ในพรรคหรือเป็นแกนนำพรรค แต่คือพรรคที่ยึดเอาทักษิณเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ มีอิทธิพลทางแนวคิด นโยบายแนวทางในการขับเคลื่อนพรรค ซึ่งประกอบด้วยพรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน และพรรคเพื่อไทย หนึ่งในยุทธศาสตร์ที่หวังสกัดภาวะ ‘เลือดไหล’ ของเพื่อไทยคือการเปิดตัว ‘แพทองธาร ชินวัตร’ หรือ อั้งอิง สายเลือดตัวจริง ลูกสาวคนสุดท้องของทักษิณ ซึ่งมาพร้อมกับสโลแกน ‘แลนด์สไลด์’ ปูทางแคมเปญสู่การเลือกตั้งใหม่ที่มาก่อนเวลาเข้าคูหากว่า 2 ปีเศษ การเลือกตั้งเมื่อเดือนพฤษภาคมที่ผ่านมา หลายฝ่ายจับตาว่าพรรคเพื่อไทยจะสามารถแลนด์สไลด์ได้จริงหรือไม่ ตามที่ประกาศว่าจะกวาด สส. 310 ที่นั่ง เพื่อให้สามารถมีอำนาจต่อรองเพียงพอในการจัดตั้งรัฐบาลได้โดยเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ ปี 2560 ขณะที่หน้ากระดานการเมือง กูรูทุกค่ายแทบจะฟันธงไปในทิศทางเดียวกันว่า พรรคเพื่อไทยน่าจะยึดคูหาเป็นพรรคที่คว้าชัยในการเลือกตั้งด้วยจำนวน สส. มากที่สุด แต่ในวันที่ 14 พฤษภาคม 2566 ผลการเลือกตั้งทั่วไปปรากฏว่าพรรคเพื่อไทยคว้าที่นั่ง สส. มาได้เพียง 141 ที่นั่ง จาก 500 ที่นั่ง ขณะที่พรรคก้าวไกลคว้าที่นั่ง สส. มาได้ 151 ที่นั่ง นับเป็นครั้งแรกในการเลือกตั้งทั่วไปที่พรรคเพื่อไทยไม่ได้เป็นพรรคอันดับ 1 ที่ชนะการเลือกตั้ง

9.1.3 บทสุดท้าย 2 ทศวรรษเหลือง-แดง จบที่รัฐบาลผสมข้ามขั้ว หลังการเลือกตั้งทั่วไปปี 2566 นักวิเคราะห์จำนวนมากวิเคราะห์ตรงกันว่า นี่คือภูมิทัศน์ใหม่ของการเมืองไทย และชัดเจนมากยิ่งขึ้นภายหลังการจัดตั้งรัฐบาลผสมข้ามขั้วที่เป็นคู่ขัดแย้งกันมาตลอด 2 ทศวรรษที่ผ่านมา พรรคเพื่อไทย เป็นพรรคอุดมการณ์ฝ่ายซ้าย มีคู่ปรับคือพรรคประชาธิปัตย์ที่เป็นพรรคอุดมการณ์ฝ่ายขวา หลัง 14 พฤษภาคม 2566 ภูมิทัศน์การเมืองไทยเปลี่ยนไปแล้วผลการเลือกตั้งที่พรรคก้าวไกลได้ สส. มาเป็นอันดับ 1 และตามมาด้วยพรรคเพื่อไทยอันดับ 2 ถือเป็นเรื่องที่น่าประหลาดใจสำหรับสังคมไทย เมื่อพรรคที่เคยอยู่ขั้วเดียวกันกลายเป็นพรรคที่ได้รับเลือกตั้งมาเป็นอันดับ 1 และ 2 อีกทั้งยังต้องจับมือกันเพื่อตั้งรัฐบาลในที่สุดพรรคก้าวไกลกับพรรคเพื่อไทยและอีก 6 พรรคการเมืองจับมือกันในนาม 8 พรรคร่วมจัดตั้งรัฐบาล ลงนามใน MOU ร่วมกัน เตรียมส่งพินิจา แคนดิเดตนายกฯ ของพรรคก้าวไกลสู่ทำเนียบรัฐบาล แต่ฝันค้างฟ้า เมื่อการลงมติเลือกนายกฯ ครั้งแรกในรัฐสภาที่มี สว. ร่วมโหวตด้วย พินิจาได้คะแนนเสียงจากสมาชิกรัฐสภาไม่ถึงกึ่งหนึ่งของรัฐสภา ตามมาด้วยการถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุติปฏิบัติหน้าที่ สส. ในคดีการถือหุ้นสื่อ ITV ปิดท้ายด้วยการส่งไม้ต่อให้พรรคเพื่อไทยขึ้นมาเป็นแกนนำในการรวบรวมเสียงจัดตั้งรัฐบาลในฐานะพรรคอันดับ 2 พรรคเพื่อไทยเดินทางรวบรวมเสียง และตัดสินใจเปลี่ยน หรือฉีก MOU ซึ่งเป็นการผลักก้าวไกลออกจากการจัดตั้งรัฐบาล พร้อมกับประกาศจับมือกับอดีตพรรคร่วมรัฐบาลเดิม

9.1.4 ทักษิณ-ท่านอัน หวนคืนมาตุภูมิ 22 สิงหาคม 2566 วันเดียวกับการลงมติให้ความเห็นชอบเศรษฐกิจเป็นนายกฯ ในรัฐสภา เวลาสายของวันนั้นเครื่องบินส่วนตัวลำหนึ่งซึ่งมีต้นทางจากสิงคโปร์ลงจอดที่ท่าอากาศยานดอนเมือง ยังไม่ทันพ่นคืนแรกที่เขาต้องนอนภายในเรือนจำ เทียงคืนวันเดียวกัน กรมราชทัณฑ์นำตัวทักษิณส่งโรงพยาบาลตำรวจ ในเวลาต่อมามีรายงานว่าทักษิณได้ยื่นขอพระราชอภัยโทษ โดยในวันที่ 1 กันยายน 2566 ได้มีประกาศพระราชทานพระมหากรุณาอภัยลดโทษ ปฏิเสธไม่ได้ว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา แม้ทักษิณจะไม่ได้อาศัยอยู่ในประเทศไทย แต่ชื่อและความเคลื่อนไหวของเขายังคงมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเมืองไทย บางครั้งนักการเมืองหลายคนก็ต้องบินไปมาหาสู่กับเขาอยู่เป็นประจำ ในปีเดียวกัน วัชเรศ วัชรวงค์ หรือที่คนไทยคุ้นเคยในชื่อ ‘ท่านอัน’ พระราชโอรสในรัชกาลที่ 10 เดินทางกลับประเทศไทยครั้งแรกในรอบกว่า 27 ปี เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2566 ซึ่งท่านอันให้สัมภาษณ์สำนักข่าวต่างประเทศตอนหนึ่งว่า “เหมือนฝันที่เป็นจริงที่ได้กลับมา” ก่อนเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ ในประเทศไทย และเดินทางกลับสหรัฐอเมริกาในวันที่ 14 สิงหาคม 2566

9.1.5 ปิดฉาก 9 ปี ประยุทธ์บนเก้าอี้นายกฯ หลังการรัฐประหาร 2557 พล.อ.ประยุทธ์ นั่งเก้าอี้นายกฯ บริหารประเทศมาต่อเนื่องยาวนานเกือบ 9 ปี ถือเป็นนายกฯ ไม่กี่คนที่อยู่บนเก้าอี้นายกฯ มาต่อเนื่องยาวนานขนาดนี้ โดยเฉพาะใน 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ในช่วงที่การเมืองมีการประท้วงของกลุ่ม กปปส. และกลุ่มคนเสื้อแดง ชูสโลแกนคืนความสุขให้คนในชาติ และคำว่า

“ขอเวลาอีกไม่นาน” ทว่า พล.อ.ประยุทธ์ อยู่บนเก้าอี้ยายกฯ ที่มาจากการรัฐประหารกว่า 5 ปี ร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 และสร้างกลไกที่นักวิชาการฝ่ายซ้ายนิยามว่า ‘กลไกสืบทอดอำนาจ’ ที่ให้ สว. ที่มาจากการแต่งตั้งของคณะรัฐประหารร่วมเลือกนายกฯ ด้วยก่อนที่จะเริ่มคลายอำนาจ จัดให้มีการเลือกตั้งในปี 2562 โดยมีพรรคที่ก่อร่างสร้างตัวเพื่อรองรับเขาในฐานะแคนดิเดตนายกฯ คือพรรคพลังประชารัฐ และกลับมาจัดตั้งรัฐบาลสำเร็จอีกครั้ง ต่ออายุการเป็นนายกฯ สมัยที่ 2 อีก 4 ปี พล.อ.ประยุทธ์ เปิดตัวเข้าเป็นสมาชิกพรรครวมไทยสร้างชาติ เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2566 ถึงคราวเลือกตั้งปี 2566 เขาตัดสินใจลงสนามการเมืองแบบเต็มตัวเพื่อชิงเก้าอี้ยายกฯ สมัยที่ 3 ลงพื้นที่หาเสียงด้วยตัวเอง แต่ผลการเลือกตั้งคณิตศาสตร์ทางการเมืองไม่เพียงพอที่จะทำให้เขาไปต่อ ประเทศไทยจึงเปลี่ยนผ่านอำนาจการบริหารประเทศจาก พล.อ. ประยุทธ์ ถึงนายกฯ คนใหม่คือ เศรษฐา ทวีสิน ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนผู้นำประเทศครั้งแรกของไทยในรอบกว่า 9 ปี

9.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theories Design Structure of Evident)

แนวความคิดที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง (election) เป็นกระบวนการทางประชาธิปไตยแบบทางอ้อม (indirect democracy) ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เลือกตัวแทนของตนเข้ามาดำรงตำแหน่งต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่จะหมายถึง ตำแหน่งทางการเมือง และการเลือกตั้งเป็นกระบวนการสรรหาตัวผู้ปกครองกระบวนการหนึ่ง ในรัฐเสรีประชาธิปไตยการเลือกตั้งถือเป็นกระบวนการแต่งตั้งผู้ซึ่งจะเข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรผู้แต่งตั้งได้แสดงเจตนาออกเสียงลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง คะแนนเสียงดังกล่าวจะได้รับการนับและนำมาคำนวณเพื่อให้ได้ผลว่าบุคคลใดจะเป็นผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง การเลือกตั้งเป็นวิธีการหนึ่งในหลายวิธีการในการที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองเคียงคู่ไปกับวิธีการอื่น ๆ ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยต้องมีการเลือกตั้ง ในประเทศเผด็จการคอมมิวนิสต์ก็ยังมี การเลือกตั้งแต่ละรูปแบบ แต่ละวิธีการย่อมแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของแต่ละประเทศ ในสังคมใดที่การยอมรับเสรีภาพของปัจเจกชน สังคมนั้น เป็นสังคมที่มีความเห็นที่แตกต่างกันได้ และเป็นสังคมที่ยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Human is social animals) จึงเป็นคำกล่าวที่ไม่เกินเลยต่อความเป็นจริง เมื่อได้มีการอยู่ร่วมกันการกำหนดกฎเกณฑ์แห่งการดำรงอยู่เพื่อความเป็นระเบียบของสังคม โดยที่ทุกคนในสังคมจะต้องมีส่วนร่วม (Participation) ในการปกครองหมู่เหล่าและสังคมของตนเอง ภายใต้หลักแห่งการมีเสรีภาพ (Liberty) อิสรภาพ (Freedom) และความเสมอภาค (Equality) ที่เท่าเทียมกัน อันเป็นหลักที่แสดงถึงความเป็นประชาธิปไตย (Democracy) และสิ่งที่แสดงความเป็นประชาธิปไตยได้มากที่สุดคือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมหรือมีบทบาทสำคัญในการปกครองตนเองโดยตรง (Direct Democracy)

9.3 ตัวบ่งชี้/ปัจจัยสำคัญ (Indicators/Triggers)

หลังผลการนับคะแนนอย่างไม่เป็นทางการ สำหรับการเลือกตั้งทั่วไปปี 2566 ได้รับการเปิดเผยออกมา สื่อต่างชาติทุกสำนักได้รายงานผล โดยมุ่งประเด็นไปที่การกวาดคะแนนเสียงอย่างถล่มทลายของพรรคฝ่ายค้านหลัก ซึ่งแสดงถึงการปฏิเสธอย่างหนักแน่นเด็ดขาดของประชาชนชาวไทยว่า ไม่ต้องการและไม่ยอมรับรัฐบาลชุดปัจจุบันอีกต่อไป

สำนักข่าวอัลจาซีรารายงานว่า พรรครัฐบาลชุดปัจจุบันซึ่งเป็นแนวร่วมของฝ่ายอนุรักษนิยมและกองทัพ ประสบความพ่ายแพ้อย่างหมดรูป โดยได้คะแนนเสียงจากทั้งระบบ ส.ส.แบ่งเขตและระบบบัญชีรายชื่อ รวมกันไม่ถึงครึ่งหนึ่งเท่านั้น ในขณะที่พรรคเพื่อไทยซึ่งเคยได้คะแนนเสียงสูงสุดมาก่อน แมื่อก่อนหน้านี้ ถูกเก็งไว้อยู่แล้วว่า จะประสบชัยชนะเป็นอันดับที่หนึ่งหรือสองของศึกเลือกตั้งครั้งนี้ แต่ก็ไม่สามารถกวาดคะแนนเสียงแบบถล่มทลายหรือ “แลนด์สไลด์” อย่างที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้ได้ ส่วนพรรคก้าวไกลซึ่งมีคะแนนนำมาเป็นอันดับหนึ่งในขณะนี้ ทำได้ดีกว่าที่คาดหมายกันไว้ก่อนหน้านี้นี้มาก แสดงถึงการสนับสนุนอย่างท่วมท้นของประชาชนต่อนโยบายปฏิรูป

สำนักข่าวรอยเตอร์รายงานว่ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา แคนดิเดตนายกรัฐมนตรีของพรรครวมไทยสร้างชาติ แสดงการยอมรับความพ่ายแพ้อย่างเงียบๆ โดยเดินทางออกจากที่ทำการพรรคไปในช่วงกลางดึก พร้อมกับให้สัมภาษณ์ทิ้งท้ายว่า “ขอให้บ้านเมืองสงบเรียบร้อย มีความเจริญก้าวหน้า ผมเคารพในวิถีประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง ขอขอบคุณครับ”

หนังสือพิมพ์เดอะการ์เดียนของอังกฤษ รายงานความเห็นของ รศ. ดร. ประจักษ์ ก้องกีรติ จากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ว่า “การเลือกตั้งครั้งนี้ไม่ใช่แค่เพียงการลงประชามติต่อสถาบันอย่างกองทัพเท่านั้น แต่เป็นการส่งเสียงถึงระบอบอำนาจเก่าทั้งหมด ถือว่าเป็นก้าวสำคัญของประเทศไทยในการหวนคืนสู่ระบอบประชาธิปไตย แม้เส้นทางสายนี้อาจไม่สะดวกราบรื่นนักก็ตาม”

เซาท์ไชนามอร์นิ่งโพสต์ (SCMP) รายงานว่า ประชาชนยังมีความหวาดกลัวว่า เผด็จการทหารจะใช้เล่ห์กลแบบเดิมเพื่อยับยั้งผลการเลือกตั้ง เช่นการใช้เสียงของวุฒิสมาชิกที่กองทัพแต่งตั้ง 250 คน มาเลือกตัวนายกรัฐมนตรีคนใหม่ รวมทั้งอาจมีการใช้คำสั่งศาลเพื่อยุบพรรคหรือตัดสิทธิทางการเมืองของผู้นำพรรคที่ชนะการเลือกตั้ง หรือแม้กระทั่งอาจลงมือทำรัฐประหาร

นิกเคอิ เอเชีย ระบุว่า เว้นเสียแต่จะมีการจับมือระหว่างพรรคต่าง ๆ เพื่อจัดตั้งรัฐบาลเสียงข้างมากที่มีจำนวน สส. อย่างน้อย 376 ที่นั่ง จึงจะสามารถหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่เผด็จการทหารหวนกลับคืนสู่อำนาจได้

9.4 ภาพเหตุการณ์ในอนาคต (Picture in the future)

9.4.1 เกิดความเหลื่อมล้ำในทางสังคมที่ขยายวงกว้างไปมาก การติดยึดค่านิยมในระบบอุปถัมภ์ โดยเฉพาะสถาบันหลักของประเทศมีค่อนข้างรุนแรง ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ย้ายข้ามสายงาน ความรู้ความสามารถ เล่นพรรคเล่นพวกอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับสภาพสังคมและสภาพปัญหาต่าง ๆ มีความซับซ้อนมากขึ้น เกิดความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ รุนแรงมากขึ้น

9.4.2 นำเทคโนโลยีมาใช้ในการเลือกตั้ง รวมถึงการรายงานผลการตั้งแบบเรียลไทม์ และการตรวจนับผลการเลือกตั้ง โดยสามารถนำระบบ AI มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

9.4.3 เป็นที่รับรู้กันว่ามีกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ โดยเฉพาะในทางธุรกิจเข้าไปมีอิทธิพลในพรรคการเมืองในรัฐบาล ในระบบราชการ ผู้แทนประชาชนทั้ง ส.ส. และ ส.ว. ต่างก็ทำทุกวิถีทาง

9.4.4 การไม่เห็นคุณค่าและการไม่ยึดมั่นกระบวนกรแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งในระบอบประชาธิปไตย แต่แก้ปัญหาโดยการใช้อำนาจใช้การครอบงำ (dominate) ทั้งทางความคิด การใช้จ่ายเงิน การใช้ความรุนแรง การใส่ร้ายป้ายสี การกล่าวหาซึ่งกันและกัน สถาบันทางการเมือง

9.4.5 เมื่อรัฐบาลต้องพึ่งพิงอาศัยอำนาจของทหารสนับสนุนเพื่อความอยู่รอดของรัฐบาล เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน ทำให้สถาบันทหารได้ปรับตัวเข้ามาอิทธิพลเหนือฝ่ายการเมืองมากขึ้น ทั้ง ๆ ที่นับตั้งแต่พฤษภาคม 2535 เป็นต้นมา บทบาทและความชอบธรรมของทหารในการเข้าไปมีบทบาททางการเมืองได้ลดลงเป็นอย่างมาก

9.5 ผลกระทบต่อประเทศไทย (Impacts)

9.5.1 ผลกระทบเชิงบวก (Opportunities)

ได้รัฐบาลจากการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญมาบริหารประเทศ สร้างความน่าเชื่อถือต่อนานาชาติ ส่งเสริมการกระตุ้นเศรษฐกิจ การค้าการลงทุนระหว่างประเทศความสัมพันธ์ทางการทูตและด้านอื่นๆ โดยในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยกัน ประเทศไทยยังมีภาพรวมที่ดีมาก ยังไม่เคยเจอปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองจนเกิดสภาวะสงคราม และเกิดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินมากเหมือนประเทศเพื่อนบ้าน

9.5.2 ผลกระทบเชิงลบ (Threats)

ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับความแตกแยกทางความคิดในชั้นที่รุนแรง มีการแบ่งฝ่ายเป็นสีต่าง ๆ แม้แต่ในที่ทำงานในสถาบันหรือครอบครัวเดียวกันก็ตาม ส่งผลให้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่การทำรัฐประหารในปี 2549 ก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจคิดเป็นเงินหลายแสนล้านบาท มีจำนวนผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บมากที่สุดในประวัติศาสตร์สภาพของบ้านเมืองในปัจจุบันอาจเรียกได้ว่าอยู่ในสภาวะสุญญากาศ

ประเด็นที่ 10 อยู่ดำรงคงไว้...ในสังคมสูงวัยแบบสุดยอด (Super Aged Society)

10.1 การสำรวจสถานะแวดล้อม (Environmental Scanning)

ในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา ประชากรโลกได้เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วมาก โลกมีประชากรครบ 1,000 ล้านคนเมื่อปี 1804 และใช้เวลาถึง 126 ปี กว่าจะมีประชากรครบ 2,000 ล้านคน ในปี 1930 แต่ใช้เวลาเพียงไม่ถึง 100 ปี จนมีประชากรครบ 8,000 ล้านคนในปี 2022 (UN, 2022) อายุคาดเฉลี่ยของประชากรโลกในยุคก่อนสมัยใหม่ (pre-modern) ยืนยาวเพียงประมาณ 30 ปีเท่านั้น ในปี 2022 อายุคาดเฉลี่ยของประชากรโลกเพิ่มสูงเป็น 71 ปี หรือเพิ่มขึ้นกว่า 2 เท่าตัว ในระยะเวลา 3 – 4 ร้อยปีที่ผ่านมา นอกจากจำนวนประชากรโลกที่เพิ่มอย่างมากแล้ว โครงสร้างอายุของประชากรโลกยังเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ประชากรเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ลดลงจากร้อยละ 34.72 ของประชากรทั้งหมดในปี 1950 เหลือร้อยละ 25.25 ในปี 2022 ประชากรโลกมีอายุสูงชันอย่างรวดเร็ว ประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นจาก จำนวน 199 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 7.96 ในปี 1950 เป็น 1,109 ล้านคน ในปี 2022 หรือคิดเป็นร้อยละ 13.90 ของประชากรทั้งหมด

รายงานสถานการณ์ผู้สูงไทย พ.ศ. 2565 พบว่า มีประชากรสูงวัยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 13 ล้านคนจากจำนวนประชากรทั้งหมด 66 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 19 ของประชากรทั้งหมด โดยพบว่าจำนวนประชากรผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในอัตราที่สูงมาก ในขณะที่จำนวนประชากรทั้งประเทศมีแนวโน้มลดลง และคาดการณ์ว่า ในปี 2585 จำนวนประชากรในประเทศไทยเหลือเพียง 60 ล้านคน แต่ประชากรสูงอายุจะเพิ่มมากขึ้นถึง 19 ล้านคน สาเหตุสำคัญ เนื่องมาจากวิถีชีวิตของคนวัยหนุ่มสาวหรือคนวัยทำงานอยู่เป็นโสดเพิ่มมากขึ้น ทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้ให้ตัวเองและครอบครัวสูงขึ้น แต่งงานช้าลงและต้องการมีบุตรหรือทายาทลดน้อยลง โดยเฉพาะช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ที่ผ่านมาส่งผลให้คู่สมรสหลายคู่ตัดสินใจชะลอการมีบุตรออกไปก่อน อย่างไรก็ตามจากข้อมูลสถิติพบว่า อัตราการตายของประชากรไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นด้วย อาจเนื่องมาจากประชากรส่วนหนึ่งกำลังเข้าสู่ประชากรสูงวัย ผลจากการที่ประเทศเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย (Ageing Society) ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Economic Security) เหตุผลสำคัญเกิดจากผู้สูงอายุจำเป็นต้องพึ่งพิงและพึ่งพาการดูแลจากประชากรวัยแรงงาน รวมถึงการสนับสนุนจากภาครัฐ ทั้งในรูปแบบเงินสวัสดิการจากภาครัฐ เบี้ยยังชีพ ระบบบำนาญสำหรับข้าราชการวัยเกษียณ ระบบสนับสนุนการออมเพื่อสร้างหลักประกันรายได้ให้แก่ผู้สูงวัย แต่พบว่ายังไม่เพียงพอจนสร้างความยั่งยืนทางการเงินให้แก่ผู้สูงอายุได้ ในขณะที่ค่าใช้จ่ายในระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุมีทิศทางเพิ่มสูงขึ้น ที่ผ่านมารัฐบาลไทยตระหนักเห็นความสำคัญของปัญหานี้ และได้มีการกำหนดนโยบายพร้อมทิศทางการขับเคลื่อนเพื่อเตรียมความพร้อมและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ประชากรผู้สูงวัย เช่น แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2580) นโยบายด้าน

การส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุ กรอบนโยบาย เรื่อง หลักประกันรายได้เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ตามมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 15 พ.ศ. 2565 เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่แสดงให้เห็นถึงการเตรียมความพร้อมของประเทศไทย ในการที่จะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ การส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการรองรับสังคมผู้สูงอายุแบบสุดยอด มีมาตรการและแนวทางที่ชัดเจนเพียงใด ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ จึงเป็นประเด็นที่ต้องวิเคราะห์ต่อไป อย่างเป็นระบบเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการแบกรับภาระของภาครัฐในการดูแลผู้สูงอายุแต่เพียงอย่างเดียว

10.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theories Design Structure of Evident)

ทฤษฎีที่มีความเกี่ยวข้องกับสังคมผู้สูงอายุ มีหลากหลายทฤษฎี ทั้งในเชิงชีววิทยา จิตวิทยา และพฤติกรรมศาสตร์ ดังนี้

สำหรับทฤษฎีทางชีววิทยา เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงของร่างกายในทางที่เสื่อมลงมากกว่าการสร้าง เช่น ผิวหนัง กระดูก กล้ามเนื้อ หลอดเลือด และหัวใจ ภูมิคุ้มกันหรือภูมิต้านทานลดลง ผมหงอกเร็วขึ้น กระบวนการเผาผลาญ และระบบของร่างกายลดลง การทำงานของอวัยวะต่าง ๆ เริ่มเสื่อมลง และเสียหายที่ไปในที่สุด ผู้สูงอายุมีความจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเผชิญ อาจทำให้เกิดภาวะเครียดส่งผลให้เกิดการเจ็บป่วยได้

ทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychoanalytic Theory) ประกอบด้วย 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีบุคลิกภาพ (Personality Theory) ผู้สูงอายุจะมีความสุขหรือความทุกข์ขึ้นอยู่กับภูมิหลังและการพัฒนาจิตของผู้นั้น ถ้าผู้สูงอายุเติบโตด้วยความมั่นคง อบอุ่นมีความรักแบบถ้อยที่ถ้อยอาศัย เห็นความสำคัญของคนอื่นได้เป็นอย่างดีดีมีก็จะเป็นผู้สูงอายุที่ค่อนข้างจะมีความสุข สามารถอยู่ร่วมกับลูกหลานและผู้อื่นได้โดยไม่เดือดร้อน ในทางกลับกันถ้าผู้สูงอายุเกิดมาอยู่ร่วมกับใครไม่ได้ ไม่อยากช่วยเหลือผู้อื่น จิตใจคับแคบผู้สูงอายุมักจะเป็นผู้ไม่ค่อยมีความสุข และทฤษฎีความปราดเปรื่อง (Intelligence Theory) เชื่อว่าผู้สูงอายุที่ยังปราดเปรื่องและคงความเป็นปราชญ์อยู่ได้เพราะเป็นผู้ที่มีความสนใจในเรื่องต่าง ๆ อยู่เสมอมีการค้นคว้าและพยายามที่จะมีการเรียนรู้ตลอดเวลา ผู้ที่มีลักษณะเช่นนี้ต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพดี มีฐานะเศรษฐกิจดีพอเป็นเครื่องเกื้อหนุน

ทฤษฎีสังคมวิทยา ประกอบด้วย ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) มีแนวคิดว่าการปรับตัวการเป็นผู้สูงอายุ น่าจะเกี่ยวกับทฤษฎีบทบาท คือบุคคลนั้นจะรับบทบาททางสังคมที่ต่างกันไปตามตลอดชีวิต บุคคลจะอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุขได้ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ตนกำลังเป็นอยู่ได้เหมาะสมเพียงใด โดยอายุจะเป็นองค์ประกอบในการกำหนดบทบาทของแต่ละคนในช่วงชีวิตที่ผ่านมา ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) ผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมอยู่เสมอจะมีบุคลิกภาพที่กระฉับกระเฉง ปรับตัวได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่ปราศจากกิจกรรม ทฤษฎีการแยกตนเอง (Disengagement Theory) เชื่อว่าการที่ผู้สูงอายุไม่เกี่ยวข้องกับบทบาททางสังคม เป็นเพราะการถอนสภาพบทบาท

ของตนเอง ทฤษฎีความต่อเนื่อง (Continuity Theory) ผู้สูงอายุจะแสวงหาบทบาททางสังคมให้มาทดแทนทางสังคมเก่าที่สูญเสียไป ยังคงปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่อย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ และทฤษฎีระดับชั้นอายุ (Age Stratification Theory) อายุเป็นหลักเกณฑ์สากลที่จะกำหนดบทบาทสิทธิหน้าที่ ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามชั้นอายุจากอายุหนึ่งไปสู่อีกอายุหนึ่ง

นอกจากนี้ แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงในผู้สูงอายุและปัญหาสุขภาพผู้สูงอายุ เมื่อบุคคลเข้าสู่วัยสูงอายุ สภาพทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปจากวัยอื่น เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย (Biological Change) การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจและอารมณ์ (Psychological Change) การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม (Social Change) เป็นต้น

10.3 ตัวบ่งชี้/ปัจจัยสำคัญ (Indicators/Triggers)

องค์การสหประชาชาติ (United Nations) ได้กำหนดเกณฑ์สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) ออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ สังคมกำลังเข้าสู่สังคมสูงอายุ (Aging Society) สังคมสูงอายุ (Aged Society) สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Completely Aged Society) และสังคมสูงอายุระดับสุดยอด (Super-Aged Society)

นอกจากนี้ ในรายงานสถานการณ์และแนวโน้มผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2556 – 2573 ยังกล่าวถึงตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย คือ “ดัชนีการสูงวัย” (Ageing index) ซึ่งแสดงการเปรียบเทียบโครงสร้างการทดแทนกันของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) กับกลุ่มประชากรวัยเด็ก (อายุต่ำกว่า 15 ปี) โดยดัชนีการสูงวัยมีค่าต่ำกว่า 100 แสดงว่าจำนวนประชากรสูงอายุน้อยกว่าจำนวนเด็ก แต่ในทางตรงข้ามถ้าดัชนีมีค่าเกินกว่า 100 แสดงว่าจำนวนประชากรสูงอายุนั้นมีมากกว่าจำนวนประชากรเด็ก (ปราโมทย์ ปราสาทกุล, 2556) ดังนี้ สังคมเยาว์วัย (young society) หมายถึง ค่าดัชนีต่ำกว่า 50 สังคมสูงวัย (aged society) หมายถึงค่าดัชนีระหว่าง 50 - 119.9 สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (completed aged society) หมายถึงค่าดัชนีระหว่าง 120 - 199.9 สังคมสูงวัยระดับสุดยอด (super aged society) หมายถึงค่าดัชนีตั้งแต่ 200 ขึ้นไป

สถานการณ์ผู้สูงวัย (Ageing) ของโลก ประชากรโลกมีอายุสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว จากข้อมูลปี 2022 โลกมีประชากรประมาณ 7,975 ล้านคน โดยเป็นประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป 1,109 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 13.90 ของประชากรทั้งหมด ถือได้ว่าโลกของเราได้กลายเป็น “สังคมสูงอายุ” ไปแล้ว และเมื่อพิจารณาอัตราผู้สูงอายุในแต่ละทวีป พบว่า ยุโรป มีอัตราผู้สูงอายุสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.3 รองลงมา คือ อเมริกาเหนือ ร้อยละ 23.7 ภาคพื้นมหาสมุทร ร้อยละ 17.7 เอเชีย ร้อยละ 13.7 ลาตินอเมริกาและแคริบเบียน ร้อยละ 13.4 แอฟริกา มีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 5.5 ซึ่งถือเป็นทวีปเดียวที่ยังไม่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

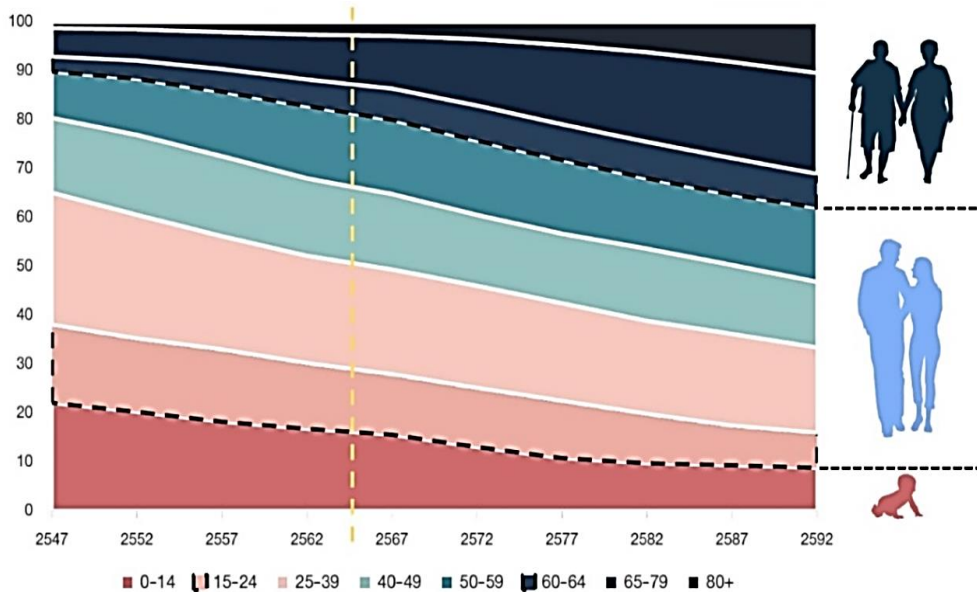

สถานการณ์ในอาเซียน อาเซียนมีประชากรทั้งหมด 674 ล้านคน โดยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป 79 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 11.74 ของประชากรทั้งหมด จึงถือได้ว่า “อาเซียนเป็นสังคมสูงอายุ” แล้ว เมื่อพิจารณาสัดส่วนประชากรสูงอายุในรายประเทศของอาเซียน พบว่า สิงคโปร์ เป็นประเทศที่มีสัดส่วนประชากรสูงอายุสูงที่สุด (ร้อยละ 22.9) รองลงมาคือ ประเทศไทย (ร้อยละ 18.8) เวียดนาม (ร้อยละ 13.8) มาเลเซีย (ร้อยละ 11.4) อินโดนีเซีย (ร้อยละ 10.8) และเมียนมา (ร้อยละ 10.7) ซึ่งประเทศเหล่านี้ได้ กลายเป็นสังคมผู้สูงอายุแล้ว มีเพียง 3 ประเทศในอาเซียนที่ยังไม่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ได้แก่ ลาว (ร้อยละ 7.1) ฟิลิปปินส์ (ร้อยละ 8.57) และกัมพูชา (ร้อยละ 9.65)

10.4 ภาพเหตุการณ์ในอนาคต (Picture in the future)

คาดการณ์ว่าประชากรบนโลกนี้มีมากถึง 8 พันล้านคน โดยผู้ที่มีอายุมากกว่า 65 ปีมีอยู่ราว 10 เปอร์เซ็นต์ และคาดว่าจะเพิ่มเป็น 16 เปอร์เซ็นต์ภายในปี 2050 ซึ่งมีจำนวนมากกว่าสองเท่าของจำนวนเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี และจำนวนผู้มีอายุ 80 ปีขึ้นไปจะเพิ่มเป็นสามเท่าจาก 157 ล้านคน เป็น 459 ล้านคนในอีก 30 ปีข้างหน้าด้วย ปัจจุบันมีประเทศที่มีจำนวนประชากรสูงอายุมากที่สุด ซึ่งมีจำนวนประชากรของผู้สูงอายุเกิน 65 ปี และล้วนเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดแล้วทั้งสิ้น ได้แก่ ญี่ปุ่น 36.27 ล้านคนจากประชากรทั้งหมด 124.71 ล้านคน (29.1%) อิตาลี 14.20 ล้านคน จากประชากรทั้งหมด 59.04 ล้านคน (24.1%) ฟินแลนด์ 1.29 ล้านคนจากประชากรทั้งหมด 5.54 ล้านคน (23.3%) เปรูโตริโก 0.75 ล้านคนจากประชากรทั้งหมด 3.25 ล้านคน (22.9%) โปรตุเกส 2.35 ล้านคนจากประชากรทั้งหมด 10.27 ล้านคน (22.9%) เป็นต้น **ประเทศไทยเองก็ได้เข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์** แล้ว จากจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่มากถึง 12,116,199 คน (18.3%) ของประชากรทั้งหมดประมาณ 70,080,000 คน

นอกจากนี้ สถานการณ์ผู้สูงอายุมาก เด็กเกิดใหม่น้อย ยังเกิดขึ้นกับหลายประเทศทั่วโลก เช่นเดียวกับประเทศไทยที่ภาวะเจริญพันธุ์ลดลงอย่างต่อเนื่องจนสู่ระดับต่ำมาก โดยประชากรไทยได้ลดจำนวนลงจาก 66.55 ล้านคน เมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2562 เหลือเพียง 66.05 ล้านคน เมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2566 สถานการณ์ประชากรลดลง จำนวนเด็กเกิดใหม่ต่ำ ปัจจัยหลักคือเรื่องของปัญหาเศรษฐกิจที่ทำให้ความมั่นคงทางการเงินส่งผลต่อการสร้างครอบครัวและการใช้ชีวิต โดยคาดการณ์ว่า ราวปี 2030 ไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอดเช่นเดียวกับญี่ปุ่น เพราะมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากขึ้นถึง 28 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนคนในประเทศ การลดลงของภาวะเจริญพันธุ์สู่ระดับที่ต่ำมาก ยังเป็นปัจจัยเร่งให้สังคมไทยเป็นสังคมสูงวัยแบบสุดยอด (Super Aged Society) รวดเร็วยิ่งขึ้น เนื่องด้วยจำนวนและสัดส่วนของประชากรในวัยเด็กและวัยทำงาน (working or labour force age group) ลดลงมาก ในขณะที่ประชากรสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) กำลังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมากทั้งจำนวนและสัดส่วน

ที่มา : ข้อเสนอเชิงนโยบายวิกฤตประชากรและสังคมสูงวัย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2567

แผนภาพที่ 3-11 แนวโน้มของประชากรไทยจำแนกตามอายุ ปี พ.ศ. 2547 - 2592

10.5 ผลกระทบต่อประเทศไทย (Impacts)

การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศในหลายมิติ เนื่องจากมีผลกระทบต่อความแข็งแกร่งและเสถียรภาพของประเทศ โดยเฉพาะผลกระทบต่อโครงสร้างประชากร และผลกระทบต่อมิติอื่น ๆ ดังนี้

10.5.1 ผลกระทบเชิงบวก (Opportunities)

- **มิติสังคม (Social)** เกิดการรวมกลุ่มผู้สูงอายุในการสร้างสรรค์พลังทางสังคมเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุหลายคนที่ยังคงมีพลังในการสร้างสรรค์และพัฒนาประเทศชาติ จะกลายเป็นคลังปัญญาผู้สูงอายุ (Older Brain Bank) ที่ช่วยถ่ายทอดประสบการณ์การพัฒนาในแต่ละช่วงหรือยุคสมัย

- **มิติเทคโนโลยี (Technological)** อาจมีการพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่พร้อมให้กับการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น เช่น อาจมีรถยนต์ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ หรืออาจมีการพัฒนาเครื่องมือต่าง ๆ สำหรับที่อยู่อาศัย โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นเครื่องมือในการดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น

- **มิติเศรษฐกิจ (Economic)** ปัญหาการขาดแคลนวัยแรงงาน อาจผลักดันให้เกิดนโยบายในการจ้างงานผู้สูงอายุที่มีความพร้อมมากขึ้น โดยเฉพาะงานที่ไม่ได้ใช้กำลัง ซึ่งจะส่งผลเชิงบวกต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย เนื่องจากผู้สูงอายุบางกลุ่มยังมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาประเทศได้

- **มิตีสิ่งแวดล้อม (Environmental)** ผู้สูงอายุมีความเปราะบางในการใช้ชีวิต และยังเป็นคนกลุ่มคนในช่วงวัยที่ใช้ทรัพยากรน้อยกว่าวัยทำงาน

- **มิตินการเมือง (Political)** ถึงแม้ว่าความแตกต่างระหว่างช่วงวัยจะก่อให้เกิดความเห็นต่างในทางการเมือง แต่การเป็นสังคมสูงอายุ ย่อมทำให้เกิดความสมดุระหว่างความคิดเห็นทางการเมือง ที่จะทำให้ประชาชนในประเทศได้เห็นมุมมองที่มีความหลากหลาย สามารถวิเคราะห์ทิศทางทางการเมืองได้

- **มิตินทหาร (Military)** การมีชุมชนคลังปัญญา (Think Tank) โดยกลุ่มผู้สูงอายุช่วยถ่ายทอดประสบการณ์ ส่งต่อและสนับสนุนองค์ความรู้ทางการทหาร ยุทธวิธี รวมถึงเป็นคลังสมองในการกำหนดยุทธศาสตร์และพัฒนาประเทศ

10.5.2 ผลกระทบเชิงลบ (Threats)

- **มิตินสังคม (Social)** การแยกตัวทางสังคมผู้สูงอายุอาจรู้สึกโดดเดี่ยวและแยกตัวจากสังคมเนื่องจากการสูญเสียเพื่อนและครอบครัว การเกษียณอายุ และการลดลงของความสามารถทางกายภาพ ร่างกาย รวมถึงอาจเกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำ อาจประสบปัญหาด้านความยากจนและการเข้าถึงบริการที่จำเป็น และเกิดการเลือกปฏิบัติตามอายุ และการใช้ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุอาจมีความเสี่ยงต่อการถูกทารุณกรรมและการละเลย ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี

- **มิตินเทคโนโลยี (Technological)** การเข้าถึงเทคโนโลยีของผู้สูงอายุเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพน้อยกว่าประชากรวัยอื่น ๆ การนำ AI มาใช้กับสังคมผู้สูงอายุ อาจทำให้ผู้สูงอายุไม่ยอมรับและอาจไม่เข้าถึงระบบเทคโนโลยี โดยเฉพาะหากไม่ได้สร้างการเรียนรู้ที่เหมาะสมให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ อย่างชัดเจน

- **มิตินเศรษฐกิจ (Economic)** การเติบโตทางเศรษฐกิจ ประชากรสูงอายุ อาจทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจช้าลงเนื่องจากผลผลิต และระดับการบริโภคลดลง รวมถึงเสถียรภาพทางการเงินการคลังของรัฐ เนื่องจากสัดส่วนของพลเมืองสูงอายุสูงมักต้องใช้จ่ายด้านการดูแลสุขภาพและบำนาญมากขึ้น ซึ่งอาจทำให้การคลังของรัฐขาดความคล่องตัว

- **มิตีสิ่งแวดล้อม (Environmental)** การบริโภคทรัพยากร – สังคมผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะใช้ทรัพยากร เช่น น้ำและพลังงานมากกว่าวัยอื่น ๆ รวมถึงมีแนวโน้มที่จะผลิตขยะมากขึ้น เนื่องจากการใช้ยาและผลิตภัณฑ์อุปโภคบริโภคต่าง ๆ รวมถึงผู้สูงอายุมีความเสี่ยงต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ เช่น คลื่นความร้อนและมลพิษทางอากาศ เป็นต้น

- **มิตินการเมือง (Political)** ผู้สูงอายุอาจมีข้อเรียกร้องทางการเมืองที่แตกต่างจากคนวัยอื่น ๆ การมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจจะลดน้อยลง ซึ่งอาจนำไปสู่การขาดกลุ่มตัวแทนในกระบวนการตัดสินใจ อีกทั้งมีความเสี่ยงต่อการถูกแสวงหาประโยชน์ หรือถูกชักจูงจากนักการเมืองและบุคคลอื่น ๆ ที่อาจใช้ประโยชน์จากความเปราะบางของผู้สูงอายุ รวมถึงอาจเกิดความขัดแย้งระหว่างรุ่น เนื่องจากความคิดทัศนคติ ที่แตกต่างกันและไม่ได้มีการสะท้อนร่วมกัน

- **มติดการทหาร (Military)** ผลกระทบต่อการลดจำนวนลงของบุคลากรทางการทหาร เนื่องจากประชากรวัยหนุ่มสาวลดลง อาจส่งผลต่อจำนวนผู้สมัครรับราชการทหาร รวมถึงภาระทางการเงินในการดูแลประชากรสูงอายุอาจเบียดเบียนเงินทุนออกจากงบประมาณด้านกลาโหม กระทบต่อความพร้อมทางการทหารของประเทศ

ประเด็นที่ 11 ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ

11.1 การสำรวจสถานะแวดล้อม (Environmental Scanning)

ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ หมายถึงสถานะที่มีความแตกต่างหรือความไม่เท่าเทียมในเรื่องของรายได้ ทรัพย์สิน โอกาส และทรัพยากรต่าง ๆ ระหว่างกลุ่มคนหรือประชากรต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งสามารถเกิดขึ้นจากการกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียม การเข้าถึงทรัพยากรไม่เท่าเทียม หรือระบบนิเวศที่ไม่เป็นธรรม ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจมีผลกระทบที่สำคัญต่อสังคมและเศรษฐกิจ เช่น การเพิ่มความไม่มั่นคงในสังคม การลดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและบริการสาธารณสุข การลดอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจ และการเพิ่มความไม่เสถียรทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของภาคครัวเรือนไทยมีมาโดยตลอดและมีความรุนแรงขึ้นหลังจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่ส่งผลกระทบต่อครัวเรือนไม่เท่ากัน โดยเฉพาะครัวเรือนกลุ่มเปราะบางที่ได้รับผลกระทบมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ดังนั้น โดยการวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำในมิติต่าง ๆ ผ่านแบบสำรวจสภาพย่อยรายครัวเรือน Socio-Economic Survey (SES) ตั้งแต่ปี 2560 – 2566 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ชี้ให้เห็นว่ากับดักทางการเงินเริ่มต้นมาจากความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และรายจ่ายที่บั่นทอนฐานะการเงินของครัวเรือนให้เปราะบาง นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำด้านฐานะและเป็นกับดักทางการเงินในที่สุด ธนาคารโลก (World bank) รายงานเมื่อตอนต้นปี 2564 ว่าการระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ประชากรของประเทศไทยที่เสี่ยงต่อการมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน หรือระดับรายได้ไม่เพียงพอในการดำเนินชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้น 1.5 ล้านคน แม้ว่าการรายงานผลจากธนาคารโลกในระยะ 30 ปีที่ผ่านมา ระดับความยากจนในประเทศไทยจะลดลงค่อนข้างมาก คือ ในปี 2531 อยู่ที่ระดับมากกว่า 65% และในปี 2561 อยู่ที่ระดับน้อยกว่า 10% แต่หากดูเฉพาะตัวเลขในช่วงระยะเวลาดังกล่าว กลับพบว่าระหว่างปี 2558-2561 คนจนในไทยเพิ่มขึ้นจาก 7.2% เป็น 9.8% โดยเพิ่มขึ้นจาก 4.85 ล้านคน เป็นมากกว่า 6.7 ล้านคน สะท้อนภาพว่าความเหลื่อมล้ำกลับกลายเป็นปัญหาขึ้นมาอีกครั้ง

ความเหลื่อมล้ำ ด้านรายได้และรายจ่าย ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ครั้วเรือนรายได้สูง (รายได้ >55,000 บาท/ครั้วเรือน/เดือน) มีรายได้มากกว่าครั้วเรือนรายได้น้อย (รายได้ <7,700 บาท/ครั้วเรือน/เดือน) โดยเฉลี่ยเกือบ 20 เท่า นอกจากนี้ครั้วเรือนรายได้น้อยยังมีความไม่สมดุลงระหว่างรายจ่ายและรายได้ สะท้อนจากสัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ของครั้วเรือนรายได้น้อยที่สูงถึง 2.5 เท่า ขณะที่กลุ่มรายได้สูงมีสัดส่วนดังกล่าวอยู่ที่เพียง 0.7 เท่า ยิ่งไปกว่านั้น จากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ทำให้ครั้วเรือนรายได้น้อยมีความเปราะบางทางการเงินเพิ่มขึ้นจากรายได้ที่ลดลงอย่างฉับพลัน (income shock) และทำให้ความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มรายได้ยิ่งมากขึ้น เพราะ 80% ของครั้วเรือนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ไม่ได้ทำงาน เป็นลูกจ้างอยู่ในภาคบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และเป็นผู้ประกอบการธุรกิจส่วนตัว ซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรงจากวิกฤติเศรษฐกิจ COVID-19 ดังนั้น โอกาสในการสะสมความมั่งคั่งจึงตกอยู่เฉพาะในกลุ่มครั้วเรือนรายได้สูง สะท้อนจากผลการสำรวจฯ ที่พบว่ากลุ่มรายได้สูงสุด 10% มีสินทรัพย์ทางการเงินคิดเป็นครึ่งหนึ่งของสินทรัพย์ทางการเงินทั้งหมดของครั้วเรือนไทย โดยกระจายอยู่ในรูปของเงินสด เงินฝากและเงินลงทุนต่าง ๆ อาทิ ตราสารหนี้ ตราสารทุนและกองทุน ในขณะที่กลุ่มรายได้น้อยสุด 10% มีสินทรัพย์ทางการเงินคิดเป็นเพียง 2% เท่านั้น ซึ่งอยู่ในรูปเงินสดและเงินฝากเกือบทั้งหมด

11.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theories Design Structure of Evident)

ทฤษฎีที่มีความเกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจมีหลากหลายทฤษฎี แต่ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

11.2.1 ทฤษฎีหลักความเสมอภาค (Principle of Equity) โดยนักเศรษฐศาสตร์และนักสังคมวิทยาชาวอังกฤษที่ชื่อว่า John Rawls เสนอหลักการทางเศรษฐศาสตร์ที่กล่าวถึงความเสมอภาคในการแบ่งแยกทรัพยากร รายได้ และโอกาสในสังคม โดยหลักการนี้กล่าวว่า ความเสมอภาคเกิดขึ้นเมื่อทรัพยากรและโอกาสในสังคมถูกแบ่งแยกให้แก่แต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้อย่างเท่าเทียม ซึ่งหมายความว่าทุกคนมีโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสเท่าเทียมกัน หลักการนี้มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาและสร้างนโยบายทางเศรษฐศาสตร์และสังคม เพื่อสร้างสถานะที่เป็นธรรมและเท่าเทียมในการเข้าถึงโอกาสและทรัพยากร แต่ในความเป็นจริงการที่จะมีความเสมอภาคในสังคมจริง ๆ อาจเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและยากที่จะบรรลุได้ในทางปฏิบัติ เนื่องจากมีปัจจัยหลายประการที่มีผลกระทบต่อความเสมอภาค เช่น ความแตกต่างในระดับการศึกษา รายได้ สภาพสุขภาพ อำนาจ และการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ

การทำงานเพื่อสร้างความเสมอภาคในสังคมเป็นที่ยอมรับในหลายๆ รูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาโครงสร้างการศึกษา เพื่อให้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่เท่าเทียม การส่งเสริมเสริมสุขภาพสาธารณะ เพื่อให้มีการเข้าถึงบริการสุขภาพที่เท่าเทียม และนโยบายทางเศรษฐศาสตร์ที่สนับสนุนการเพิ่มโอกาสในการทำงานและสร้างรายได้ เพื่อลดความเสมอภาคในทุกด้านของสังคม ซึ่งมุ่งเน้นการให้โอกาสและสิทธิเท่าเทียมแก่ทุกคนในสังคม

11.2.2 ทฤษฎี 4M (4M Theory) เป็นหนึ่งในแนวคิดทางการบริหารที่มุ่งเน้นการจัดการและควบคุมปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการผลิต โดยใช้หลักการของ "4M" ซึ่งคือ Man (มนุษย์), Machine (เครื่องจักร), Material (วัสดุ), และ Method (วิธีการ) ซึ่งมักจะนำไปใช้ในอุตสาหกรรมและการผลิตเพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจการ โดยการใช้ทฤษฎี 4M เพื่อวิเคราะห์เรื่องความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจช่วยในการเข้าใจและตระหนักถึงปัจจัยที่สร้างความไม่เสมอภาคในสังคม และช่วยในการพัฒนานโยบายและกิจกรรมที่สนับสนุนความเสมอภาคและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและตระหนักถึงผลกระทบของนโยบายที่ต่างกันได้บนสังคมแต่ละภาค โดยไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการศึกษา การสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็ก การเข้าถึงเทคโนโลยี หรือการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ยั่งยืนและยุติธรรมในสังคม ดังนี้

- **Man (มนุษย์):** ในเชิงสังคมและเศรษฐกิจ มนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลกับความเป็นมาของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การศึกษาและการพัฒนาทักษะของแรงงาน การวิเคราะห์ปัจจัยเหล่านี้จะช่วยในการเข้าใจว่า แรงงานมีโอกาสและสิทธิเท่าเทียมหรือไม่ และอาจส่งผลกระทบต่อรายได้และความเป็นอยู่ของบุคคลแต่ละคนในสังคม

- **Machine (เครื่องจักร):** การเข้าถึงเทคโนโลยีและพื้นที่การทำงานที่มีเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การเข้าถึงเทคโนโลยีที่ดีมีความสำคัญในการสร้างโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ

- **Material (วัสดุ):** การเข้าถึงและการใช้งานวัสดุที่มีคุณภาพสูงสำหรับการผลิตและการบริโภค สามารถมีผลต่อความเป็นมาของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจได้ เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับการผลิต รายได้ และความเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในสังคม

- **Method (วิธีการ):** การจัดการและวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพสามารถมีผลต่อความเป็นมาของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ โดยการเลือกใช้วิธีการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ สามารถช่วยลดความเป็นมาของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจได้

11.3 ตัวบ่งชี้/ปัจจัยสำคัญ (Indicators/Triggers)

สำหรับการศึกษาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 sub key ดังนี้

11.3.1 ด้านการกระจายรายได้ โดยใช้ดัชนี Gini ในการวัดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ โดยการใช้ค่า Gini coefficient เพื่อวัดระดับของความแตกต่างในรายได้ของประชากร ค่า Gini coefficient มีช่วงค่าระหว่าง 0 ถึง 1 โดยค่าที่เข้าใกล้ 1 จะแสดงถึงความไม่เท่าเทียมที่สูง

11.3.2 ด้านความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากร อันได้แก่ ทรัพยากรทางการเงิน ที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ การศึกษา โดยใช้สถิติการถือครองทรัพย์สินทางการเงิน เช่น การถือหุ้น การลงทุนในกองทุนรวม การถือหลักทรัพย์ และเงินฝากในธนาคาร สถิติการถือครองที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ รวมถึงการวัดพื้นที่ที่คนไทยถือครองเป็นที่อยู่อาศัย ที่ดินเกษตรกรรม ที่ดินเพื่อการพาณิชย์ และที่ดินอื่น ๆ รวมถึงอสังหาริมทรัพย์อื่น ๆ เช่น บ้าน คอนโดมิเนียม และอพาร์ทเมนต์

11.3.3 ดัชนีทางการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน (จำนวน 14 ดัชนี) ได้แก่ 1) ด้านการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา (Access) 2) ด้านความเท่าเทียมทางการศึกษา (Equity) 3) ด้านคุณภาพการศึกษา (Quality) 4) ด้านประสิทธิภาพ (Efficiency) และ 5) ด้านการตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy)

11.3.4 เส้นความยากจน (Poverty line) เป็นเครื่องมือสำหรับใช้วัดภาวะความยากจน โดยคำนวณจากต้นทุนหรือมูลค่าในการได้มาซึ่งอาหาร (Food) และสินค้าบริการในหมวดที่ไม่ใช่อาหาร (Non-food) ที่เป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตขั้นต่ำของปัจเจกบุคคลเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม

11.4 ภาพเหตุการณ์ในอนาคต (Picture in the future)

ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและมีความไม่แน่นอน เนื่องจากมีผลต่อมาจากหลายปัจจัย เช่น การเปลี่ยนแปลงในเศรษฐกิจโลก นโยบายทางเศรษฐกิจภายในประเทศ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคมและการเมือง ดังนี้

11.4.1 ความเป็นไปได้ในอนาคตของเศรษฐกิจโลก เศรษฐกิจโลกมีผลต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยตรง การพยากรณ์สถานการณ์ของเศรษฐกิจโลก เช่น การเจริญเติบโตของตลาดใหม่ การแข่งขันในภูมิภาค เป็นต้น อาจมีผลต่อความเป็นไปได้ของการเพิ่มความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในประเทศไทย

11.4.2 นโยบายทางเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยเฉพาะนโยบายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมการลงทุน และการสร้างโอกาสในการทำงาน อาจมีผลต่อความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในอนาคต

11.4.3 ปัจจัยทางสังคมและการเมือง เช่น ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากร การศึกษา และการเข้าถึงการเงิน การเมืองที่ไม่เสถียร อาจมีผลต่อความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีมีผลต่อโครงสร้างการจ้างงานและอุตสาหกรรมที่เปลี่ยนไป อาจมีผลต่อโอกาสในการทำงานและรายได้ของประชากร

11.5 ผลกระทบต่อประเทศไทย (Impacts)

ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะมิติทางเศรษฐกิจและสังคม ที่สำคัญได้แก่

11.5.1 ผลกระทบเชิงบวก (Opportunities)

- การกระตุ้นให้มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ในบางกรณีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจอาจสร้างแรงจูงใจให้กับบุคคลในกลุ่มที่ต้องการขึ้นมาจากสถานะความยากจน และสร้างความพยายามในการพัฒนาตนเองและชุมชน ช่วยกระตุ้นให้เกิดการสร้างงานที่มีรายได้และเพิ่มมูลค่า

- ความสามารถในการจัดเก็บภาษีรายได้ของภาครัฐมีมากขึ้น ด้วยการใช้วิธีจัดเก็บภาษีแบบอัตราก้าวหน้า ที่จะจัดเก็บภาษีรายได้ของคนที่มีรายได้มากในอัตราที่สูง โดยสามารถนำรายได้มาพัฒนาประเทศได้มากขึ้น
- การเปิดโอกาสให้กับผู้มีความสามารถ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจอาจเป็นแรงจูงใจให้กับบุคคลที่มีความสามารถและความพยายามมากขึ้น ทำให้พวกเขามีโอกาสในการแข่งขันและประสบความสำเร็จในชีวิต
- การสร้างนวัตกรรม ผู้คนในกลุ่มที่มีความยากจนอาจต้องพยายามหาทางออกในสถานการณ์ที่ยากลำบาก นี่อาจส่งผลให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ และสร้างความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ
- การสร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ การเผชิญหน้ากับความยากลำบากอาจช่วยสร้างความเชื่อมั่นในกลุ่มชุมชน และสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งระหว่างสมาชิกในชุมชน
- การกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจอาจเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบ โดยการสร้างโอกาสใหม่ๆ หรือการสร้างนโยบายที่สนับสนุนกลุ่มคนที่มีความยากจน เช่น การให้สิทธิ์เข้าถึงการศึกษาและบริการสุขภาพที่ดีขึ้น

11.5.2 ผลกระทบเชิงลบ (Threats)

- เกิดปัญหาหนี้สินครัวเรือนสูงขึ้น จากการกู้หนี้ยืมสิน เพื่อนำมาใช้จ่ายในการดำรงชีวิตประจำวัน เสี่ยงต่อการเพิ่มขึ้นของภัยทางสังคมและการรักษาความสงบ: ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจอาจทำให้เพิ่มขึ้นในภัยที่เกี่ยวข้องกับสังคม
- เกิดปัญหาด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจอาจทำให้มีการเพิ่มขึ้นของกลุ่มคนที่อยู่ในสถานะความยากจน และความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสต่าง ๆ เช่น บริการสุขภาพ และโอกาสในการเข้ารับบริการทางสาธารณสุข
- เกิดปัญหาคนเร่ร่อน คนไร้บ้าน หรือคนไร้ที่พึ่ง
- รวยกระจุกจนกระจาย กลุ่มคนรายได้สูงมีรายได้ที่เติบโตสูงขึ้นเร็วกว่าคนรายได้น้อย ในขณะที่การบริโภคของคนรายได้น้อยต้องมาจากการก่อกองหนี้ที่เพิ่มสูง
- ลดประสิทธิภาพในการเติบโตของเศรษฐกิจ โดยอาจส่งผลกระทบต่อการลงทุน การสร้างงาน และการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมและสินค้า
- เสียโอกาสในการพัฒนา โดยเฉพาะในการพัฒนาพื้นที่ที่มีกลุ่มคนที่อยู่ในสถานะความยากจนมากในสังคม
- เพิ่มความไม่เสถียรในสังคม เช่น การเพิ่มขึ้นของความไม่พอใจและความไม่สงบในชุมชน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสงบและความมั่นคงของประชากร

บทที่ 4

ข้อเสนอแนะทางยุทธศาสตร์

ประเด็นที่ 1 สังคมออนไลน์...ภัยร้าย (ไว้)...ตัวตน

1.1 สร้างการรับรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงการใช้โซเชียลอย่างถูกต้อง

- สถาบันการศึกษาควรมีการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนนักศึกษาให้เหมาะสมกับทุกช่วงวัยและควรมีการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ที่อยู่นอกระบบการศึกษา ให้มีวิจารณญาณในการเสพสื่อโซเชียล เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันภัยคุกคาม และไม่ตกเป็นเหยื่อมิจฉาชีพ

- ควรมีการส่งเสริมสร้างการตระหนักรู้ถึงกฎระเบียบ ข้อห้าม บทลงโทษ รวมถึงจริยธรรมทางอิเล็กทรอนิกส์แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง

- ควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบให้เห็นถึงปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว และส่วนรวมในการอยู่ในสังคมออนไลน์

- ควรมีการส่งเสริมให้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลมากขึ้น เพื่อเป็นการแก้ปัญหาทางสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่เกิดจากการใช้โซเชียล เช่น รณรงค์การออกกำลังกาย การท่องเที่ยว เป็นต้น

- ควรมีช่องทางการให้ความรู้และให้คำปรึกษากับบุคคลทั่วไป เพื่อป้องกันเหตุการณ์ที่อาจไม่คาดคิด รวมทั้งเป็นช่องทางในการให้คำปรึกษาทางการแพทย์ด้วย

1.2 มีระบบป้องกันภัยทางโซเชียล

- ควรมีระบบ cyber security ที่มีประสิทธิภาพในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลข่าวสาร เพื่อเตือนภัยหรือควบคุม เมื่อเกิดมีสถานการณ์ความผิดปกติในสังคมออนไลน์ได้อย่าง

- เพิ่มมาตรการความปลอดภัยในการตรวจสอบข้อมูลของบุคคลหรือองค์กรเพื่อมิให้บุคคลอื่นหรือนำเอาไปใช้ได้สะดวก

- ควรมีการบูรณาการความร่วมมือของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการร่วมกันตรวจสอบสถานการณ์ในโลกโซเชียลเพื่อคาดการณ์เหตุการณ์ ให้ข้อมูล ความรู้ที่ถูกต้อง

1.3 มาตรการด้านกฎหมาย

- ควรมีกฎหมายที่จะปกป้องคุ้มครองกำกับดูแลการใช้สื่อออนไลน์ที่ให้การคุ้มครองผู้ใช้สื่อทุกเพศ ทุกวัย โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน เนื่องจากวุฒิภาวะของบุคคลกลุ่มนี้ไม่พร้อมที่จะเผชิญได้ด้วยตนเอง ในโลกโซเชียลหรือโลกเสมือนจริง (Virtual world) ดังนั้น ผู้ปกครองควรให้ความรู้และดูแลข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กและเยาวชน รวมทั้งการจำกัดการเข้าถึงของกลุ่มเด็กและเยาวชนในด้านเนื้อหาที่มีความรุนแรง และต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบหากเด็กและเยาวชนได้ใช้งานในลักษณะที่ไม่เหมาะสมหรือกระทำผิดกฎหมาย

- ควรมีมาตรการการลงโทษปรับเจ้าของสื่อออนไลน์ต่างประเทศที่ได้ปล่อยให้มีการเผยแพร่เนื้อหาที่ถูกละเมิดด้วยความรุนแรง หรือปล่อยให้มีการเผยแพร่เนื้อหาที่มีลักษณะชักชวนหรือโน้มน้าวให้นำไปสู่การกระทำที่รุนแรง เพื่อให้เจ้าของสื่อออนไลน์ต่างประเทศ เช่น เฟสบุ๊ก ยูทูบ มีส่วนร่วมรับผิดชอบในฐานะเป็นเจ้าของพื้นที่ ที่ทำให้เกิดการแพร่หลายของเนื้อหาดังกล่าว รวมทั้ง ให้มีค่าปรับบริษัทสื่อออนไลน์ต่างประเทศในกรณีที่ ไม่ลบข้อความหรือเนื้อหาซึ่งขัดกับกฎหมาย และสื่อไปในทางของการใช้ความรุนแรง และการสร้างความเกลียดชัง
- ควรมีมาตรการในการกำกับดูแลการกำจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างเป็นระบบ

ประเด็นที่ 2 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change)

2.1 กำหนดให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นวาระแห่งชาติ โดยรัฐบาลควรประกาศนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อม ทำนองเดียวกันกับนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ.2566-2570) นโยบายรัฐ ส่งเสริมแนวปฏิบัติด้านการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐที่ยั่งยืน ตามนโยบายและการให้ลำดับความสำคัญของประเทศ

2.2 เร่งและผลักดันการออก พ.ร.บ.อากาศสะอาด และ พ.ร.บ.การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อเป็นเครื่องมือและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ก่อให้เกิดมลพิษในอากาศอย่างเป็นระบบ รวมถึงการมีมาตรการและบทลงโทษที่ชัดเจน

2.3 กำหนดมาตรการในการจัดการขยะแบบครบวงจร ทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ลดการเกิดของเสียโดยให้มีการป้องกัน การลดปริมาณ การใช้ซ้ำและการนำกลับมาใช้ใหม่

2.4 ทุกภาคส่วนจะเน้นการสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน และวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ โดยให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

- การสร้างการรับรู้ให้กับประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะ โดยกรมประชาสัมพันธ์ สำนักนายกรัฐมนตรีใช้สื่อกระแสหลักที่กำลังได้รับความนิยมเป็นตัวกลาง ในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้
- การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยจัดทำหลักสูตรแกนกลางที่มีเนื้อหาสาระการพัฒนาที่ยั่งยืน การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก การศึกษาของครู การเพิ่มสมรรถนะครูเกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะ โดยกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม

ประเด็นที่ 3 การแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์

3.1 รัฐบาลไทยควรกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุน รวมถึงเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศในกลุ่ม BRICS ให้มากยิ่งขึ้น โดยอาศัยกลไกความร่วมมือภายใต้กรอบทวิภาคีและพหุภาคีที่มีอยู่ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อภาพรวมด้านเศรษฐกิจการค้าและการลงทุนของประเทศ รวมถึงเป็นการแสวงหาตลาดใหม่ที่มีศักยภาพให้กับภาคธุรกิจและเอกชนของไทยแทนกลุ่มประเทศ EU และสหรัฐอเมริกาที่กำลังประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจและการเงินอยู่ในขณะนี้

3.2 ประเทศไทยในฐานะประเทศที่มีความสัมพันธ์อันดี และไม่ได้มีปัญหาความขัดแย้งทางทะเล ทั้งกับสหรัฐอเมริกาและจีน อีกทั้งยังเป็นชาติสมาชิกอาเซียน ซึ่งมีสมาชิกบางประเทศ (เวียดนาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และบรูไน) เป็นคู่ขัดแย้งกับจีนจากกรณีข้อพิพาทในพื้นที่ทะเลจีนใต้ นั่นด้วยความไวเนื้อเชื่อใจจากประเทศเหล่านี้ และการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไทยจึงควรใช้โอกาสนี้แสดงบทบาทการเป็นคนกลาง หรือจัดเวทีให้ประเทศคู่ขัดแย้งทางทะเลเจรจาไกล่เกลี่ย หรือหาทางออกร่วมกันด้วยสันติวิธี ซึ่งจะส่งผลต่อไทยในเรื่องของภาพลักษณ์อันดีการเป็นที่ยอมรับของประชาคมโลกมากขึ้น และยังอาจช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดในทะเลจีนใต้ และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อกิจกรรมทางทะเลของไทย นอกจากนี้ ควรนำนโยบายความมั่นคงทางทะเลเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาและจีนในประเด็นที่ไทยได้รับประโยชน์มากที่สุดด้วยความรอบคอบ

3.3 ประเทศไทยควรสนับสนุนการใช้ความเป็นแกนกลางผ่านกลไกระดับภูมิภาค (ASEAN Centrality) และรักษาบทบาทความสมดุลความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับประเทศสมาชิกอาเซียน และนอกอาเซียนอย่างเหมาะสม รวมถึงการปฏิบัติตามฉันทามติของอาเซียนที่มีร่วมกันและสนับสนุนความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนและจากประเทศคู่เจรจาในการตอบสนองปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในภูมิภาค และเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือกันอย่างสร้างสรรค์

ประเด็นที่ 4 BCG Model ทางเลือกใหม่...สู่เศรษฐกิจยั่งยืน

4.1 สร้างนิเวศทางธุรกิจ (Ecosystem Business) ที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจสีเขียว (Green Economy) เช่น การออกกฎหมาย ระเบียบ ข้อบัญญัติต่างๆ ที่สนับสนุนให้การประกอบธุรกิจคล่องตัวมากขึ้น หรือการให้สิทธิประโยชน์บางอย่างแก่องค์กรที่ร่วมขับเคลื่อนโมเดลธุรกิจ BCG

4.2 ส่งเสริม สนับสนุน ผู้ผลิตมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อนและนวัตกรรมการจัดการที่จะนำไปสู่การลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และสร้างความหลากหลายให้แก่ผลิตภัณฑ์ ควบคู่กับส่งเสริมผู้ประกอบการนวัตกรรม (Innovation Driven Enterprise) ที่มีความพร้อมให้ผลิตสินค้าที่มีมูลค่าสูงโดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูง มุ่งเป้าสู่การเป็นประเทศที่เป็นผู้สร้างเทคโนโลยีและนวัตกรรม ลดการพึ่งพิงเทคโนโลยีจากต่างประเทศ เพื่อสร้างโอกาสในการเป็นผู้ส่งออกเทคโนโลยี

4.3 พัฒนากลุ่มคนเป้าหมายที่ที่จะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG ของไทย จำนวน 6 กลุ่ม คือ (1) สตาร์ทอัพ (Startups) (2) ผู้ประกอบการเชิงนวัตกรรม (Innovation-Driven Enterprises: IDEs) (3) สมาร์ทฟาร์มเมอร์ (Smart Farmers) (4) ผู้ให้บริการมูลค่าสูง (High Value Service Providers) (5) ผู้พัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูง (Digital Deep Technology Developers) (6) ผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ (Creative Entrepreneurs)

ประเด็นที่ 5 Technology Disruption / Cyber Crime และการแข่งขันทางเทคโนโลยีของชาติมหาอำนาจ

5.1 มุ่งเน้นการวิจัยและพัฒนาแบบมุ่งเป้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เพื่อลดการพึ่งพาจากต่างประเทศ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว) และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (DE) ได้ร่วมกันกำหนด 10 กลุ่มเป้าหมายของการพัฒนา AI ได้แก่ ด้านการแพทย์และสาธารณสุข AI สำหรับการเกษตรและอาหาร AI สนับสนุนบริการภาครัฐ ด้านการขนส่ง ด้านการค้าและการเงิน ด้านอุตสาหกรรม ด้านความมั่นคงปลอดภัย ด้านการศึกษา

แผนภาพที่ 4-1 เป้าหมายการวิจัยพัฒนา AI ใน 10 กลุ่มเป้าหมาย

5.2 การสร้างความร่วมมือด้านเทคโนโลยีอย่างสมดุลกับชาติมหาอำนาจ การสร้างความร่วมมือด้านเทคโนโลยีอย่างสมดุลระหว่างประเทศไทยกับจีนและสหรัฐอเมริกาจำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์ที่รอบคอบและยืดหยุ่น เพื่อให้สามารถรับมือกับความท้าทายและเสริมสร้างโอกาสในระยะยาว ด้วยการพัฒนาความร่วมมือที่เน้นความสมดุล ประเทศไทยจะสามารถใช้ประโยชน์จากการเข้าถึงเทคโนโลยีล้ำสมัย การลงทุน และตลาดทั้งในจีนและสหรัฐอเมริกา โดยไม่ต้องพึ่งพาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างเกินไป ซึ่งอาจนำไปสู่การเสี่ยงต่อการถูกครอบงำทางเศรษฐกิจหรือเทคโนโลยี โดยความร่วมมืออาจมีหลายรูปแบบเช่น (1) การสนับสนุนการลงทุนและการเข้าถึงตลาด: ประเทศไทยควรเจรจาเพื่อสร้างโอกาสใหม่ ๆ ในการลงทุนจากบริษัทเทคโนโลยีของชาติมหาอำนาจ และเปิดเส้นทางการค้าเพื่อเข้าถึงตลาดชาติมหาอำนาจ อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการส่งเสริมการสร้างความร่วมมือในด้านการวิจัยและพัฒนา (2) การร่วมมือในด้านการศึกษาและการฝึกอบรม: การขยายโครงการทุนการศึกษาและการฝึกอบรมสำหรับนักศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีจากประเทศไทยในสหรัฐอเมริกาจะช่วยเพิ่มศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ในด้านเทคโนโลยี

5.3 การสร้างกลไกที่สนับสนุนธุรกิจ หรือภาคเอกชนในการพัฒนาเทคโนโลยีหรือนวัตกรรม

ปัจจุบันภาครัฐมีมาตรการสนับสนุนและช่วยเหลือผู้ประกอบการ หรือนักวิจัย นักนวัตกรรม นักเทคโนโลยีที่ทำการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรม รวมทั้งมาตรการในการสร้างธุรกิจใหม่ หรือขยายกิจการเดิมเพื่อปรับตัวให้อยู่รอดตามกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการแข่งขันที่สูงขึ้นพอสมควร ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่เอื้อประโยชน์ให้มีการลงทุนงานวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมมากขึ้น ส่งผลต่อการขับเคลื่อนประเทศไทยให้หลุดพ้นจากกลุ่มประเทศรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศรายได้สูง รวมทั้งยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยต่อไป

ประเด็นที่ 6 สงครามตัวแทนในภูมิภาค (Proxy War)

ในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งและการแทรกแซงของมหาอำนาจผ่านสงครามตัวแทนในภูมิภาคต่างๆ ประเทศไทยควรมีแนวทางการรับมืออย่างระมัดระวัง ดังนี้

6.1 รักษาความสัมพันธ์อันดีและความน่าเชื่อถือกับทุกฝ่าย ดำรงนโยบายหลักการไม่เข้าร่วมข้างใดข้างหนึ่ง พร้อมทั้งเป็นผู้ประสานให้ทุกฝ่ายลดความขัดแย้ง สานสัมพันธ์และเสริมสร้างความเชื่อมั่นกับประเทศมหาอำนาจต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ สนับสนุนบทบาทขององค์การสหประชาชาติและกลไกระหว่างประเทศในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง เสริมสร้างบทบาทผู้ส่งเสริมสันติภาพในภูมิภาค ประสานความร่วมมือกับประเทศอาเซียนในการผลักดันกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ต่างๆ เสนอตัวเป็นเจ้าภาพจัดการเจรจาไกล่เกลี่ยความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ ในลักษณะผู้ประสานงานกลาง ส่งเสริมบทบาทประเทศไทยในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการพัฒนาในพื้นที่ประสบความขัดแย้ง

6.2 เตรียมรับมือกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น เฝ้าระวังสถานการณ์ปัญหาผู้อพยพและผู้ลี้ภัย โดยมีแผนรองรับและให้ความช่วยเหลือตามมาตรฐานสากล เพิ่มมาตรการรักษาความมั่นคงชายแดน และป้องกันปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ วางแผนรองรับและลดผลกระทบต่อเศรษฐกิจจากความผันผวนของสถานการณ์ระหว่างประเทศ เช่น จัดหาแหล่งวัตถุดิบและตลาดสำรอง

6.3 ส่งเสริมบทบาทของประชาสังคมและภาคประชาชน สนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมไทยในกิจกรรมสันติภาพต่าง ๆ เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจถึงรากเหง้าและผลกระทบของความขัดแย้งต่อสาธารณชน

การดำเนินนโยบายดังกล่าว จะช่วยสร้างบทบาทและพันธมิตรระดับโลกให้กับไทยในการเป็นผู้ผลักดันสันติภาพอย่างแข็งขัน พร้อมทั้งบรรเทาผลกระทบจากความขัดแย้งในภูมิภาคด้วยการแสดงความเป็นกลาง อย่างไรก็ตาม การดำเนินนโยบายก็ยังคงอาศัยความระมัดระวัง ไม่ก้าวก่ายจนเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่น เนื่องจากสถานการณ์ความขัดแย้งมีความซับซ้อน การเป็นกลางบางครั้งอาจดูเหมือนเป็นการเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ได้ ดังนั้น ในการรักษาผลประโยชน์ของชาติ การดำเนินนโยบายการต่างประเทศที่ระมัดระวังและรอบคอบ จึงเป็นสิ่งจำเป็นสูงสุดในสภาวะการณ์ระหว่างประเทศที่มีความท้าทายและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน

ประเด็นที่ 7 มลพิษจากหมอกควัน

7.1 ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารของประเทศสมาชิกอาเซียน ควรร่วมกันผลักดันให้มีการออกกฎหมายเฉพาะภายในประเทศให้สอดคล้อง กับพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับปัญหาหมอกพิษจากหมอกควันข้ามแดนมาใช้บังคับเพื่อเป็นเครื่องมือ บูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม

7.2 ภาครัฐ ต้องมีการผลักดันนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ควรศึกษาหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องการดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาหมอกพิษจากหมอกควันข้ามแดนระหว่างประเทศสมาชิกที่มีความก้าวหน้า อาทิ สิงคโปร์ เพื่อนำมาเป็นต้นแบบ และประยุกต์ในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับประเทศ นอกจากนี้ ควรสนับสนุนหรือส่งเสริม ให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินการ โดยภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อปรับตัวหรือลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นจากปัญหาหมอกพิษจากหมอกควันข้ามแดน

7.3 ควรผลักดันกฎหมายเฉพาะว่าด้วยปัญหาหมอกพิษจากหมอกควันข้ามแดนออกมาบังคับใช้

7.4 ควรใช้กลไกของรัฐสภาในการขับเคลื่อนและผลักดันปัญหาหมอกพิษจากหมอกควันข้ามแดนอย่างเป็นรูปธรรมผ่านคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง อาทิ ด้านสิ่งแวดล้อม ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน เกษตรและสหกรณ์ ซึ่งสามารถดำเนินการผ่านการจัดการประชุม เพื่อติดตามการดำเนินการของฝ่ายบริหาร การจัดเวทีสัมมนา ให้ความรู้แก่ประชาชน และรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาหมอกพิษจากหมอกควันข้ามแดน

7.5 ส่งเสริมให้ประชาชนหรือเกษตรกรผู้ก่อให้เกิดปัญหาหมอกพิษจากหมอกควันข้ามแดนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา

ประเด็นที่ 8 การสร้างสมดุลระหว่างชีวอำนาจ

ในการสร้างสมดุลความสัมพันธ์กับมหาอำนาจต่างๆ มิติด้านความมั่นคงและความร่วมมือทางการทหารก็เป็นประเด็นสำคัญที่ไทยต้องให้ความสำคัญ โดยมีหลักการและแนวทางที่ควรพิจารณา ดังนี้

8.1 การสร้างความร่วมมือด้านการทหารและความมั่นคงกับมหาอำนาจ เช่น การซื้อเครื่องบิน การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวกรอง เป็นวิธีที่จะช่วยสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจ แต่ต้องระมัดระวังมิให้พึ่งพิงมหาอำนาจใดมหาอำนาจหนึ่งมากเกินไป

8.2 การให้มหาอำนาจใช้ประโยชน์จากพื้นที่ของไทย เช่น การตั้งฐานทัพหรือสนามบินทหาร อาจทำให้ไทยกลายเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญ แต่ก็อาจนำไปสู่การกดดันหรือแทรกแซงจากมหาอำนาจนั้นๆ จึงต้องชั่งน้ำหนักผลประโยชน์และผลกระทบอย่างรอบคอบ

8.3 การจัดซื้ออาวุธและยุทโธปกรณ์จากมหาอำนาจเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบ ทั้งในแง่ของประสิทธิภาพ ค่าใช้จ่าย และผลประโยชน์ทางการทหารและการเมือง ไม่ควรพึ่งพาแหล่งเดียวมากเกินไป แต่ควรกระจายแหล่งที่มาเพื่อสร้างดุลยภาพ

8.4 ในกรณีความขัดแย้งหรือสงครามระหว่างมหาอำนาจ หลักสำคัญคือการรักษาเอกราช และไม่ยุ่งเกี่ยว ประกาศนโยบายเป็นกลางและไม่เข้าข้างมหาอำนาจใดมหาอำนาจหนึ่ง เว้นแต่จะถูกคุกคามโดยตรง จึงจำเป็นต้องเลือกร่วมมือกับมหาอำนาจเพื่อการปกป้องตนเอง

8.5 ไทยควรเสริมสร้างศักยภาพทางการทหารและอำนาจอ่อนของตนเองให้เข้มแข็ง เพื่อเป็นการสร้างอำนาจต่อรองและมีทางเลือกในการดำเนินนโยบายมากขึ้น อีกทั้งเป็นการลดการพึ่งพามหาอำนาจจนเกินไป

โดยสรุป การสร้างความร่วมมือด้านการทหารกับมหาอำนาจนั้นมีทั้งข้อดีและข้อพึงระวังที่ต้องชั่งน้ำหนักอย่างรอบคอบ หากดำเนินการโดยมีหลักการที่ดี ความโปร่งใส และการตรวจสอบได้ ก็จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ไทยจะใช้ในการสร้างสมดุลกับมหาอำนาจต่างๆ ได้ การฝึกร่วมในระดับลึกกับมหาอำนาจต่างอุดมการณ์จำเป็นต้องควบคู่ไปกับการเสริมสร้างหลักการด้านวัฒนธรรม และระบอบการปกครองของตนเองให้เข้มแข็ง เพื่อสร้างความมั่นคงและป้องกันความสับสนให้กับกองกำลังและองค์กรหลักของชาติ และการดำเนินนโยบายแบบสร้างสมดุลดังกล่าวต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ชาญฉลาด การวางแผนอย่างรอบคอบ รวมถึงความมีวุฒิภาวะและอุดมการณ์ทางการเมืองที่มั่นคง จึงจะสามารถเก็บเกี่ยวประโยชน์สูงสุดและหลีกเลี่ยงอุปสรรคร้ายแรงได้ ประเด็นสำคัญคือการมียุทธศาสตร์ชาติที่ยาวนาน เป็นบูรณาการ มีการตรวจสอบถ่วงดุลจากทุกภาคส่วน และสร้างทัศนคติที่ถูกต้องให้แก่กำลังพล เพื่อให้ความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ ส่งผลดีต่อสันติสุขและความมั่นคงของชาติในระยะยาว

ประเด็นที่ 9 ความขัดแย้งทางการเมืองไทย

แนวคิดในเรื่องการให้พรรคการเมืองเสนอรายชื่อบุคคลที่พรรคการเมืองประสงค์จะสนับสนุนให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพื่อบรรลุเป้าหมาย 3 ประการ คือ

ประการแรก เพื่อให้ประชาชนได้ทราบล่วงหน้าว่าถ้าตนเลือกพรรคการเมืองใดก็จะได้ผู้ขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อประกอบในการตัดสินใจลงคะแนนเลือกผู้สมัครผู้ใด ประชาชนจะต้องพิจารณาทั้งตัวบุคคลที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นโยบายของพรรคการเมือง และตัวบุคคลที่พรรคการเมืองนั้นเสนอให้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหากพรรคการเมืองนั้นได้รับคะแนนเสียงข้างมาก

ประการที่สอง พรรคการเมืองต้องคัดสรรบุคคลที่จะเสนอให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอย่างเข้มงวดโดยคำนึงถึงความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ

ประการที่สาม เป็นการป้องกันมิให้พรรคการเมืองที่ได้รับคะแนนเสียงข้างมาก บุคคลที่ประชาชนไม่เคยรับรู้มาก่อนมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งถ้าประชาชนรู้ล่วงหน้าจะนำบุคคลเช่นนั้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ประชาชนอาจไม่ลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้นั้นและพรรคการเมืองนั้นก็ได้อีก

ประเด็นที่ 10 อยู่ดำรงคงไว้...ในสังคมสูงวัยแบบสุดยอด (Super Aged Society)

10.1 การเพิ่มช่วงอายุในวัยเกษียณ และเตรียมความพร้อมประชากรใกล้สูงวัยให้ทำงานที่ตั้งตัวได้ โดยการเร่งพัฒนาศักยภาพการทำงานของประชากรวัยทำงานช่วงปลาย (อายุ 40 – 59 ปี ในปัจจุบัน) ให้มีทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน หรือสามารถทำงานให้เหมาะสมกับวัยได้ รวมถึงสร้างค่านิยมให้ต้องการทำงานเชิงเศรษฐกิจในยามสูงวัย

10.2 การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการมีส่วนร่วมของแรงงานสูงอายุ โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานที่มีศักยภาพสูง เป็นพลังในการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ ในขณะที่อัตราการมีกำลังแรงงานวัยหนุ่มสาวลดลง เช่น การเพิ่มอายุการเกษียณจาก 60 เป็น 65 ปี เป็นต้น รวมถึงการลงทุนด้านการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะการให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ AI ในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพยังคงดำเนินชีวิตในโลกของการเปลี่ยนแปลงได้

10.3 การสร้างระบบนิเวศที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาความมั่นคงของครอบครัว โดยรัฐจำเป็นต้องพัฒนาระบบสวัสดิการที่รองรับและเป็นหลักประกันในยามที่ครอบครัวผู้สูงอายุเผชิญกับวิกฤต รวมถึงการสร้างชุมชนน่าอยู่และปลอดภัย ปลอดภัยและเป็นมิตรกับคนทุกวัย และเร่งฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เน้นการเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในชุมชน

10.4 ให้ความสำคัญในการส่งเสริมนวัตกรรมที่ดูแลผู้สูงอายุที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้และไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้

10.5 ในระดับท้องถิ่นต้องมีการจัดตั้งกองทุนดูแลผู้สูงอายุ อันได้แก่ การสนับสนุนเตียงผู้ป่วย เครื่องช่วยหายใจ เครื่องฟอกอากาศ และอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ เพื่อหมุนเวียน ให้มีระบบการพยากรณ์ความต้องการไม่ให้เกิดแคลน เป็นต้น

ประเด็นที่ 11 ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะทางยุทธศาสตร์ที่ภาครัฐสามารถนำมาใช้แก้ไขความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ได้แก่

11.1 ใช้กลไกทางเศรษฐกิจที่เอื้อต่อการแข่งขันที่เสรีและเป็นธรรม ปฏิรูปกฎหมายและกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ที่เอื้อให้บางกลุ่มได้ประโยชน์จากระบบผูกขาด อันจะนำไปสู่การกระจุกตัวของทรัพยากรทางเศรษฐกิจ

11.2 สร้างกลไกทางภาษีในการกระจายรายได้และความมั่งคั่ง โดยใช้ระบบภาษีรายได้ในอัตราก้าวหน้า และภาษีที่เก็บบนฐานของทรัพย์สิน เช่น ภาษีที่ดิน รายได้จากทรัพย์สินและมรดก

11.3 สร้างกลไกสวัสดิการของรัฐ ที่ทำให้คนเข้าถึงการศึกษา บริการทางสาธารณสุข สินเชื่อที่มีความเท่าเทียมกันมากขึ้น รวมทั้งการมีโครงข่ายความคุ้มครองทางสังคม (social safety net) ที่เข้มแข็งเพื่อประกันคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานที่ทุกคนพึงมีในทุกช่วงเวลาของชีวิต

11.4 บังคับใช้กฎหมายที่เข้มแข็ง ป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันทั้งทางตรงและคอร์รัปชันเชิงนโยบาย

11.5 กระจายอำนาจทางการเมืองและการคลัง ไปสู่ท้องถิ่นอย่างเหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความครอบคลุมของการกระจายรายได้สู่ทุกพื้นที่ในประเทศ

จากการตรวจสอบสถานการณ์ในระดับโลก ระดับภูมิภาค และภายในประเทศไทยตามมิติต่าง ๆ และข้อเสนอแนะ ทั้ง 11 ประเด็นสำคัญดังกล่าวข้างต้น มุมมองหรือภาพเหตุการณ์ในอนาคตทางยุทธศาสตร์ (Picture in The Future) ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทยในปี 2571 ประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อมรับมือกับโลกที่แปรผันจาก VUCA World สู่ BANI World (แสดงดังแผนภาพ) ซึ่งนับจากนี้โลกของเราจะไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป เพราะ BANI World มองว่าโลกของเราได้เปลี่ยนผ่านไปแล้ว โดยเฉพาะภายหลังสถานการณ์โควิด - 19 ที่เกิดขึ้น โลกของเรากลายเป็นโลกที่มีความเปราะบาง (Brittle) จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ทำให้เราพบกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนไปจากเดิม อุณหภูมิโลกร้อนขึ้น หนาวจัด รวมถึงมลพิษจากหมอกควันที่ยังคงส่งผลกระทบต่อเกิดการเกิดโรคอุบัติใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคที่เกี่ยวข้องกับระบบทางเดินหายใจ ยิ่งไปกว่านั้น เรายังเจอโรคที่มองไม่เห็น ที่เราเรียกว่าสังคมออนไลน์ ซึ่งได้กลายเป็นภัยร้าย (ร้าย) ตัวตน ที่เข้าใกล้มนุษย์มากขึ้นทุกวัน นอกจากนี้แล้ว โลกของเรายังเต็มไปด้วยความวิตกกังวล (Anxious) โดยเฉพาะในประเด็นการแข่งขัน ทั้งในเชิงของภูมิศาสตร์และรัฐศาสตร์ รวมถึงความขัดแย้งทางการเมือง ที่เป็นตัวเร่งปฏิริยาให้คนในสังคมเกิดความเกลียดชังคนที่เห็นต่างทางความคิด และนำไปสู่ความวิตกกังวลในการดำรงชีวิตประจำวัน BANI ยังมองไปถึงโลกที่ความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ไม่เป็นเส้นตรง (Nonlinear) โดยเฉพาะในประเด็นทางเศรษฐกิจที่มักจะมีการสวนทางและแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เกิดความเหลื่อมล้ำในระบบเศรษฐกิจ จนนำไปสู่ การสร้างเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ เช่น การพัฒนา BCG Model ทางเลือกใหม่สู่เศรษฐกิจยั่งยืน เป็นต้น หรือแม้แต่

ในประเด็นทางสังคมที่ในวันนี้เราต้องยอมรับว่าโลกกำลังจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุ อัตราการเกิดใหม่ และอัตราคนอายุยืนไม่สัมพันธ์กันเหมือนแต่ก่อน ประเทศไทยเองก็จะก้าวสู่สังคมสูงวัยแบบสุดยอด (Super Aged Society) ในอีกไม่กี่ปีหลังจากนี้ และโลกจะซับซ้อนและเข้าใจยาก (Incomprehensible) มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในวันนี้เราได้นำเทคโนโลยีมาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน (Technology disruption) AI จะมีบทบาทในการใช้ชีวิต เกิดการแสวงหาเทคโนโลยีที่จะทำให้เกิดชั่วอำนาจเก่าและชั่วอำนาจใหม่ เราจะทำอย่างไรเพื่อให้เกิดการสร้างสมดุลระหว่างชั่วอำนาจได้ ในวันนี้ เราจึงต้องยอมรับว่าโลกไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป การเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์ BANI World และอื่น ๆ ที่จะตามมาอีกหลังจากนี้ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โลกไม่ได้มีหมุนไปตามแรงลูกข่างอีกต่อไป แต่วันนี้โลกอาจจะเจอกับสิ่งที่ทำให้การหมุนของลูกข่าง ไม่เรียบง่าย และไม่เป็นที่ตามทิศทางที่เรากำหนดไว้ได้ อีกเหมือนเดิม

นักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 17 จึงขอเสนอแนวทางการรับมือกับสถานการณ์ BANI World และอื่น ๆ ที่จะตามมาอีกหลังจากนี้ด้วย “BRISK” ที่แปลว่า "เร็ว" โดยเป็นการทบทวน ข้อเสนอแนะอันหลากหลายทั้งหมดจากการทำ Strategic outlook และสรุปออกมาเป็นแนวทาง 5 ประการ ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้:

Balance - การรักษาความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จะเป็นสิ่งสำคัญสำหรับประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นการถ่วงดุลอำนาจทางการเมือง การรักษาคุณภาพระหว่าง ชั่วมหาอำนาจ การพัฒนาเศรษฐกิจที่ต้องสมดุลกับผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจำเป็นจะต้องมีมุมมองและแนวคิดในการพัฒนาแบบระบบนิเวศ (Ecosystem Thinking) โดยต้องคำนึงถึงผลกระทบตลอดห่วงโซ่คุณค่า

Resilience - ความยืดหยุ่นและฟื้นตัวได้จากผลกระทบจากวิกฤตต่างๆ เช่น โรคระบาด ภัยธรรมชาติ เป็นต้น ในขณะที่ผลกระทบจากวิกฤตโรคระบาดยังไม่ผ่านพ้น ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี และสงครามในหลายภูมิภาคก็กำลังเข้ามาซ้ำเติม คนไทยและภาคธุรกิจของ ไทยต้องปรับตัวรับมืออย่างรวดเร็ว เมื่อไรที่ได้รับผลกระทบจน “ล้ม” ต้องรีบ “ลุก” จับกระแส และเกาะกุมโอกาสที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งจะทำให้ไทยมีรูปแบบเศรษฐกิจแบบตุ๊กตาล้มลุก (Rocking doll economy) ที่ยืดหยุ่นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

Innovation - การส่งเสริมนวัตกรรมทั้งด้านเทคโนโลยี ธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและความสามารถในการแข่งขัน นวัตกรรมจะเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจในอนาคต และเป็นสิ่งค้ำยันความมั่นคงทางเทคโนโลยีของไทย การส่งเสริมให้ประเทศไทยมีการพัฒนานวัตกรรม อย่างไม่หยุดยั้งจะทำให้ช่องว่างทางเทคโนโลยีลดลง สามารถเปลี่ยนจากผู้ตามเป็นคู่แข่ง และเป็นผู้นำ ได้ในที่สุด นอกจากนี้การแก้ไขปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมก็ยังคงต้องอาศัยนวัตกรรมต่าง ๆ เข้ามา แก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง

Sustainability - การพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่ออนาคตที่มั่นคงและดีกว่า เพื่อรับมือและแก้ปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ การลดมลภาวะต่างๆ ทั้งจากในไทยและในภูมิภาค จำเป็นต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสังคมด้วย ซึ่งไทยต้องผลักดันเรื่องนี้อย่างจริงจัง พร้อมกับความร่วมมือจากนานาประเทศ ซึ่งอาจรวมถึงการกำหนดกฎระเบียบหรือการบังคับใช้กฎหมายเพื่อความยั่งยืนด้วย

Knowledge - การเสริมสร้างองค์ความรู้ทักษะใหม่ๆ ให้แก่ประชาชน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและโอกาสใหม่ๆ รวมถึงการสร้างความรู้ ความตระหนัก อย่างมีสติและไม่ตระหนกถึงผลกระทบต่างๆ จากความเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายในหลายมิติ ทั้ง เทคโนโลยี การเมืองการสงคราม สิ่งแวดล้อม ภัยสังคม การส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมถึงเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาทักษะที่จำเป็นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (Life long Learning) เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องดำเนินการอย่างเหมาะสม ต่อเนื่อง และส่งเสริมให้เกิดในวงกว้างทุกช่วงวัย

การมีคุณลักษณะ **BRISK** จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่างๆ ได้อย่างมั่นคง พร้อมทั้งสร้างความเจริญก้าวหน้าและความมั่งคั่งอย่างยั่งยืน หรืออีกนัยหนึ่งก็จะเป็นการเตือนตนว่า "ไทยเราย่อมัวแต่รำต้องเร็วให้ทันโลก" นั่นเอง

แผนภาพที่ 4-2 ภาพจำลองการป้องกันและลดผลกระทบ BANI World ด้วย BRISK

บรรณานุกรม

- การเงินธนาคาร. (2567). CEBR คาด จีน แซงหน้าสหรัฐ ประเทศเศรษฐกิจใหญ่สุด
ในโลก ปี 2580. เข้าถึงได้จาก <https://moneyandbanking.co.th/2023/82054/>
- กองบรรณาธิการไทยรัฐออนไลน์ (2567). จับตา "เกมการเมือง" โลกปี 2024 เมื่อหลายชาติมหาอำนาจ
ลุ้นผลเลือกตั้งใหม่ กุมชะตาความขัดแย้งภูมิภาค. เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/money/economics/analysis/2753548>
- โครงการ To Be Number One กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, Social Media ใช้อย่างไร
ไม่ให้ “ปวดหัว”
- นครินทร์ ศรีเลิศ (2567) . จับตา 'สมรภูมิใหญ่' เขย่าภูมิรัฐศาสตร์โลก คลัง - สศช.เตือนปัจจัยเสี่ยงปี 67.
เข้าถึงได้จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1110535>
- นุสรรา วรรณาทรร, พ.อ.หญิง ดร., นักรบ หรือ เขี้ยว: ทหารยุคใหม่ในสงครามไซเบอร์เต็มเม็ด, กองทัพบก,
เข้าถึงได้จาก <https://rta.mi.th/>
- ปิติ ศรีแสงนาม รศ.ดร. (2565) .ไทยในระเบียบโลกใหม่ = Amidset the new world order .
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ ,มติชน
- พงศรัช สุขพงษ์. (2566) จีนจับมือไทยและ 4 ชาติอาเซียน จัดซ้อมรบร่วม "Aman Youyi-2023".
เข้าถึงได้จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/328413>
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2560). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559. นครปฐม:
พรินเทอรี. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ยุทธฤทธิ์ บุณนาค.ณัฐชนนท์ ลิ้มบุญสืบสาย.และธนัชชา สุกกล้า (2564). การแข่งขันทางเทคโนโลยี
ระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน: นัยต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไทย จาก ศูนย์ศึกษาการ
ต่างประเทศ. เข้าถึงได้จาก <https://isc.mfa.go.th/en>
- ศูนย์อนาคตศึกษา (2566) .โครงสร้างขั้วอำนาจโลกในอนาคต 20 ปี. เข้าถึงได้จาก
<https://www.nia.go.th/static/files/banners/globalpower2040.pdf>
- สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13.
เข้าถึงได้จาก <https://www.nesdc.go.th>

บรรณานุกรม

(ต่อ)

- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ. เข้าถึงได้จาก http://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_PlanOct2018.pdf
- อเล็กซ์ นีลส์. (2019). สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการศึกษายุทธศาสตร์จีนครบรอบ 70 ปี : อาวุธขนาดใหญ่จำนวนมากจะถูกนำร่วมสวนสนามแสดงแสนยานุภาพของกองทัพ. เข้าถึงได้จาก <https://www.bbc.com/thai/international-49876852>
- IP Defense Forum (15 ก.พ. 2567). ไทยและสหรัฐฯ จะจัดการฝึกซ้อมทางทหารประจำปีร่วมกับกำลังพลจาก 30 ประเทศ. เข้าถึงได้จาก <https://ipdefenseforum.com/th/2024>
- PPTV Online. (2567). สรุปสถานการณ์ความขัดแย้งในตะวันออกกลาง. เข้าถึงได้จาก <https://www.pptvhd36.com/>
- The momentum. (2566). ไทยติดอันดับที่ 21 นำเข้าอาวุธมากที่สุดในโลก แซงหน้า อิตาลี เวียดนาม และ NATO. เข้าถึงได้จาก <https://themomentum.co/report-weapon-2018-2022/>
- World Economic Forum. (2023). International Security: Geneva Centre for Security Policy (GCSP). เข้าถึงได้จาก <https://intelligence.weforum.org/topics/a1Gb0000001SG51EAG>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ข

รายนามนักศึกษาหลักสูตร นักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 17 ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ลำดับ	รหัส	ชื่อ - นามสกุล / หน่วยงาน
1	1702	นางจิตตกานต์ อินเทียง กรมวิทยาศาสตร์บริการ
2	1703	นางสาวจิตตินันท์ ตั้งประเสริฐ กรมประชาสัมพันธ์
3	1704	นายชาญเวทย์ หริพ่าย การทางพิเศษแห่งประเทศไทย
4	1705	นางสาวชินนษา อ่อนละม้าย สำนักงานเลขาธิการ สำนักงานอัยการสูงสุด
5	1706	นายฐิติกรณ์ เจนศิริวงษ์ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ
6	1708	นายณัฐภูอูอิษฐ์ ศรีเพชร บริษัท เนแคคอาร์มส อินดัสตรี จำกัด
7	1709	นายณิธิกร บัวชม บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)
8	1710	นางสาวทักษพร นิมนวลผ่อง สถาบันผู้ตรวจการแผ่นดินศึกษา สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน
9	1711	พันโทหญิง ธีรภัทร์ รมย์ปวีร์ ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย
10	1712	นางสาวนวลพรรณ รักจรรยา สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
11	1713	นายปณิธาน สืบบุญการณ บริษัท ปณิธานเพื่อแผ่นดิน จำกัด
12	1714	นายปริญญา ประกอบมี สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดปทุมธานี
13	1715	นางสาวพจนีย์ อรุณประชารัตน์ สำนักงานอัยการสูงสุด

ลำดับ	รหัส	ชื่อ - นามสกุล / หน่วยงาน
14	1716	นางสาวพรพรรณ ปานทิพย์อำพร กรมวิทยาศาสตร์บริการ
15	1717	นายพลุทัส วงศ์สวัสดิ์ สำนักงานศุลกากรตรวจสินค้าท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ
16	1718	นางสาวพิชชา ใจสมคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
17	1719	นางสาวภัทรธิดา เกื้อกิม สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ
18	1720	นางสาวภาณิศ หายุพัฒน์นันท์ สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ
19	1721	นายภูมินันท์ ทัดเทียม กรมวิทยาศาสตร์บริการ
20	1722	นาวาอากาศโท ภูษิต บุญยทรัพย์ สำนักการศึกษาทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
21	1723	พันตำรวจโท ยศ มณฑาณี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
22	1724	นางรศยา เขียววรรณ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)
23	1725	พันโท รังสิต วงศรีไช กรมการสื่อสารทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย
24	1726	นายรัชพล มณีเหล็ก สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
25	1727	นาวาอากาศโท วัชรพงษ์ สุคันธรัตน์ กองบัญชาการ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
26	1728	นายวีระยุทธ์ สว่างแจ้ง ท่าเรือแหลมฉบัง การท่าเรือแห่งประเทศไทย
27	1729	นายสมบัติ สมศักดิ์ สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
28	1730	นายสาธิต ลาภวุฒิรัตน์ องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ

ลำดับ	รหัส	ชื่อ - นามสกุล / หน่วยงาน
29	1731	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สิทธิ วงศ์ทองคำ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
30	1732	พันโท สิทธิโชติ วรรณภาพรณ์ สำนักยุทธโยธาทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย
31	1733	นายสิริชัย เรืองวิเศษ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
32	1734	นาวาเอกหญิง สิริพร ศักดิ์ศรีชัย กองบัญชาการ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
33	1735	พันโทหญิง สุนิสา ธิปัตย์ กองบัญชาการ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
34	1736	นางสาวสุภาพร หมั่นหาทรัพย์ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
35	1737	นางสาวสุภาภรณ์ นฤภัย สำนักงานศึกษาธิการภาค 9 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
36	1739	นางสาวสุรัสสา สอนประสม สำนักงานอัยการสูงสุด
37	1740	นายอภิสิทธิ์ พาณิชยวรชัยกุล เลขาธิการหอการค้าจังหวัดปราจีนบุรี
38	1741	นาวาอากาศเอกหญิง อริญชัยรักษ์ ฮวบเอี่ยม สำนักงานรองเสนาธิการทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย
39	1742	พันเอก อำนาจ แก่นโท กรมยุทธการทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย
40	1743	ว่าที่ร้อยตรี อธิพัทธ์ สมจู สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
40	1743	ว่าที่ร้อยตรี อธิพัทธ์ สมจู สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
41	1744	พันโทหญิง อรุสา ปฐมบูรณา กรมยุทธการทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
กองบัญชาการกองทัพไทย

ความมั่นคงของชาติ

เกิดจากการกำหนดยุทธศาสตร์

อย่างรอบคอบและมั่นใจ

AI

กองศึกษาวิจัยทางยุทธศาสตร์และความมั่นคง
ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
62 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ 10400
โทร. 02-275-5715 www.sscthailand.org

